

Bruselj, 3. september 2025
(OR. en)

12415/25
ADD 2

**Medinstitucionalna zadeva:
2025/0270 (NLE)**

**POLCOM 202
SERVICES 39
FDI 34
COLAC 119**

PREDLOG

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	3. september 2025
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2025) 811 annex
Zadeva:	PRILOGA k Predlogu sklepa Sveta o podpisu, v imenu Evropske unije, Začasnega sporazuma o trgovini med Evropsko unijo in Združenimi mehiškimi državami

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 811 annex.

Priloga: COM(2025) 811 annex

Bruselj, 3.9.2025
COM(2025) 811 final

ANNEX 1 – PART 2/2

PRILOGA

k

Predlogu sklepa Sveta

o podpisu, v imenu Evropske unije, Začasnega sporazuma o trgovini med Evropsko unijo in Združenimi mehiškimi državami

POGLAVJE 16

TELEKOMUNIKACIJSKE STORITVE

ČLEN 16.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „pripadajoče zmogljivosti“ pomenijo storitve, fizično infrastrukturo in druge naprave, povezane s telekomunikacijskim omrežjem ali storitvijo, ki omogočajo ali podpirajo zagotavljanje storitev prek tega omrežja ali storitve ali pa imajo možnost za to;
- (b) „končni uporabnik“ pomeni končnega potrošnika ali naročnika javnih telekomunikacijskih storitev, vključno s ponudnikom storitev, ki ni ponudnik javnih telekomunikacijskih storitev;
- (c) „osnovne zmogljivosti“ pomenijo zmogljivosti javnega telekomunikacijskega omrežja ali storitve:
 - (i) ki jih izključno ali večinoma zagotavlja en ponudnik ali omejeno število ponudnikov, in
 - (ii) ki jih za zagotavljanje storitev ni mogoče nadomestiti na ekonomsko ali tehnično izvedljiv način;

- (d) „medomrežno povezovanje“ pomeni povezovanje javnega telekomunikacijskega omrežja ponudnikov, ki zagotavljajo javne telekomunikacijske storitve, da lahko uporabniki enega ponudnika komunicirajo z uporabniki drugega ponudnika in imajo dostop do storitev, ki jih zagotavlja kateri koli ponudnik, ki je vključen v omrežje ali ima dostop do njega;
- (e) „podjetniške komunikacije“ pomenijo telekomunikacije, s katerimi podjetje komunicira interno ali s svojimi odvisnimi podjetji, podružnicami in na podlagi zakonodaje zadevne pogodbenice s povezanimi podjetji, pri čemer pa ne vključujejo tržnih ali netržnih storitev, ki se opravljajo za podjetja, ki niso odvisna podjetja, podružnice ali povezana podjetja, ali ki se opravljajo za stranke ali morebitne stranke⁵³;
- (f) „zakupljeni vodi“ pomenijo telekomunikacijske storitve ali zmogljivosti, vključno z virtualnimi in nefizičnimi, med dvema ali več določenimi točkami, ki so rezervirane za namensko uporabo uporabnika ali za razpoložljivost takemu uporabniku;
- (g) „dovoljenje“ pomeni vsako dovoljenje, ki ga lahko pogodbenica v skladu s svojo zakonodajo zahteva od fizične osebe ali podjetja za ponujanje telekomunikacijskih storitev, med drugim koncesije, dovoljenja, registracije ali uradna obvestila;

⁵³ Za namene te opredelitve imajo izrazi „odvisna podjetja“, „podružnice“ in po potrebi „povezana podjetja“ za vsako pogodbenico tak pomen, kot je opredeljen v njeni zakonodaji.

- (h) „glavni ponudnik“ pomeni ponudnika telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki lahko pomembno vpliva na pogoje za udeležbo glede cene in ponudbe na upoštevem trgu za javna telekomunikacijska omrežja ali storitve zaradi nadzora nad osnovnimi zmogljivostmi ali izrabe svojega položaja na tem trgu;
- (i) „omrežni element“ pomeni objekt ali opremo, ki se uporablja za zagotavljanje telekomunikacijskih storitev, vključno z značilnostmi, funkcijami in zmogljivostmi, zagotovljenimi s tem objektom ali opremo;
- (j) „nediskriminatorno“ pomeni v skladu z obravnavo po načelu največjih ugodnosti, kot je opredeljena v členih 10.8 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti) in 11.7 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti), ter nacionalno obravnavo, kot je opredeljena v členih 10.7 (Nacionalna obravnava) in 11.6 (Nacionalna obravnava), ter v skladu z obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, zagotovljene kateremu koli drugemu uporabniku podobnih javnih telekomunikacijskih storitev v podobnih okoliščinah, vključno z vidika pravočasnosti;
- (k) „prenosljivost števil“ pomeni možnost, da lahko vsi končni uporabniki javnih telekomunikacijskih storitev, ki to zahtevajo, v primeru fiksne povezave na isti lokaciji obdržijo isto telefonsko številko, če zamenjajo ponudnika javnih telekomunikacijskih storitev s ponudnikom iz iste kategorije;
- (l) „javno telekomunikacijsko omrežje“ pomeni telekomunikacijsko omrežje, ki se uporablja za opravljanje javnih telekomunikacijskih storitev med omrežnimi priključnimi točkami;

- (m) „javna telekomunikacijska storitev“ pomeni telekomunikacijsko storitev, ki je splošno dostopna javnosti;
- (n) „referenčna ponudba za medomrežno povezovanje“ pomeni ponudbo za medomrežno povezovanje glavnega ponudnika, ki je javno dostopna, tako da lahko vsak ponudnik javnih telekomunikacijskih storitev, ki želi sprejeti ponudbo, na podlagi tega pridobi medomrežno povezavo z glavnim ponudnikom;
- (o) „telekomunikacije“ pomenijo prenos in sprejemanje signalov po žici, radiu, optičnih sredstvih ali kakršnih koli drugih elektromagnetnih sredstvih;
- (p) „telekomunikacijsko omrežje“ pomeni prenosne sisteme in po potrebi komutacijsko ali usmerjalno opremo ter druge vire, vključno z neaktivnimi omrežnimi elementi, ki omogočajo telekomunikacije;
- (q) „regulativni organ za telekomunikacije“ pomeni organ ali organe, pristojne za pravno urejanje telekomunikacijskih omrežij in storitev iz tega poglavja;
- (r) „telekomunikacijska storitev“ pomeni storitev, ki v celoti ali pretežno sestoji iz oddajanja in sprejemanja signalov po telekomunikacijskih omrežjih, tudi tistih, ki se uporabljajo za radiodifuzijo, ne vključuje pa storitev, s katerimi se zagotavljajo vsebine, ki se prenašajo z uporabo telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ali izvaja uredniški nadzor nad njimi;
- (s) „univerzalna storitev“ pomeni minimalni nabor storitev, ki morajo biti na voljo vsem uporabnikom na ozemlju pogodbenice in katerih obseg opredeli ta pogodbenica, ter

- (t) „uporabnik“ pomeni potrošnika ali ponudnika storitev, ki uporablja javno telekomunikacijsko omrežje ali storitev.

ČLEN 16.2

Področje uporabe in načela regulativnega okvira

1. V tem poglavju so določena načela regulativnega okvira za zagotavljanje telekomunikacijskih omrežij in storitev, liberaliziranih v skladu s poglavjema 10 (Liberalizacija naložb) in 11 (Čezmejna trgovina s storitvami), uporablja pa se za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani in vplivajo na trgovino z javnimi telekomunikacijskimi storitvami.
2. Pojasniti je treba, da se to poglavje ne uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani in vplivajo na storitve, s katerimi se zagotavljajo vsebine, ki se prenašajo z uporabo telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ali izvaja uredniški nadzor nad njimi.

ČLEN 16.3

Regulativni organ za telekomunikacije

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je njen regulativni organ za telekomunikacije pravno ločen in funkcionalno neodvisen od ponudnikov telekomunikacijskih omrežij ali storitev ali telekomunikacijske opreme. Za zagotovitev neodvisnosti in nepristranskosti regulativnih organov za telekomunikacije vsaka pogodbenica zagotovi, da njen regulativni organ za telekomunikacije nima finančnega interesa ali operativne ali upravljavske vloge pri nobenem ponudniku javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev ali telekomunikacijske opreme. Pogodbenica, ki ohrani lastništvo ali nadzor nad ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev, zagotovi dejansko strukturno ločitev regulativnih nalog od dejavnosti, povezanih z lastništvom ali nadzorom.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so regulativne odločitve in postopki njenega regulativnega organa za telekomunikacije, povezani s tem poglavjem, nepristranski do vseh udeležencev na trgu.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njen regulativni organ za telekomunikacije deluje neodvisno in ne zahteva ali sprejema navodil od nobenega drugega organa v zvezi z izvajanjem nalog, ki so mu podeljene v skladu z zakonodajo pogodbenice za izvrševanje obveznosti iz členov 16.5, 16.6, 16.7, 16.9 in 16.10.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima njen regulativni organ za telekomunikacije regulativna pooblastila ter ustrezne finančne in človeške vire za izvajanje nalog, ki so mu dodeljene za izvrševanje obveznosti iz tega poglavja. Ta pooblastila se izvajajo pregledno in pravočasno. Naloge regulativnega organa za telekomunikacije se objavijo v lahko dostopni in jasni obliki, zlasti kadar so dodeljene več kot enemu organu.

5. Vsaka pogodbenica svojemu regulativnemu organu za telekomunikacije podeli pooblastila, na podlagi katerih ta zagotovi, da mu ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev na zahtevo takoj predložijo vse potrebne informacije, vključno s finančnimi, da lahko opravlja svoje naloge v skladu s tem poglavjem. Prejete informacije se obravnavajo v skladu z veljavnimi zahtevami pogodbenic glede zaupnosti.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima uporabnik ali ponudnik telekomunikacijskih omrežij ali storitev, na katere vpliva odločitev regulativnega organa za telekomunikacije, pravico izpodbijati to odločitev pred organom, ki je neodvisen od regulativnega organa za telekomunikacije in strank, na katere vpliva odločitev⁵⁴. Odločitev regulativnega organa za telekomunikacije velja, dokler ni znan rezultat tega postopka, razen če so v skladu z zakonodajo zadevne pogodbenice sprejeti začasni ukrepi.

⁵⁴ Za Mehiko se lahko splošna pravila, ravnanja ali opustitve regulativne komisije za energetiko (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones (CRT)) izpodbijajo le s posrednim postopkom „amparo“ pred zveznimi sodišči, specializiranimi za konkurenco, radiodifuzijo in telekomunikacije, ter zanje ne velja odredba o začasni prekinitvi.

ČLEN 16.4

Postopki za izdajo dovoljenj

1. Če pogodbenica določa, da mora imeti ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev dovoljenje, javno objavi naslednje informacije:
 - (a) vrste telekomunikacijskih storitev, za katere je potrebno dovoljenje;
 - (b) vsa merila in postopke za izdajo dovoljenj, ki jih uporablja;
 - (c) obdobje, ki ga običajno potrebuje za sprejetje odločitve v zvezi z vlogo za izdajo dovoljenja, če je potrebna odločitev, ter
 - (d) pogoje, ki se na splošno uporabljajo za dovoljenje.

2. Pogodbenica, ki določa, da mora imeti ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev dovoljenje, se odloči o podelitvi dovoljenja v razumnem roku, da lahko ponudnik začne zagotavljati svoja telekomunikacijska omrežja ali storitve brez nepotrebnega odlašanja.

3. Merila za izdajo dovoljenj, veljavni postopki in, če se naložijo, obveznosti ali pogoji so povezani z zagotovljenimi telekomunikacijskimi storitvami, objektivni, sorazmerni, pregledni in nediskriminatorni.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da vložnik ali imetnik dovoljenja v skladu s postopkovno zahtevo ali na zahtevo prejme pisno pojasnilo za:

- (a) zavrnitev dovoljenja;
- (b) uvedbo posebnih pogojev ali obveznosti v zvezi z dovoljenjem, specifičnih za ponudnika;
- (c) preklic dovoljenja ali
- (d) zavrnitev podaljšanja dovoljenja.

5. Vse upravne pristojbine, naložene dobaviteljem, so objektivne, pregledne, nediskriminatorne in sorazmerne z upravnimi stroški, ki razumno nastanejo pri upravljanju, nadzoru in izvrševanju obveznosti iz tega poglavja⁵⁵.

ČLEN 16.5

Medomrežno povezovanje

Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev pravico in, kadar to zahteva drug ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, obveznost, da se pogaja o medomrežnem povezovanju za namene zagotavljanja javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.

⁵⁵ Upravne pristojbine ne vključujejo plačil za pravice do uporabe redkih virov in obveznih prispevkov za opravljanje univerzalne storitve.

ČLEN 16.6

Dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij in storitev ter njihova uporaba

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima vsak ponudnik storitev iz druge pogodbenice pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki se ponujajo na njenem ozemlju ali onkraj njenih meja, vključno z zakupljenimi vodi, in možnost njihove uporabe, da lahko opravlja storitve, liberalizirane v skladu s poglavjema 10 (Liberalizacija naložb) in 11 (Čezmejna trgovina s storitvami). Ta obveznost se med drugim izvaja v skladu z odstavki 2 do 6.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko ponudnik storitev iz druge pogodbenice:
 - (a) kupi ali zakupi ter priključi terminalsko ali drugo opremo, ki je povezana z javnim telekomunikacijskim omrežjem;
 - (b) zagotavlja storitve enemu ali več končnim uporabnikom prek zakupljenih ali lastniških vodov;
 - (c) poveže zasebne zakupljene ali lastniške vode z javnimi telekomunikacijskimi omrežji in storitvami ali z vodi, ki jih ima zakupljene ali v lasti drug ponudnik storitev, ter
 - (d) po lastni izbiri uporablja delovne protokole pri opravljanju storitev, razen kolikor je potrebno za zagotovitev splošne razpoložljivosti telekomunikacijskih storitev javnosti.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko ponudniki storitev iz druge pogodbenice uporabljajo javna telekomunikacijska omrežja in storitve za pretok informacij na njenem ozemlju ali prek njenih meja, vključno s podjetniškimi komunikacijami takih ponudnikov storitev, in za dostop do informacij v podatkovnih zbirkah ali drugače shranjenih v strojno berljivi obliki na ozemlju katere koli pogodbenice.
4. Ne glede na odstavek 3 lahko pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev varnosti in zaupnosti komunikacij, pod pogojem, da se ti ukrepi ne uporabljajo kot sredstvo samovoljne ali neupravičene diskriminacije ali prikritega omejevanja trgovine s storitvami.
5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se za dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij in storitev ter njihovo uporabo ne postavljajo pogoji, razen tistih, ki so potrebni za:
- (a) zaščito odgovornosti za javne storitve ponudnikov javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, zlasti njihove zmožnosti, da dajejo svoje javne telekomunikacijske storitve na splošno na voljo javnosti, ali
 - (b) zaščito tehnične celovitosti javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.

6. Če izpolnjujejo merila iz odstavka 5, lahko pogoji za dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij in storitev ter njihovo uporabo vključujejo:

- (a) omejitve nadaljnje prodaje ali souporabe teh storitev;
- (b) zahtevo po uporabi določenih tehničnih vmesnikov, vključno s protokoli vmesnikov, za medomrežno povezovanje s temi omrežji in storitvami;
- (c) po potrebi zahteve za interoperabilnost teh storitev in za spodbujanje doseganja ciljev iz člena 16.18;
- (d) homologacijo terminalske ali druge opreme, ki je povezana z omrežjem, in tehnične zahteve v zvezi s priključitvijo take opreme na ta omrežja;
- (e) omejitve glede medomrežnega povezovanja zasebnih zakupljenih ali lastniških vodov s temi omrežji ali storitvami ali z vodi, ki jih ima zakupljene ali v lasti drug ponudnik storitev, ali
- (f) zahteve v zvezi z obveščanjem, registracijo in izdajanjem dovoljenj.

ČLEN 16.7

Reševanje sporov na področju telekomunikacij

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da v primeru spora med ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev v zvezi s pravicami in obveznostmi, ki izhajajo iz tega poglavja, njen regulativni organ za telekomunikacije na zahtevo katere koli stranke, udeležene v sporu, izda zavezujočo odločitev za rešitev spora v roku, določenem z zakonodajo te pogodbenice.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je odločitev, ki jo izda regulativni organ za telekomunikacije, dostopna javnosti, pri čemer se upoštevajo zahteve glede poslovne zaupnosti. Vsaka pogodbenica zagotovi, da stranke, udeležene v sporu, prejmejo popolno obrazložitev razlogov, na katerih temelji odločitev, in da imajo pravico do izpodbijanja odločitve v skladu s členom 16.3.6.
3. Odstavka 1 in 2 stranki, udeleženi v sporu, ne preprečujeta, da bi vložila tožbo pri pravosodnih organih⁵⁶.

⁵⁶ Za Mehiko se lahko splošna pravila, ravnanja ali opustitve regulativne komisije za energetiko (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones (CRT)) izpodbijajo le s posrednim postopkom „amparo“ pred zveznimi sodišči, specializiranimi za konkurenco, radiodifuzijo in telekomunikacije, ter zanje ne velja odredba o začasni prekinitvi.

ČLEN 16.8

Ukrepi za varstvo konkurence, ki se uporabljajo za glavne ponudnike

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ustrezne ukrepe, da se ponudnikom javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki so sami ali skupaj glavni ponudnik, prepreči izvajanje ali nadaljevanje protikonkurenčnih praks.
2. Protikonkurenčne prakse iz odstavka 1 vključujejo zlasti:
 - (a) protikonkurenčno navzkrižno subvencioniranje;
 - (b) uporabo informacij, pridobljenih od konkurentov, s protikonkurenčnimi posledicami ter
 - (c) nepravočasno zagotavljanje tehničnih informacij o osnovnih zmogljivostih in poslovno pomembnih informacij, potrebnih za opravljanje storitev, drugim ponudnikom storitev.

ČLEN 16.9

Medomrežno povezovanje z glavnimi ponudniki

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij in storitev na njenem ozemlju zagotavlja medomrežno povezovanje s ponudniki javnih telekomunikacijskih storitev iz druge pogodbenice:
 - (a) na vsaki tehnično izvedljivi točki v omrežju glavnega ponudnika;
 - (b) pod nediskriminatornimi pogoji, vključno v zvezi s cenami, tehničnimi standardi, specifikacijami, kakovostjo in vzdrževanjem;
 - (c) take kakovosti, ki ni slabša od tiste, ki jo zagotavlja za svoje podobne storitve ali podobne storitve svojih odvisnih podjetij ali drugih povezanih podjetij;
 - (d) pravočasno in pod pogoji, vključno s cenami⁵⁷, tehničnimi standardi in specifikacijami, ki so pregledni, razumni, ekonomsko izvedljivi in dovolj nepovezani, da ponudnikom javnih telekomunikacijskih storitev ni treba plačevati omrežnih komponent ali naprav, ki jih ne potrebujejo za zagotavljanje storitve, ter

⁵⁷ Nič v tem odstavku pogodbenici ne preprečuje, da od glavnega ponudnika zahteva, naj zagotavlja medomrežno povezavo po stroškovno naravnanih cenah. „Stroškovno naravnane cene“ pomenijo cene, ki temeljijo na stroških ter lahko vključujejo razumen dobiček in različne metodologije za izračun stroškov za različne zmogljivosti ali storitve.

- (e) na zahtevo na drugih točkah poleg omrežnih priključnih točk, ponujenih večini uporabnikov, za katere se zaračunavajo pristojbine, ki odražajo stroške gradnje potrebnih dodatnih zmogljivosti.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudniki na njenem ozemlju po potrebi objavijo:
- (a) referenčno ponudbo za medomrežno povezovanje ali drugo standardno ponudbo za medomrežno povezovanje, ki vsebuje pogoje in cene, ki jih glavni ponudnik na splošno ponuja ponudnikom javnih telekomunikacijskih storitev, ali
 - (b) pogoje iz veljavnega dogovora o medomrežnem povezovanju.
3. Vsaka pogodbenica javno objavi veljavne postopke za pogajanja o medomrežnem povezovanju z glavnim ponudnikom na njenem ozemlju.

ČLEN 16.10

Dostop do osnovnih zmogljivosti

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudnik na njenem ozemlju ponudnikom javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev odobri dostop do svojih osnovnih zmogljivosti pod razumnimi, preglednimi in nediskriminatornimi pogoji na podlagi splošno dostopne ponudbe za zagotavljanje javnih telekomunikacijskih storitev, razen če to ni potrebno za doseganje učinkovite konkurence na podlagi zbranih dejstev in ocene tržnih pogojev, ki jo opravi regulativni organ za telekomunikacije. Osnovne zmogljivosti glavnega ponudnika lahko vključujejo omrežne elemente, storitve zakupljenih vodov in pripadajoče zmogljivosti.
2. Vsaka pogodbenica da svojemu regulativnemu organu za telekomunikacije pooblastila za to, da določi, katere osnovne zmogljivosti mora dati glavni ponudnik na voljo na njenem ozemlju in v kolikšni meri morajo biti te zmogljivosti nevezane. Taka določitev med drugim temelji na cilju doseganja učinkovite konkurence in koristih dolgoročnega interesa končnih uporabnikov.
3. Če pogodbenica od glavnega ponudnika zahteva, da ponuja svoje javne telekomunikacijske storitve za nadaljnjo prodajo, zagotovi, da glavni ponudnik ne postavlja nerazumnih ali diskriminatornih pogojev za tako nadaljnjo prodajo.

ČLEN 16.11

Redki viri

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se pravice do uporabe redkih virov, vključno z radiofrekvenčnim spektrom, številkami in koridorji nadzemnega električnega voda, dodelijo in podelijo odprto, objektivno, pravočasno, pregledno, nediskriminatorno in sorazmerno ter v skladu s cilji splošnega interesa, vključno s spodbujanjem konkurence. Postopki, pogoji in obveznosti, povezani s pravico do uporabe, temeljijo na objektivnih, preglednih, nediskriminatornih in sorazmernih merilih.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je trenutna uporaba dodeljenih frekvenčnih pasov javno objavljena, medtem ko radiofrekvenčnega spektra, dodeljenega za posebne vladne namene, ni treba podrobno opredeliti.
3. Pogodbenica se lahko za dodelitev radiofrekvenčnega spektra za komercialno uporabo opre na tržne pristope, kot so postopki zbiranja ponudb.

4. Ukrepi pogodbenice za razporeditev in dodelitev radiofrekvenčnega spektra ter upravljanje frekvenc sami po sebi niso neskladni s členoma 10.6 (Dostop do trga) in 11.4 (Dostop do trga). Vsaka pogodbenica obdrži pravico, da sprejme in ohrani ukrepe za upravljanje spektra in frekvenc, ki lahko omejujejo število ponudnikov telekomunikacijskih storitev, če so ti ukrepi skladni z drugimi določbami tega sporazuma. Ta pravica vključuje zmožnost dodeljevanja frekvenčnih pasov ob upoštevanju sedanjih in prihodnjih potreb ter razpoložljivosti radiofrekvenčnega spektra.

ČLEN 16.12

Prenosljivost števil

Vsaka pogodbenica na svojem ozemlju zagotovi, da ponudniki javnih telekomunikacijskih storitev pravočasno zagotovijo prenosljivost števil brez poslabšanja kakovosti, zanesljivosti ali priročnosti ter pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji.

ČLEN 16.13

Univerzalna storitev

1. Vsaka pogodbenica ima pravico opredeliti vrsto obveznosti za univerzalno storitev, ki jo želi ohraniti.

2. Vsaka pogodbenica izvaja vse obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve na pregleden, nediskriminatoren in nevtralen način z vidika konkurenčnosti. Vsaka pogodbenica zagotovi, da obveznost zagotavljanja univerzalne storitve, ki jo naloži, ne pomeni večjega bremena, kot je potrebno za vrsto univerzalne storitve, ki jo je opredelila. Obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve, opredeljene v skladu s temi načeli, same po sebi ne veljajo za protikonkurenčne.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so postopki za imenovanje ponudnikov univerzalne storitve odprti za vse ponudnike javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev. Imenovanje se izvede z uporabo učinkovitega, preglednega in nediskriminatornega mehanizma.
4. Če se pogodbenica odloči, da bo ponudnikom univerzalnih storitev izplačala nadomestilo, zagotovi, da to nadomestilo ne presega potreb, ki jih je mogoče neposredno pripisati obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve, kot je določeno s konkurenčnim postopkom ali določitvijo neto stroškov.

ČLEN 16.14

Zaupnost informacij

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ponudniki javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki pridobijo informacije od drugega ponudnika javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, pri pogajanjih o ureditvah iz členov 16.5, 16.9 in 16.10 te informacije uporabljajo izključno za namene, za katere so jih pridobili, in vedno spoštujejo zaupnost takih informacij.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi zaupnost telekomunikacij in povezanih podatkov o prometu, ki se prenašajo pri uporabi javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ob upoštevanju zahteve, da ukrepi, ki se uporabljajo v ta namen, niso sredstvo samovoljne ali neupravičene diskriminacije ali prikritega omejevanja trgovine s storitvami.

ČLEN 16.15

Tehnološka nevtralnost

Pogodbenici priznavata koristi tehnološke nevtralnosti, zlasti v zvezi s tem, da se ponudnikom javnih telekomunikacijskih storitev omogoči izbira tehnologije, ki jo želijo uporabiti za zagotavljanje svojih storitev. Pogodbenica lahko omeji izbiro s sprejetjem ali ohranitvijo zahtev, potrebnih za izpolnitev legitimnih ciljev javne politike, če te zahteve ne ustvarjajo nepotrebnih ovir za trgovino.

ČLEN 16.16

Obravnavo s strani glavnih ponudnikov

Vsaka pogodbenica pooblasti svoj regulativni organ za telekomunikacije, da po potrebi od glavnega ponudnika na svojem ozemlju zahteva, da ponudnikom javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev druge iz pogodbenice zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo glavni ponudnik v podobnih okoliščinah zagotavlja svojim odvisnim ali povezanim podjetjem v zvezi z:

- (a) razpoložljivostjo, oskrbo, cenami ali kakovostjo podobnih telekomunikacijskih storitev ter
- (b) razpoložljivostjo tehničnih vmesnikov, potrebnih za medomrežno povezovanje.

ČLEN 16.17

Mednarodno mobilno gostovanje

1. Pogodbenici si prizadevata sodelovati pri spodbujanju preglednih in razumnih cen za storitve mednarodnega gostovanja, da bi spodbudili rast trgovine med seboj in povečali blaginjo potrošnikov.

2. Pogodbenica lahko poveča preglednost in konkurenco v zvezi s cenami mednarodnega gostovanja in tehnološkimi alternativami storitvam gostovanja, zlasti z:

- (a) zagotavljanjem, da so informacije o maloprodajnih cenah zlahka dostopne potrošnikom, ter
- (b) čim večjim zmanjšanjem ovir za uporabo tehnoloških alternativ gostovanju, pri čemer lahko potrošniki, ki obišejo njeno ozemlje, dostopajo do telekomunikacijskih storitev z uporabo naprave po lastni izbiri.

ČLEN 16.18

Mednarodni standardi in organizacije

Pogodbenici priznavata pomen mednarodnih standardov za globalno združljivost in interoperabilnost telekomunikacijskih omrežij ali storitev ter spodbujata te standarde s prizadevanji ustreznih mednarodnih organov, vključno z Mednarodno telekomunikacijsko zvezo in Mednarodno organizacijo za standardizacijo.

POGLAVJE 17

STORITVE MEDNARODNEGA POMORSKEGA PREVOZA

ČLEN 17.1

Opredelitev pojmov

1. Za namene tega poglavja ter poglavij 10 (Liberalizacija naložb), 11 (Čezmejna trgovina s storitvami), 12 (Začasna prisotnost fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) in 18 (Finančne storitve):
 - (a) „storitve začasnih skladišč in depojev za zabojnike“ pomenijo dejavnosti, ki zajemajo skladiščenje zabojnikov na območju pristanišča ali celinskih plovnih poti, z namenom, da se napolnijo ali izpraznijo, popravijo in pripravijo za odpremo;
 - (b) „storitve carinjenja“ pomenijo dejavnosti, ki zajemajo opravljanje formalnosti carinjenja pri uvozu, izvozu ali prevozu tovora čez državo v imenu druge strani, ne glede na to, ali so te storitve glavna dejavnost ponudnika storitev ali običajna dopolnilna dejavnost k njegovi glavni dejavnosti;

- (c) „prevoz od vrat do vrat ali multimodalni prevoz“ pomeni prevoz tovora z več kot eno vrsto prevoza, ki vključuje mednarodni pomorski del prevozne verige, in sicer na podlagi enotnega prevoznega dokumenta;
- (d) „storitve odpreme tovora“ pomenijo dejavnosti, ki zajemajo organiziranje in spremljanje odpremnih postopkov v imenu pošiljateljev s prevzemanjem prevoznih in sorodnih storitev, pripravo dokumentacije in zagotavljanjem poslovnih informacij;
- (e) „mednarodni tovor“ pomeni tovor, ki se prevaža med pristaniščem pogodbenice in pristaniščem druge pogodbenice ali tretje države ali med pristaniščem ene države članice Evropske unije in pristaniščem druge države članice Evropske unije;
- (f) „storitve mednarodnega pomorskega prevoza“ pomenijo prevoz potnikov ali tovora z morskimi plovili med pristaniščem ene pogodbenice in pristaniščem druge pogodbenice ali tretje države ali med pristaniščem ene države članice Evropske unije in pristaniščem druge države članice Evropske unije, vključno z neposrednim sklepanjem pogodb s ponudniki drugih storitev prevoza, za zagotovitev prevoza od vrat do vrat ali multimodalnega prevoza na podlagi enotnega prevoznega dokumenta, ne pa tudi pravice do opravljanja takih drugih storitev prevoza;
- (g) „pomožne pomorske storitve“ pomenijo storitve pretovarjanja tovora v pomorstvu, storitve carinjenja, storitve začasnih skladišč in depojev za zabojnike, storitve pomorskih agencij in pomorske storitve odpreme tovora;

- (h) „storitve pomorskih agencij“ pomenijo dejavnosti zastopnika poslovnih interesov ene ali več linijskih ali ladijskih družb na določenem geografskem območju, in sicer za:
 - (i) trženje in prodajo storitev pomorskega prevoza in sorodnih storitev, od ponudbe cene do izdajanja računov, ter izdajanje ladijskih nakladnic v imenu teh družb, nakup in nadaljnjo prodajo potrebnih sorodnih storitev, pripravo dokumentacije in zagotavljanje poslovnih informacij ali
 - (ii) delovanje v imenu družb, ki organizirajo pristanek ladje ali prevzem tovora, kadar je to potrebno, ter
- (i) „storitve pretovarjanja tovora v pomorstvu“ pomenijo dejavnosti, ki jih izvajajo družbe za natovarjanje in raztovarjanje ladij, vključno z upravljavci terminalov, vendar brez neposrednih dejavnosti pristaniških delavcev, če so ti delavci organizirani neodvisno od družb za natovarjanje in raztovarjanje ladij ali za upravljanje terminalov, vključno z organizacijo in nadzorom:
 - (i) natovarjanja tovora na ladjo ali raztovarjanja tovora z ladje;
 - (ii) priveza ali razveza tovora ali
 - (iii) sprejema ali dostave in hrambe tovora pred odpremo ali po raztovarjanju.

ČLEN 17.2

Cilj

V tem poglavju so določena načela v zvezi z liberalizacijo storitev mednarodnega pomorskega prevoza v skladu s poglavji 10 (Liberalizacija naložb), 11 (Čezmejna trgovina s storitvami), 12 (Začasna prisotnost fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) in 18 (Finančne storitve).

ČLEN 17.3

Načela

1. Ob upoštevanju vseh ukrepov, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi v skladu s prilogami I (Obstoječi ukrepi), II (Prihodnji ukrepi), III (Zaveze glede dostopa do trga) in VI (Finančne storitve), vsaka pogodbenica:
 - (a) učinkovito uporablja načelo neomejenega dostopa do mednarodnih pomorskih trgov in trgovine na komercialni in nediskriminatorni osnovi ter

(b) ladjam, ki plujejo pod zastavo druge pogodbenice ali jih upravljajo ponudniki storitev iz druge pogodbenice, zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo zagotavlja svojim ladjam, med drugim glede dostopa do pristanišč, uporabe infrastrukture in storitev pristanišč ter uporabe pomožnih pomorskih storitev, pa tudi glede s tem povezanih pristojbin in taks, carinskih objektov ter določitve privezov in naprav za natovarjanje in raztovarjanje.

2. Pogodbenici pri uporabi načel iz pododstavkov 1(a) in (b):

(a) ne uvajata dogovorov o delitvi tovora v prihodnje sporazume s tretjimi državami o storitvah v pomorskem prevozu, vključno s prevozom suhega in tekočega razsutega tovora ter linijskim prevozom, če pa taki dogovori o delitvi tovora obstajajo v predhodnih sporazumih, jih v razumnem roku odpovesta, ter

(b) z začetkom veljavnosti tega sporazuma odpravita vse enostranske ukrepe ter upravne, tehnične in druge ovire, ki bi lahko prikrito omejevale ali imele diskriminatorne učinke na prosto zagotavljanje storitev v mednarodnem pomorskem prevozu, in se vzdržita njihove uvedbe.

3. Vsaka pogodbenica ponudnikom mednarodnih pomorskih storitev iz druge pogodbenice dovoli ustanovitev in delovanje podjetja na svojem ozemlju v skladu s prilogami I (Obstoječi ukrepi), II (Prihodnji ukrepi), III (Zaveze glede dostopa do trga) in VI (Finančne storitve).

4. Vsaka pogodbenica ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza iz druge pogodbenice pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji v pristanišču zagotovi naslednje storitve: pilotiranje, vleko in pomoč z vlačilcem, oskrbo z živili in gorivom, obnovitev zaloge vode, pobiranje odpadkov in odstranjevanje balastnih odpadkov, storitve pristaniškega kapitana, plovne pripomočke, opremo za nujna popravila, storitve sidranja in priveza ter operativne storitve na kopnem, ki so bistvenega pomena za delovanje ladje, vključno s komunikacijami, oskrbo z vodo in elektriko.

POGLAVJE 18

FINANČNE STORITVE

ČLEN 18.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „ponudnik čezmejnih finančnih storitev pogodbenice“ pomeni osebo iz pogodbenice, ki se ukvarja z zagotavljanjem finančnih storitev na ozemlju pogodbenice, pri čemer si jih prizadeva zagotavljati ali jih zagotavlja čezmejno;
- (b) „čezmejna trgovina s finančnimi storitvami“ ali „čezmejno opravljanje finančnih storitev“ pomeni opravljanje finančne storitve:
 - (i) z ozemlja ene pogodbenice na ozemlje druge pogodbenice ali
 - (ii) na ozemlju ene pogodbenice za uporabnika storitev iz druge pogodbenice; tako opravljanje finančne storitve ne vključuje opravljanja finančnih storitev na ozemlju ene pogodbenice z naložbo na tem ozemlju;

- (c) „finančna institucija“ pomeni vsakega ponudnika finančnih storitev, ki opravlja finančno storitev, če ima dovoljenje za poslovanje, je reguliran ali nadzorovan kot finančna institucija v skladu z zakonodajo pogodbenice, na ozemlju katere ima prostore, vključno s podružnico na ozemlju pogodbenice ponudnika finančnih storitev, katerega sedež je na ozemlju druge pogodbenice;
- (d) „finančna institucija druge pogodbenice“ pomeni finančno institucijo, ki se nahaja na ozemlju pogodbenice in je pod nadzorom osebe iz druge pogodbenice;
- (e) „finančna storitev“ pomeni vsako storitev finančne narave, vključno z vsemi zavarovalnimi in z zavarovanjem povezanimi storitvami ter vsemi bančnimi in drugimi finančnimi storitvami (razen zavarovanja); vključuje naslednje dejavnosti:
 - (i) zavarovalniške in z zavarovanjem povezane storitve:
 - (A) neposredno zavarovanje, vključno s sozavarovanjem:
 - (1) življenjsko;
 - (2) neživljenjsko;
 - (B) pozavarovanje in retrocesijsko kritje;

- (C) posredovanje v zavarovalništvu, kot sta posredništvo in zastopanje, ter
 - (D) pomožne zavarovalniške storitve, kot so svetovanje, aktuarske storitve, ocena tveganja in obravnavanje odškodninskih zahtevkov, ter
- (ii) bančne in druge finančne storitve (razen zavarovanja):
- (A) sprejemanje depozitov in drugih povratnih sredstev od javnosti;
 - (B) vse vrste posojil, vključno s potrošniškimi posojili, hipotekarnimi posojili, odkupi terjatev in financiranjem komercialnih poslov;
 - (C) finančni zakup;
 - (D) vse storitve plačilnega prometa in prenosa denarja, vključno s kreditnimi, plačilnimi in debetnimi karticami, potovalnimi čeki in bančnimi menicami;
 - (E) jamstva in obveznosti;

- (F) trgovanje za lasten račun ali za račun strank na borzi, trgu OTC ali drugače z:
- (1) instrumenti denarnega trga, vključno s čeki, menicami, potrdili o vlogah;
 - (2) tujimi valutami;
 - (3) izvedenimi finančnimi instrumenti, vključno s terminskimi pogodbami in opcijami;
 - (4) instrumenti deviznih tečajev in obrestnih mer, vključno z zamenjavami in dogovori o terminski obrestni meri;
 - (5) prenosljivimi vrednostnimi papirji ter
 - (6) drugimi prenosljivimi instrumenti in finančnimi sredstvi, vključno s plemenitimi kovinami;
- (G) sodelovanje pri izdaji vseh vrst vrednostnih papirjev, vključno z vpisom primarne izdaje vrednostnih papirjev in plasiranjem (javnim ali zasebnim) prek agenta, ter opravljanjem storitev, povezanih s takimi izdajami;
- (H) denarnoposredniške posle;

- (I) upravljanje premoženja, na primer upravljanje denarnih sredstev ali portfeljev, vse oblike upravljanja kolektivnih naložb, upravljanje pokojninskih skladov, skrbniške storitve, storitve depozitarjev in storitve skrbniških skladov;
 - (J) storitve v zvezi s poravnkami in obračuni finančnih sredstev, vključno z vrednostnimi papirji, izvedenimi finančnimi instrumenti in drugimi prenosljivimi vrednostnimi papirji;
 - (K) zagotavljanje in prenos finančnih informacij ter obdelavo finančnih podatkov in povezane programske opreme s strani izvajalcev drugih finančnih storitev, ter
 - (L) svetovanje, posredovanje in druge pomožne finančne storitve za vse dejavnosti iz pododstavkov A do K, vključno z bonitetnimi podatki in analizo, raziskavami in svetovanjem glede naložb in portfelja, svetovanjem pri nakupih ter prestrukturiranju in strategiji podjetij;
- (f) „ponudnik finančnih storitev“ pomeni osebo iz pogodbenice, ki želi opravljati ali opravlja finančno storitev na ozemlju te pogodbenice, vendar ne vključuje javnega subjekta;

- (g) „vlagatelj pogodbenice“ pomeni vlagatelja iz pogodbenice, kot je opredeljen v členu 10.1 (Opredelitev pojmov);
- (h) „nova finančna storitev“ pomeni storitev finančne narave, vključno s storitvami, povezanimi z obstoječimi in novimi izdelki ali načinom dobave izdelka, ki je ne opravlja noben ponudnik finančnih storitev na ozemlju pogodbenice, ampak se opravlja na ozemlju druge pogodbenice;
- (i) „javni subjekt“ pomeni:
- (i) vlado, centralno banko ali monetarni organ pogodbenice ali subjekt, ki je v lasti ali pod nadzorom pogodbenice, ki izvaja predvsem javne funkcije ali opravlja dejavnosti v javne namene, kar ne vključuje subjektov, ki opravljajo predvsem finančne storitve pod komercialnimi pogoji, ali
 - (ii) zasebni subjekt, ki opravlja naloge, kakršne običajno opravlja centralna banka ali monetarni organ, kadar opravlja te naloge, ter
- (j) „samoregulativna organizacija“ pomeni kateri koli nevladni organ, vključno z borzo ali trgov vrednostnih papirjev ali terminsko borzo ali trgov, klirinško agencijo ali drugo organizacijo ali združenjem, ki na podlagi statuta ali pooblastila pogodbenice izvaja regulativne ali nadzorne pristojnosti nad ponudniki finančnih storitev.

ČLEN 18.2

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani v zvezi s:

- (a) finančnimi institucijami druge pogodbenice;
- (b) vlagatelji iz druge pogodbenice in finančnimi institucijami teh vlagateljev na ozemlju pogodbenice ter
- (c) čezmejno trgovino s finančnimi storitvami.

2. Pojasniti je treba, da se poglavje 10 (Liberalizacija naložb) uporablja za ukrepe, ki jih sprejme ali ohrani pogodbenica:

- (a) v zvezi z vlagatelji iz pogodbenice in zajetimi podjetji teh vlagateljev v finančne storitve, ki niso finančne institucije, ter
- (b) ne vključuje ukrepov, povezanih z opravljanjem finančnih storitev v zvezi z vlagatelji iz pogodbenice ali finančnimi institucijami teh vlagateljev.

3. To poglavje se ne uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani v zvezi z:

(a) dejavnostmi ali storitvami, ki so del javne pokojninske sheme ali zakonsko določenega sistema socialne varnosti, ali

(b) dejavnostmi ali storitvami, ki se opravljajo za račun pogodbenice ali z jamstvom oziroma uporabo finančnih sredstev pogodbenice, vključno z njenimi javnimi subjekti,

razen če pogodbenica dovoli, da njene finančne institucije opravljajo katere koli dejavnosti ali storitve iz pododstavkov (a) ali (b) v konkurenci z javnim subjektom ali finančno institucijo.

4. To poglavje se ne uporablja za javna naročila finančnih storitev.

5. Nobena določba tega sporazuma se ne uporablja za dejavnosti, ki jih opravljajo centralne banke ali monetarni organi ali drugi javni subjekti pri izvajanju denarne politike ali politike deviznega tečaja.

6. Določbe poglavij 10 (Liberalizacija naložb) in 11 (Čezmejna trgovina s storitvami) se uporabljajo za ukrepe s področja uporabe tega poglavja le, če so vključene v to poglavje in so njegov sestavni del.

7. Členi 10.11 (Formalne zahteve), 10.13 (Odrekanje ugodnosti) in 11.9 (Odrekanje ugodnosti) so sestavni del tega poglavja ter se smiselno uporabljajo za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi s finančnimi institucijami druge pogodbenice, vlagatelji iz druge pogodbenice in finančnimi institucijami teh vlagateljev na ozemlju pogodbenice.

8. V primeru neskladnosti med tem poglavjem in katero koli drugo določbo sporazuma prevlada to poglavje, kar zadeva to neskladnost.

ČLEN 18.3

Nacionalna obravnava

1. Člen 10.7 (Nacionalna obravnava) je vključen v to poglavje in je njegov sestavni del ter se uporablja za vlagatelje in finančne institucije druge pogodbenice in njihova podjetja, ki so finančne institucije.

2. Obravnava, ki jo pogodbenica zagotovi svojim vlagateljem in podjetjem svojih vlagateljev v skladu s členom 10.7 (Nacionalna obravnava), pomeni obravnavo, ki jo zagotovi svojim finančnim institucijam in podjetjem svojih vlagateljev, ki so finančne institucije.

ČLEN 18.4

Obravnava po načelu največjih ugodnosti

1. Člen 10.8 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti) je vključen v to poglavje in je njegov sestavni del ter se uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi z vlagatelji in finančnimi institucijami druge pogodbenice ter njihovimi podjetji, ki so finančne institucije.
2. Obravnava, ki jo pogodbenica zagotovi vlagateljem iz tretje države in naložbam vlagateljev iz tretje države v skladu s členom 10.8 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi), pomeni obravnavo, ki se zagotovi finančnim institucijam tretje države in vlagateljem iz tretje države in njihovim podjetjem, ki so finančne institucije.

ČLEN 18.5

Dostop do trga

1. Pogodbenica v zvezi s finančno institucijo druge pogodbenice ali dostopom vlagatelja iz druge pogodbenice do trga z ustanovitvijo finančne institucije na podlagi svojega celotnega ozemlja ali ozemeljske razdelitve ne sprejme ali ohrani ukrepa, ki:

(a) uvaja omejitve glede:

- (i) števila finančnih institucij v obliki številčnih kvot, monopolov, izključnih ponudnikov storitev ali zahteve po oceni gospodarskih potreb;
- (ii) skupne vrednosti transakcij s finančnimi storitvami ali premoženja v obliki številčnih kvot ali zahteve po oceni gospodarskih potreb;
- (iii) skupnega števila opravljenih finančnih storitev ali skupne količine opravljenih finančnih storitev, izraženega v določenih številčnih enotah v obliki kvot ali zahteve po oceni gospodarskih potreb, ali
- (iv) skupnega števila fizičnih oseb, ki se lahko zaposlijo v določenem finančnem storitvenem sektorju ali jih finančna institucija lahko zaposli ter so potrebne za zagotavljanje določene finančne storitve in neposredno povezane s tem, v obliki številčnih kvot ali zahteve po oceni gospodarskih potreb ali

(b) omejuje ali zahteva posebne vrste pravnih subjektov ali skupnih podjetij, prek katerih lahko finančna institucija opravlja gospodarsko dejavnost.

2. Pojasniti je treba, da ta člen pogodbenici ne preprečuje, da od finančne institucije zahteva, naj določene finančne storitve opravlja prek ločenih pravnih subjektov, če se nabor finančnih storitev, ki jih opravlja finančna institucija, v skladu z zakonodajo te pogodbenice ne more zagotavljati prek enega samega subjekta.

ČLEN 18.6

Višje vodstvo in upravni odbor

Člen 10.10 (Višje vodstvo in upravni odbor) je vključen v to poglavje in je njegov sestavni del ter se uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi s finančnimi institucijami.

ČLEN 18.7

Čezmejna trgovina s finančnimi storitvami

1. Člena 11.4 (Dostop do trga) in 11.6 (Nacionalna obravnava) sta vključena v to poglavje in sta njegov sestavni del ter se uporabljata za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi s ponudniki čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice, ki opravljajo finančne storitve iz Priloge 18-A (Čezmejna trgovina s finančnimi storitvami).
2. Pogodbenica svoje storitve in ponudnike storitev v skladu s členom 11.6 (Nacionalna obravnava) obravnava tako, kot obravnava svoje finančne storitve in ponudnike finančnih storitev.
3. Ukrepi, ki jih pogodbenica ne sprejme ali ohrani v zvezi s storitvami in ponudniki storitev iz druge pogodbenice v skladu s členom 11.4 (Dostop do trga), pomenijo ukrepe v zvezi s ponudniki čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice, ki opravljajo finančne storitve.
4. Člen 11.7 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti) je vključen v to poglavje in je njegov sestavni del ter se uporablja za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi s ponudniki čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice.
5. Pogodbenica storitve in ponudnike storitev iz tretje države v skladu s členom 11.7 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti) obravnava tako, kot obravnava finančne storitve tretje države in ponudnike finančnih storitev iz tretje države.

6. Člen 11.5 (Lokalna prisotnost) je vključen v to poglavje in je njegov sestavni del ter se uporablja za ponudnike čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice, ki opravljajo finančne storitve iz Priloge 18-A (Čezmejna trgovina s finančnimi storitvami).

7. Vsaka pogodbenica osebam, ki se nahajajo na njenem ozemlju, in svojim državljanom, ne glede na to, kje se nahajajo, dovoli nakup finančnih storitev od ponudnikov čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice, ki se nahajajo na njenem ozemlju. S to obveznostjo se od pogodbenice ne zahteva, da takim ponudnikom dovoli poslovanje ali ponujanje storitev na svojem ozemlju. Pogodbenica lahko opredeli „poslovanje“ in „ponujanje“ za namene te obveznosti, če opredelitvi nista neskladni z odstavkom 1.

8. Ta člen pogodbenici ne preprečuje, da sprejme ali ohrani ukrepe, ki določajo formalne zahteve v zvezi z opravljanjem čezmejnih finančnih storitev, kot sta registracija ali odobritev ponudnikov čezmejnih finančnih storitev in finančnih instrumentov, če se take zahteve ne uporabljajo diskriminatorno.

ČLEN 18.8

Zahteve glede delovanja

1. Pogodbenici skupaj določita pravila o zahtevah glede delovanja, kot so tista iz člena 10.9 (Zahteve glede delovanja), ki se uporabljajo za podjetja, ki so finančne institucije.

2. Svet za trgovino v 180 dneh po skupni določitvi pravil o zahtevah glede delovanja v skladu z odstavkom 1 s sklepom spremeni navedeni odstavek, da se ta pravila vključijo v ta člen, in lahko po potrebi spremeni pridržke in neskladne ukrepe vsake pogodbenice iz Priloge VI (Finančne storitve).

3. Člen 18.12 se uporablja za ukrepe, navedene v zvezi s pravili o zahtevah glede delovanja iz odstavka 1.

ČLEN 18.9

Nove finančne storitve na ozemlju pogodbenice

1. Pogodbenica finančni instituciji druge pogodbenice dovoli opravljanje vseh novih finančnih storitev, ki bi jih prva pogodbenica v skladu s svojim notranjim pravom in v podobnih okoliščinah dovolila opravljati svojim finančnim institucijam, ne da bi sprejela zakon ali spremenila obstoječi zakon.

2. Ne glede na člen 18.8(1) v povezavi s členom 11.4 (Dostop do trga) lahko pogodbenica določi institucionalno in pravno obliko, prek katere se lahko opravlja nova finančna storitev, in lahko zahteva dovoljenje za opravljanje storitve. Če se zahteva tako dovoljenje, se odločitev sprejme v razumnem roku, dovoljenje pa se lahko zavrne le iz razlogov varnega in skrbnega poslovanja.

ČLEN 18.10

Klavzula ponovnega pregleda v zvezi s tokom podatkov

Pogodbenici v treh letih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma ponovno ocenita potrebo po vključitvi določb o prostem toku podatkov za izvajanje dejavnosti, ki spadajo na področje uporabe tega poglavja.

ČLEN 18.11

Obravnavanje informacij

Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da pogodbenici nalaga obveznosti, da razkrije informacije, ki se nanašajo na posle in račune posameznih strank, ali katere koli zaupne ali zaščitene informacije, s katerimi razpolagajo javni subjekti.

ČLEN 18.12

Pridržki in neskladni ukrepi

1. Členi 18.3 do 18.7 se ne uporabljajo za:
 - (a) obstoječe neskladne ukrepe, ki jih pogodbenica ohranja na ravni:
 - (i) Evropske unije, kot je določeno v Dodatku VI-A (Seznam EU) k Prilogi VI (Finančne storitve);
 - (ii) centralni ravni javne uprave, kot določi pogodbenica v oddelku A seznama v Dodatku k Prilogi VI (Finančne storitve);
 - (iii) regionalne vlade, kot določi pogodbenica v oddelku A seznama v Dodatku k Prilogi VI (Finančne storitve), ali
 - (iv) lokalne vlade;
 - (b) nadaljevanje ali hitro obnovitev katerega koli neskladnega ukrepa iz pododstavka (a) ali

(c) spremembo katerega koli neskladnega ukrepa iz pododstavka (a), če se zaradi nje ne zmanjša skladnost ukrepa, kot je obstajal:

(i) neposredno pred spremembo, s členom 18.3, 18.4, 18.5 ali 18.6, ali

(ii) na dan začetka veljavnosti tega sporazuma, s členom 18.7.

2. Členi 18.3 do 18.7 se ne uporabljajo za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohrani v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi, kot so določeni v oddelku B seznama v dodatku k Prilogi VI (Finančne storitve).

3. Pridržek pogodbenice glede členov 10.6 (Dostop do trga), 10.7 (Nacionalna obravnava), 10.8 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti), 10.10 (Višje vodstvo in upravni odbor), 11.4 (Dostop do trga), 11.5 (Lokalna prisotnost), 11.6 (Nacionalna obravnava) ali 11.7 (Obravnava po načelu največjih ugodnosti) iz Dodatka k Prilogi I ali II pomeni tudi pridržek glede člena 18.3, 18.4, 18.5, 18.6 oziroma 18.7, kolikor ukrep, sektor, podsektor ali dejavnost iz pridržka spada na področje uporabe tega poglavja.

4. Pogodbenica ne sprejme nobenega ukrepa, zajetega v pridržku iz njenega dodatka k Prilogi II (Prihodnji ukrepi), ki bi od vlagatelja iz druge pogodbenice neposredno ali posredno zahteval, naj zaradi svojega državljanstva proda ali drugače odsvoji zajeto podjetje, ki obstaja v času začetka veljavnosti ukrepa.

ČLEN 18.13

Previdnostna izjema

1. Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje sprejetje ali ohranitev ukrepov iz razlogov varnega in skrbnega poslovanja⁵⁸, vključno z:
 - (a) zaščito vlagateljev, depozitarjev, imetnikov police ali oseb, ki so v fiduciarnem razmerju s ponudnikom finančnih storitev, ali
 - (b) zagotavljanjem celovitosti in stabilnosti finančnega sistema te pogodbenice.
2. Če taki ukrepi niso v skladu z drugimi določbami tega sporazuma, jih pogodbenica ne uporablja kot sredstvo za izogibanje zavezam ali obveznostim iz tega sporazuma.

⁵⁸ Pogodbenici priznavata, da izraz „razlogi varnega in skrbnega poslovanja“ vključuje ohranjanje varnosti, trdnosti, celovitosti ali finančne odgovornosti posameznih ponudnikov finančnih storitev.

ČLEN 18.14

Priznavanje

1. Pogodbenica lahko prizna bonitetna pravila druge pogodbenice ali tretje države pri določanju, kako se bodo uporabljali ukrepi prve pogodbenice v zvezi s finančnimi storitvami. Tako priznanje se lahko doseže samostojno, z usklajevanjem ali na podlagi sporazuma ali drugega dogovora.
2. Če pogodbenica prizna bonitetno pravilo tretje države v skladu z odstavkom 1, da ta pogodbenica drugi pogodbenici ustrezno priložnost, da dokaže, da okoliščine, v katerih je priznala bonitetno pravilo tretje države, obstajajo tudi v drugi pogodbenici in da v teh okoliščinah v drugi pogodbenici obstajajo ali bi obstajali enakovredni predpisi, nadzor in izvajanje, po potrebi pa tudi postopki za izmenjavo informacij med pogodbenicama.
3. Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da od pogodbenice zahteva, naj prizna bonitetno pravilo druge pogodbenice.

ČLEN 18.15

Mednarodni standardi

Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da se na njenem ozemlju izvajajo in uporabljajo mednarodno dogovorjeni standardi za regulacijo in nadzor v sektorju finančnih storitev ter za boj proti izogibanju davkom in davčnim utajam. Ti mednarodno dogovorjeni standardi med drugim vključujejo standarde, ki so jih sprejeli skupina G20, Odbor za finančno stabilnost (FSB), Baselski odbor za bančni nadzor (BCBS), Mednarodno združenje zavarovalnih nadzornikov (IAIS), Mednarodno združenje nadzornikov trga vrednostnih papirjev (IOSCO), Projektna skupina za finančno ukrepanje (FATF) in Svetovni forum organizacije OECD za transparentnost in izmenjavo podatkov za davčne namene.

ČLEN 18.16

Samoregulativne organizacije

Če pogodbenica od finančne institucije ali ponudnika čezmejnih finančnih storitev iz druge pogodbenice za opravljanje finančne storitve na njenem ozemlju zahteva, da je član samoregulativne organizacije, da sodeluje v njej ali ima dostop do nje, prva pogodbenica zagotovi, da samoregulativna organizacija izpolnjuje obveznosti iz členov 18.3, 18.4 in 18.7.

ČLEN 18.17

Plačilni in klirinški sistemi

Vsaka pogodbenica odobri finančnim institucijam druge pogodbenice s sedežem na njenem ozemlju dostop do plačilnih in klirinških sistemov, ki jih upravljajo javni subjekti, ter do uradnih mehanizmov financiranja in refinanciranja, ki so na voljo v okviru običajnega poslovanja pod pogoji, ki zagotavljajo nacionalno obravnavo. Ta člen ne dodeljuje dostopa do zmogljivosti pogodbenice za izredno likvidnostno pomoč.

ČLEN 18.18

Domača zakonodaja in preglednost

1. Poglavlji 13 (Domača zakonodaja) in 28 (Dobre regulativne prakse) se ne uporabljata za ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme ali ohranja v zvezi s področjem uporabe tega poglavja.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se vsi ukrepi splošne uporabe, za katere se uporablja to poglavje, izvajajo razumno, objektivno in nepristransko.
3. Za namene odstavka 2 vsaka pogodbenica, kolikor je to izvedljivo in v skladu z njenim pravom:
 - (a) vnaprej objavi svoje predlagane zakone in predpise, povezane z zadevami s področja uporabe tega poglavja, ali dokumente, ki vsebujejo zadostne podrobnosti o takih morebitnih novih zakonih in predpisih, da lahko zainteresirane osebe in druga pogodbenica ocenijo, ali bi lahko znatno vplivali na njihove interese in kako;
 - (b) zainteresiranim osebam in drugi pogodbenici zagotovi razumno možnost, da predložijo pripombe na predlagane ukrepe ali dokumente iz pododstavka (a), ter
 - (c) upošteva pripombe, prejete v skladu s pododstavkom (b).

4. Če pogodbenica zahteva dovoljenje za opravljanje finančne storitve, pristojni organi te pogodbenice:

- (a) vložniku, kolikor je to izvedljivo, dovolijo, da kadar koli predloži vlogo;
- (b) v primeru specifičnih rokov za predložitev vloge določijo razumen rok;
- (c) ponudnikom storitev in osebam, ki želijo opravljati storitev, zagotovijo informacije, potrebne za izpolnjevanje zahtev in postopke za pridobitev, ohranitev, spremembo in podaljšanje takega dovoljenja;
- (d) določijo, kolikor je to izvedljivo, okviren časovni okvir za obravnavo vloge;
- (e) poskušajo sprejeti vloge v elektronski obliki;
- (f) namesto izvirnih dokumentov sprejemajo kopije dokumentov, ki so overjene v skladu z zakonodajo pogodbenice, razen če je predložitev izvirnih dokumentov potrebna za zaščito celovitosti postopka izdaje dovoljenja;
- (g) na zahtevo vložnika brez nepotrebnega odlašanja zagotovijo informacije v zvezi s statusom vloge;

- (h) če se šteje, da je zahtevek popoln za obravnavo v skladu z zakonodajo pogodbenice, zagotovijo, da je obravnava vloge zaključena in da je vložnik obveščen o odločitvi v razumnem roku po predložitvi vloge, po možnosti pisno⁵⁹;
- (i) če se zahtevek šteje za nepopoln za obravnavo v skladu z zakonodajo pogodbenice, v razumnem roku in v izvedljivem obsegu:
 - (i) vložnika obvestijo, da je vloga nepopolna;
 - (ii) na zahtevo vložnika zagotovijo smernice o tem, zakaj se vloga šteje za nepopolno;
 - (iii) vložniku dajo možnost⁶⁰, da predloži dodatne informacije, ki so potrebne za dopolnitev vloge, ter

⁵⁹ Pristojni organi lahko to zahtevo izpolnijo tako, da vložnika vnaprej pisno obvestijo, tudi z objavo ukrepa, da nepošiljanje odgovora po določenem obdobju od datuma vložitve vloge pomeni, da je bila vloga sprejeta oziroma zavrnjena. Pojasniti je treba, da lahko pisno obveščanje vključuje tudi elektronsko obliko.

⁶⁰ Pojasniti je treba, da taka možnost ne pomeni, da mora pristojni organ odobriti podaljšanje rokov.

- (iv) če nič od tega ni izvedljivo in je vloga zavrnjena zaradi nepopolnosti, zagotovijo, da je vložnik obveščen v razumnem roku;
- (j) če je vloga zavrnjena, vložnika, kolikor je to izvedljivo, na lastno pobudo ali na njegovo zahtevo obvestijo o razlogih za zavrnitev in po potrebi o postopkih za ponovno predložitev vloge;
- (k) zagotovijo, da so pristojbine za izdajo dovoljenja⁶¹, ki jih zaračuna pristojni organ, razumne, pregledne in same po sebi ne omejujejo opravljanja zadevne storitve ali katere koli druge gospodarske dejavnosti, ter
- (l) zagotovijo, da začne dovoljenje po odobritvi veljati brez nepotrebnega odlašanja v skladu z veljavnimi pogoji.

⁶¹ Pristojbine za izdajo dovoljenja vključujejo pristojbine za izdajo dovoljenja in pristojbine v zvezi s kvalifikacijskimi postopki. Ne vključujejo pristojbin za uporabo naravnih virov, plačil za dražbo, razpisov ali drugih nediskriminatornih sredstev za dodelitev koncesij ali obveznih prispevkov za opravljanje univerzalnih storitev.

ČLEN 18.19

Pododbor za finančne storitve

1. Če ni dogovorjeno drugače, se pododbor za finančne storitve, ustanovljen s členom 33.4.1(i) (Pododbori in drugi organi) sestaja letno za:

- (a) spremljanje izvajanja in delovanja tega poglavja;
- (b) obravnavanje zadev v zvezi s finančnimi storitvami, ki mu jih predloži pogodbenica;
- (c) zagotavljanje foruma za dialog med pogodbenicama o ureditvi sektorja finančnih storitev z namenom izboljšanja medsebojnega poznavanja njunih regulativnih sistemov in sodelovanja pri razvoju mednarodnih standardov

ter

- (d) oceno delovanja tega sporazuma, kakor se uporablja za finančne storitve.

2. Poleg odstavka 1 člena 33.4 (Pododbori in drugi organi) so v pododbor za finančne storitve vključeni strokovnjaki za finančne storitve in predstavniki organov, pristojnih za politiko finančnih storitev. V Mehiki je organ, pristojen za politiko finančnih storitev, ministrstvo za finance in javne kredite (*Secretaría de Hacienda y Crédito Público*) ali njegov naslednik.

3. Pododbor za finančne storitve na zahtevo katere koli pogodbenice razpravlja o razvoju ustreznih smernic za razlago tega poglavja. Svet za trgovino lahko sprejme take smernice v obliki priporočila.

ČLEN 18.20

Posvetovanje

1. Pogodbenica lahko pisno zahteva posvetovanja z drugo pogodbenico o kateri koli zadevi, ki izhaja iz tega sporazuma ali povezanih sporazumov in vpliva na finančne storitve. Druga pogodbenica razumevajoče obravnava to zahtevo. Pogodbenici, ki se posvetujeta, o rezultatih svojih posvetovanj poročata pododboru za finančne storitve.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njena delegacija na posvetovanjih vključuje uradnike z ustreznim strokovnim znanjem na področju finančnih storitev ali finančnih institucij, ki jih zajema to poglavje. Za Mehiko to zahtevo izpolnjujejo uradniki ministrstva za finance in javne kredite (*Secretaría de Hacienda y Crédito Público*) ali njegovega naslednika.

3. Nobena določba tega člena se ne razlaga tako, da od pogodbenice zahteva, naj odstopa od svoje zakonodaje glede izmenjave informacij med finančnimi organi ali zahtev sporazuma ali dogovora med finančnimi organi pogodbenic, ali da od finančnih organov zahteva, naj sprejmejo kakršne koli ukrepe, ki bi posegali v posebne regulativne, nadzorne, upravne ali izvršilne zadeve.

4. Nobena določba tega člena se ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje, da bi zahtevala informacije za namene nadzora v zvezi s finančno institucijo ali ponudnikom čezmejnih finančnih storitev, ki se nahajata na ozemlju druge pogodbenice. Pogodbenica se lahko za pridobitev informacij obrne na finančni organ druge pogodbenice.

ČLEN 18.21

Reševanje sporov

1. Poglavje 31 (Reševanje sporov), vključno s prilogama 31-A (Poslovnik) in 31-B (Kodeks ravnanja), kakor je bilo spremenjeno s tem členom, se uporablja za reševanje sporov v zvezi z uporabo in razlago določb tega poglavja.
2. Poleg zahtev iz člena 31.9 (Zahteve za člane arbitražnega senata) imajo člani arbitražnega senata strokovno znanje ali izkušnje na področju prava ali prakse v zvezi s finančnimi storitvami, kar lahko vključuje regulacijo finančnih institucij, razen če se pogodbenici dogovorita drugače.
3. Odbor za trgovino najpozneje šest mesecev po začetku veljavnosti tega sporazuma sprejme seznam vsaj 15 posameznikov, ki izpolnjujejo zahteve iz odstavka 2 ter so pripravljeni in sposobni delovati kot člani arbitražnega senata. Seznam je sestavljen iz treh podseznamov:
 - (a) podseznama posameznikov iz Evropske unije;
 - (b) podseznama posameznikov iz Mehike ter
 - (c) podseznama posameznikov, ki opravljajo funkcijo predsednika arbitražnega senata.

4. Za namene tega poglavja podseznami iz odstavka 3 po sprejetju nadomestijo podsezname iz odstavka 1 člena 31.8 (Seznami članov arbitražnega senata).

5. V vseh sporih, pri katerih arbitražni senat ugotovi, da ukrep ni v skladu z obveznostmi iz tega sporazuma, ukrep pa vpliva na:

- (a) sektor finančnih storitev in kateri koli drug sektor, lahko pogodbenica pritožnica začasno ukine ugodnosti v sektorju finančnih storitev, katerih učinek je enak učinku ukrepa v sektorju finančnih storitev druge pogodbenice, ali
- (b) samo na sektor, ki ni sektor finančnih storitev, pogodbenica pritožnica ne sme začasno ukiniti ugodnosti v sektorju finančnih storitev.

POGLAVJE 19

DIGITALNA TRGOVINA

ČLEN 19.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „potrošnik“ pomeni vsako fizično osebo ali podjetje, če tako določa pravo zadevne pogodbenice, ki uporablja ali zahteva javno dostopno telekomunikacijsko storitev za namene zunaj svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti;
- (b) „podatkovno sporočilo“ pomeni informacije, ki se ustvarijo, pošljejo, prejmejo ali shranijo z elektronskimi, optičnimi ali podobnimi sredstvi;
- (c) „storitev elektronske avtentikacije“ pomeni storitev, ki omogoča potrditev:
 - (i) identitete fizične osebe ali podjetja ali

- (ii) izvora in celovitosti podatkovnega sporočila od trenutka, ko je bilo prvič ustvarjeno v končni obliki;

- (d) „elektronski podpis“ pomeni podatke v elektronski obliki, ki so vključeni v podatkovno sporočilo ali logično povezani z njim in se lahko uporabijo za identifikacijo podpisnika tega podatkovnega sporočila in za odobritev informacij iz njega, da se zagotovita njegov izvor in celovitost na način, ki omogoča odkrivanje kakršnih koli poznejših sprememb podatkov;

- (e) „storitev zaupanja“ pomeni elektronsko storitev, ki zajema ustvarjanje, preverjanje in potrjevanje elektronskih podpisov, elektronskih časovnih žigov, elektronske priporočene dostave, certificiranih storitev digitalizacije, avtentikacije spletišč in potrdil, povezanih s temi storitvami;

- (f) „končni uporabnik“ pomeni vsako fizično osebo ali podjetje, če je tako določeno v pravu zadevne pogodbenice, ki uporablja ali zahteva javno dostopno telekomunikacijsko storitev kot potrošnik ali za trgovinske, poslovne, obrtne ali poklicne namene;

- (g) „ponudnik storitev zaupanja“ pomeni fizično osebo ali podjetje, ki zagotavlja storitve zaupanja, ter

- (h) „neželeno komercialno elektronsko sporočilo“ pomeni elektronsko sporočilo, ki vključuje vsaj elektronsko pošto, sistem kratkih sporočil (SMS) in sistem večpredstavnostnih sporočil (MMS), ki se brez privolitve prejemnika ali kljub njegovi izrecni zavrnitvi v komercialne namene pošlje neposredno končnim uporabnikom prek telekomunikacijskega omrežja in, v obsegu, ki ga določa zakonodaja pogodbenice, drugih telekomunikacijskih storitev.

ČLEN 19.2

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na trgovino, omogočeno z elektronskimi sredstvi.
2. To poglavje se ne uporablja za:
 - (a) storitve iger na srečo;
 - (b) storitve radiodifuzije;
 - (c) avdiovizualne storitve,

- (d) storitve notarjev ali enakovrednih poklicev;
- (e) storitve pravnega zastopanja ter
- (f) javna naročila, razen v okviru členov 19.7, 19.8 in 19.11.

ČLEN 19.3

Splošna načela

Pogodbenici priznavata gospodarsko rast in priložnosti, ki jih ponuja digitalna trgovina, ter pomen sprejetja okvirov, ki spodbujajo zaupanje potrošnikov v digitalno trgovino, ter preprečevanja nepotrebnih ovir za njeno uporabo in razvoj.

ČLEN 19.4

Pravica do zakonskega urejanja

Pogodbenici potrjujeta pravico do zakonskega urejanja na svojem ozemlju, da bi se dosegli legitimni cilji politike, kot so cilji v zvezi z javnim zdravjem, socialnimi storitvami, javnim izobraževanjem, varnostjo, okoljem, javno moralo, socialnim varstvom ali varstvom potrošnikov, zasebnostjo in varstvom podatkov, spodbujanjem in varstvom kulturne raznolikosti ali konkurenco.

ČLEN 19.5

Carine za elektronske prenose

1. Pogodbenica ne uvede carin za elektronske prenose med osebo iz ene pogodbenice in osebo iz druge pogodbenice.
2. Pojasniti je treba, da odstavek 1 pogodbenici ne preprečuje uvedbe notranjih davkov, pristojbin ali drugih taks za elektronske prenose, če so ti davki, pristojbine ali takse uvedeni skladno s tem sporazumom.

ČLEN 19.6

Odsotnost predhodnega dovoljenja

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da za opravljanje storitev z elektronskimi sredstvi ni potrebno predhodno dovoljenje.
2. Odstavek 1 ne posega v zahteve za izdajo dovoljenj, ki niso posebej in izključno namenjene storitvam, ki se zagotavljajo z elektronskimi sredstvi, ali ki se uporabljajo za telekomunikacijske storitve.

ČLEN 19.7

Elektronske pogodbe

Vsaka pogodbenica zagotovi, da njen pravni sistem omogoča sklepanje pogodb z elektronskimi sredstvi in da se tem pogodbam ne odreče pravni učinek, veljavnost ali izvršljivost zgolj zato, ker so bile sklenjene z elektronskimi sredstvi.⁶²

ČLEN 19.8

Elektronske storitve zaupanja in avtentikacije

1. Pogodbenica ne odreče pravne veljavnosti elektronskih storitev zaupanja ali avtentikacije zgolj zato, ker se storitev zagotavlja v elektronski obliki.

⁶² Ta določba se ne uporablja za pogodbe:

- (a) s katerimi se ustvarjajo ali prenašajo pravice na področju nepremičnin;
- (b) za katere zakon zahteva vključitev sodišč, javnih organov ali poklicev, ki izvajajo javna pooblastila;
- (c) o kavcijah in poroštvi, ki jih sklepajo osebe zunaj svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti, kot to zahteva zakon, ter
- (d) ki jih ureja družinsko ali dedno pravo.

2. Pogodbenica ne sprejme ali ohrani ukrepov za urejanje elektronskih storitev zaupanja in avtentikacije, ki bi:

- (a) strankam v elektronski transakciji prepovedovali vzajemno določitev ustreznih elektronskih metod za transakcije ali
- (b) strankam v elektronski transakciji preprečevali, da pred pravosodnimi ali upravnimi organi dokažejo, da njihova elektronska transakcija izpolnjuje vse pravne zahteve v zvezi z elektronskimi storitvami zaupanja in avtentikacije.

3. Ne glede na odstavek 2 lahko pogodbenica zahteva, da metoda elektronske avtentikacije za določeno kategorijo elektronskih transakcij izpolnjuje določene standarde zmogljivosti ali da jo potrdi organ, akreditiran v skladu z njeno zakonodajo. Take zahteve so objektivne, pregledne in nediskriminatorne ter se nanašajo le na posebne značilnosti zadevne kategorije elektronskih transakcij.

4. Pogodbenici spodbujata uporabo interoperabilnih elektronskih storitev zaupanja in avtentikacije ter vzajemno priznavanje takih storitev, ki jih zagotavljajo priznani ponudniki storitev zaupanja.

ČLEN 19.9

Varstvo potrošnikov na spletu

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in sprejemanja preglednih in učinkovitih ukrepov, ki prispevajo k zaupanju potrošnikov, med drugim tudi ukrepov, ki ščitijo potrošnike pred goljufivimi in zavajajočimi poslovnimi praksami pri transakcijah v okviru elektronskega trgovanja.
2. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe, ki prispevajo k zaupanju potrošnikov, vključno z ukrepi, ki prepovedujejo goljufive in zavajajoče poslovne prakse, ki škodijo ali bi lahko škodile potrošnikom.
3. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja med svojimi agencijami za varstvo potrošnikov ali drugimi ustreznimi organi pri dejavnostih, povezanih z elektronskim trgovanjem med njima, da bi okrepili zaupanje potrošnikov in s tem povečali njihovo blaginjo.

ČLEN 19.10

Neželena komercialna elektronska sporočila

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe, ki:
 - (a) od pošiljateljev neželenih komercialnih elektronskih sporočil zahtevajo, naj končnim uporabnikom olajšajo možnost preprečitve stalnega prejemanja teh sporočil, ali
 - (b) zahtevajo soglasje prejemnikov, kot je določeno v zakonih in drugih predpisih vsake pogodbenice, za prejetje komercialnih elektronskih sporočil.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so neželena komercialna elektronska sporočila jasno prepoznavna kot taka, da je jasno razvidno, v čigavem imenu so poslana, ter da vsebujejo potrebne informacije, na podlagi katerih lahko končni uporabniki brezplačno in kadar koli zahtevajo prenehanje njihovega pošiljanja.
3. Vsaka pogodbenica določi ukrepe proti pošiljateljem neželenih komercialnih elektronskih sporočil, ki niso skladni z ukrepi, sprejetimi ali ohranjenimi v skladu z odstavkoma 1 in 2.
4. Pogodbenici si prizadevata sodelovati v ustreznih primerih skupnega interesa v zvezi z urejanjem neželenih komercialnih elektronskih sporočil.

ČLEN 19.11

Izvorna koda

1. Pogodbenica ne sme zahtevati prenosa izvorne kode programske opreme, ki je v lasti fizične osebe ali podjetja iz druge pogodbenice, ali dostopa do nje.
2. Pojasniti je treba, da odstavek 1:
 - (a) pogodbenici ne preprečuje, da sprejme ali ohrani ukrepe za doseganje legitimnega cilja javne politike, vključno z zagotavljanjem varnosti in zaščite, na primer v okviru postopka certificiranja, v skladu s členi 18.13 (Previdnostna izjema), 32.1 (Splošne izjeme) in 32.5 (Varnostna izjema), ter
 - (b) se ne uporablja, če oseba iz druge pogodbenice prostovoljno prenese izvorno kodo ali odobri dostop do nje na komercialni podlagi, na primer v okviru javnega naročila ali prosto izpogajane pogodbe,
3. Nobena določba tega člena ne vpliva na:
 - (a) zahteve sodišča, upravnega sodišča ali organa, pristojnega za konkurenco, za odpravo kršitve konkurenčnega prava;

- (b) pravice intelektualne lastnine in njihovo uveljavljanje ter
- (c) pravico pogodbenice, da sprejme kakršne koli ukrepe ali da ne razkrije informacij, ki so po njenem mnenju potrebne za zaščito njenih bistvenih varnostnih interesov v zvezi z javnim naročanjem orožja, streliva ali vojaškega materiala ali v zvezi z javnimi naročili, ki so neobhodna za nacionalno varnost ali nacionalno obrambo.

ČLEN 19.12

Dostop do odprtega interneta

Vsaka pogodbenica si ob upoštevanju veljavnih politik ter zakonov in drugih predpisov prizadeva zagotoviti, da lahko končni uporabniki na njenem ozemlju:

- (a) dostopajo do storitev in aplikacij po lastni izbiri, ki so na voljo na internetu, ter jih razširjajo in uporabljajo, ob upoštevanju razumnega in nediskriminatornega upravljanja omrežja;
- (b) povežejo naprave po lastni izbiri z internetom, če take naprave ne škodujejo omrežju, ter
- (c) dostopajo do informacij o praksah upravljanja omrežja svojega ponudnika storitev dostopa do interneta.

ČLEN 19.13

Sodelovanje

1. Pogodbenici ob priznavanju globalne narave digitalne trgovine sodelujeta pri regulativnih zadevah in dobrih praksah v okviru obstoječih sektorskih dialogov, ki med drugim obravnavajo:

- (a) priznavanje in omogočanje interoperabilnih čezmejnih storitev zaupanja in elektronske avtentikacije;
- (b) ravnanje s sporočili za neposredno trženje;
- (c) izzive za mala in srednja podjetja na področju digitalne trgovine;
- (d) varstvo potrošnikov in krepitev zaupanja potrošnikov v področje elektronskega trgovanja;
- (e) skupna vprašanja na področju kibernetike varnosti ter
- (f) vse druge zadeve, ki so pomembne za razvoj digitalne trgovine.

2. Sodelovanje pri regulativnih zadevah in dobrih praksah iz odstavka 1 je osredotočeno na izmenjavo informacij in mnenj o zakonodaji pogodbenic na teh področjih ter na izvajanje take zakonodaje.

3 Pogodbenici potrjujeta pomen dejavnega sodelovanja v večstranskih forumih za spodbujanje razvoja digitalne trgovine.

ČLEN 19.14

Klavzula ponovnega pregleda v zvezi s tokom podatkov

Pogodbenici v treh letih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma ponovno ocenita potrebo po vključitvi določb o prostem toku podatkov v ta sporazum.

POGLAVJE 20

PRETOK KAPITALA, PLAČILA IN NAKAZILA ZAČASNI ZAŠČITNI UKREPI

ČLEN 20.1

Tekoči račun

Brez poseganja v druge določbe tega sporazuma vsaka pogodbenica dovoli vsa nakazila ali plačila v zvezi s transakcijami na tekočem računu plačilne bilance med pogodbenicama, ki spadajo na področje uporabe tega sporazuma, v prosto zamenljivi valuti in v skladu s Statutom Mednarodnega denarnega sklada, sprejetim 22. julija 1944 v Bretton Woodsu v New Hampshiru, kot je ustrezno.

ČLEN 20.2

Pretok kapitala

Brez poseganja v druge določbe tega sporazuma vsaka pogodbenica v zvezi s transakcijami na kapitalskem in finančnem računu plačilne bilance dovoli prosti pretok kapitala za namene liberalizacije naložb in drugih transakcij, kot je določeno v poglavju 10 (Liberalizacija naložb), poglavju 11 (Čezmejna trgovina s storitvami), poglavju 12 (Začasna prisotnost fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) in poglavju 18 (Finančne storitve).

ČLEN 20.3

Uporaba zakonov in predpisov v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili

1. Pododstavek 6(a) člena 18.2 (Področje uporabe) ter člena 20.1 in 20.2 pogodbenici ne preprečujejo uporabe njenih zakonov in predpisov v zvezi s:
 - (a) stečajem, insolventnostjo in varstvom pravic upnikov;

- (b) izdajanjem finančnih instrumentov ali trgovanjem z njimi;
- (c) računovodskim poročanjem ali vodenjem evidenc o pretoku kapitala, plačilih ali nakazilih, kadar je treba pomagati organom kazenskega pregona ali finančno regulativnim organom;
- (d) kriminalnimi ali kaznivimi dejanji oziroma zavajajočim ali goljufivim ravnanjem;
- (e) zagotavljanjem skladnosti z odredbami ali sodbami v sodnih postopkih ali
- (f) shemami socialne varnosti, javnimi pokojninskimi shemami ali obveznimi varčevalnimi shemami.

2. Ti zakoni in predpisi se ne uporabljajo samovoljno ali diskriminatorno oziroma na drug način, ki bi pomenil prikrito omejevanje pretoka kapitala, plačil ali nakazil.

ČLEN 20.4

Začasni zaščitni ukrepi

1. V izjemnih primerih resnih težav pri delovanju ekonomske in monetarne unije Evropske unije ali groženj tej lahko Evropska unija sprejme ali ohrani zaščitne ukrepe v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili. Ti ukrepi so omejeni na obseg, ki je nujno potreben za reševanje takih težav, in veljajo največ šest mesecev.

2. Ukrepi, ki jih Evropska unija uvede v skladu z odstavkom 1, ne pomenijo sredstva samovoljne ali neupravičene diskriminacije med Mehiko in tretjo državo. Evropska unija nemudoma obvesti Mehiko in čim prej predloži časovni načrt za odpravo takih ukrepov.

ČLEN 20.5

Omejitve v primeru plačilne bilance, zunanjega financiranja in makroekonomskih težav

1. Pogodbenica lahko sprejme ali ohrani omejevalne ukrepe v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili⁶³:
 - (a) v primeru resnih plačilnobilančnih ali zunanje finančnih težav ali nevarnosti za nastanek takih težav⁶⁴ ali
 - (b) v izjemnih okoliščinah, kadar plačila ali nakazila, povezana s pretokom kapitala, povzročajo ali predstavljajo grožnjo, da bodo povzročili resne makroekonomske težave, povezane z denarno politiko in politiko deviznega tečaja v Mehiki ali državi članici Evropske unije.
2. Ukrepi iz odstavka 1:
 - (a) so v skladu s Statutom Mednarodnega denarnega sklada, če je ustrezno;

⁶³ V primeru Evropske unije lahko te ukrepe sprejme država članica Evropske unije v primerih, ki niso navedeni v členu 20.4 in ki vplivajo na gospodarstvo zadevne države članice.

⁶⁴ Pojasniti je treba, da lahko resne plačilnobilančne ali zunanje finančne težave ali nevarnost takih težav iz pododstavka 1(a) med drugim povzročijo resne makroekonomske težave, povezane z denarno politiko in politiko deviznega tečaja, ali nevarnost za nastanek takih težav, kot je navedeno v pododstavku 1(b).

- (b) ne presegajo ukrepov, potrebnih za razreševanje okoliščin, opisanih v odstavku 1;
- (c) so začasni in se postopoma odpravijo glede na izboljšanje okoliščin iz odstavka 1;
- (d) preprečujejo nepotrebno oškodovanje poslovnih, gospodarskih in finančnih interesov druge pogodbenice;
- (e) druge pogodbenice v podobnih okoliščinah ne obravnavajo manj ugodno kot tretjo državo ter
- (f) se ne uporabljajo kot nadomestilo za makroekonomske politike, ki so potrebne za upravičeno zunanje prilagajanje.

3. V primeru blagovne menjave lahko pogodbenica sprejme ali ohrani omejevalne ukrepe za zaščito svojega zunanje finančnega položaja ali plačilne bilance. Ti ukrepi so v skladu s členom XII GATT 1994 in Dogovorom o plačilnobilančnih določbah Splošnega sporazuma o carinah in trgovini iz leta 1994.

4. V primeru trgovine s storitvami lahko pogodbenica sprejme ali ohrani omejevalne ukrepe za zaščito svojega zunanje finančnega položaja ali plačilne bilance. Ti ukrepi so v skladu s členom XII GATS.

5. Pogodbenica si prizadeva, da ne sprejme ali ohrani ukrepov, ki so v obliki dodatnih tarifnih dajatev, kvot, dovoljenj ali podobnih ukrepov. Pogodbenica pojasni razloge za uporabo teh omejevalnih ukrepov, ko o njih uradno obvesti drugo pogodbenico.

6. Pogodbenica, ki sprejme ali ohrani ukrepe iz odstavka 1, o njih nemudoma uradno obvesti drugo pogodbenico.

7. Če se omejevalni ukrepi sprejmejo ali ohranijo v skladu s členom 20.4 ali tem členom, se pogodbenici nemudoma posvetujeta v pododboru za storitve in naložbe, razen če posvetovanja potekajo na drugih mednarodnih forumih, katerih članici sta obe pogodbenici. Na posvetovanjih se ocenijo plačilnobilančne ali zunanje finančne težave, zaradi katerih so bili sprejeti zadevni ukrepi, pri čemer se upoštevajo dejavniki, kot so:

- (a) vrsta in obseg težav;
- (b) zunanje gospodarsko in trgovinsko okolje ter
- (c) alternativni popravni ukrepi, ki so morda na voljo.

8. Na posvetovanjih iz odstavka 7 se obravnava skladnost kakršnih koli omejevalnih ukrepov s členom 20.4 ali odstavkoma 1 in 2 tega člena. Pogodbenici sprejmeta vse relevantne ugotovitve statistične ali dejanske narave, ki jih predstavi Mednarodni denarni sklad (MDS), če so na voljo, pri svojih sklepih pa upoštevata oceno plačilnobilančnega in zunanje finančnega položaja zadevne pogodbenice s strani MDS.

POGLAVJE 21

JAVNA NAROČILA

ČLEN 21.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „komercialno blago ali storitve“ pomenijo blago ali storitve take vrste, ki se običajno prodaja ali ponuja za prodajo na komercialnih trgih nevladnim kupcem, ki jih običajno tudi kupijo, za nevladne namene;
- (b) „gradbene storitve“ pomenijo storitve, katerih cilj je, da se na kakršen koli način izvedejo civilna ali gradbena dela na podlagi oddelka 51časne osrednje klasifikacije proizvodov Združenih narodov (CPC);

- (c) „zajeto javno naročanje“ pomeni javno naročanje za vladne namene:
- (i) blaga, storitev ali kombinacije obeh:
 - (A) kot je za vsako pogodbenico določeno v Prilogi 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Prilogi 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), ter
 - (B) ki niso naročeni za komercialno prodajo ali nadaljnjo prodajo ali za uporabo v proizvodnji ali pri dobavi blaga ali storitve za komercialno prodajo ali nadaljnjo prodajo;
 - (ii) na podlagi vseh vrst pogodb, vključno z naslednjimi:
 - (A) nakup;
 - (B) zakup in
 - (C) najem ali nakup na obroke z možnostjo nakupa ali brez nje;
 - (iii) katerega vrednost, ocenjena v skladu s členom 21.2, je ob objavi uradnega obvestila v skladu členom 21.6 enaka ustreznemu pragu, določenemu za pogodbenico v Prilogi 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Prilogi 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), ali višja od njega;

- (iv) ki ga izvede naročnik in
- (v) ki ni kako drugače izključeno s področja uporabe člena 21.2.2 ali Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike);
- (d) „elektronska dražba“ pomeni ponavljajoč se proces, pri katerem ponudniki z uporabo elektronskih sredstev predstavijo nove cene ali nove vrednosti za količinsko opredeljive necenovne elemente ponudbe, povezane z merili vrednotenja, ali oboje, na podlagi katerega se določi ali ponovno določi razvrstitev ponudb;
- (e) „v pisni obliki“ ali „pisno“ pomeni kakršne koli informacije, izražene z besedami ali številkami, ki jih je mogoče prebrati, reproducirati in pozneje sporočiti, ter lahko vključuje elektronsko posredovane in shranjene informacije;
- (f) „omejeni razpisni postopki“ pomenijo razpisne postopke, pri katerih se naročnik posvetuje z enim ali več izbranimi ponudniki;
- (g) „večnamenski seznam“ pomeni seznam ponudnikov, za katere je naročnik ugotovil, da izpolnjujejo pogoje za uvrstitev na ta seznam, ki ga naročnik namerava uporabiti več kot enkrat;

- (h) „obvestilo o nameravanem javnem naročilu“ pomeni obvestilo, ki ga objavi naročnik, da povabi zainteresirane ponudnike, naj oddajo prijavo za sodelovanje, predložijo ponudbo ali oboje;
- (i) „kompenzacija“ pomeni kateri koli pogoj ali zavezo, ki spodbuja lokalni razvoj ali izboljšuje plačilno bilanco pogodbenice, kot so uporaba domače vsebine, licenciranje tehnologije, naložbe, protidobave in podobna dejanja ali zahteve;
- (j) „odprti razpisni postopek“ pomeni način naročanja, pri katerem lahko vsi zainteresirani ponudniki predložijo svojo ponudbo;
- (k) „naročnik“ pomeni subjekt, zajet v oddelkih A, B in C prilog 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike);
- (l) „kvalificirani ponudnik“ pomeni ponudnika, za katerega naročnik priznava, da je izpolnil pogoje za udeležbo;
- (m) „selektivni razpisni postopek“ pomeni način naročanja, pri katerem naročnik povabi le kvalificirane ponudnike, da predložijo svojo ponudbo;
- (n) „storitve“ vključujejo gradbene storitve, razen če je določeno drugače;

- (o) „standard“ pomeni dokument, ki ga je odobril priznani organ in ki za splošno in večkratno uporabo določa pravila, smernice ali značilnosti za blago ali storitve ali z njimi povezane postopke in načine proizvodnje, ki jih ni treba obvezno upoštevati, lahko pa tudi vključuje ali izključno obravnava zahteve glede terminologije, simbolov, pakiranja, označevanja ali etiketiranja, ki se uporabljajo za blago, storitve, postopke ali načine proizvodnje;
- (p) „ponudnik“ pomeni subjekt ali skupino subjektov, ki ponuja ali bi lahko ponujala blago ali storitve, in
- (q) „tehnična specifikacija“ pomeni razpisno zahtevo, ki:
 - (i) določa značilnosti blaga ali storitev, ki se naročajo, vključno s kakovostjo, učinkovitostjo, varnostjo in merami, ali postopkov in načinov njihove proizvodnje ali zagotavljanja ali
 - (ii) obravnava zahteve glede terminologije, simbolov, pakiranja, označevanja ali etiketiranja, ki se uporabljajo za blago ali storitve.

ČLEN 21.2

Področje in obseg uporabe

Uporaba poglavja

1. To poglavje se uporablja za vse ukrepe v zvezi z zajetimi javnimi naročili ne glede na to, ali se z elektronskimi sredstvi izvajajo izključno ali le delno.
2. Razen če ni v prilogah 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) določeno drugače, se to poglavje ne uporablja za:
 - (a) pridobitev ali najem zemljišča, obstoječih zgradb ali drugih nepremičnin ali z njimi povezanih pravic;
 - (b) nepogodbene sporazume ali katero koli obliko pomoči, ki jo zagotovi pogodbenica, vključno s sporazumi o sodelovanju, nepovratnimi sredstvi, posojili, infuzijami lastniškega kapitala, garancijami in fiskalnimi spodbudami;
 - (c) naročilo ali nakup storitev fiskalnega urada ali storitev depozitarjev, likvidacijskih in upravljavskih storitev za regulirane finančne ustanove ali storitev, povezanih s prodajo, odkupom in razporeditvijo javnega dolga, vključno s posojili in državnimi obveznicami ter dolžniškimi in drugimi vrednostnimi papirji;

- (d) pogodbe o zaposlitvi v javnem sektorju;
- (e) javna naročila, opravljena:
 - (i) za posebni namen zagotavljanja mednarodne pomoči, vključno z razvojno pomočjo;
 - (ii) po posebnem postopku ali pogojih mednarodnega sporazuma v zvezi z nameščanjem vojaških enot ali skupnim izvajanjem s strani držav pogodbenic projekta ali
 - (iii) po posebnem postopku ali pogojih mednarodne organizacije ali financirana z mednarodnimi nepovratnimi sredstvi, posojili ali drugo podporo, če ustrezni postopek ali pogoji ne bi bili v skladu s tem poglavjem.

3. Zaveze vsake pogodbenice v zvezi z zajetimi javnimi naročili so določene v prilogah 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) v skladu z naslednjo strukturo:

- (a) v oddelku A: subjekti na centralni ravni javne uprave, katerih javna naročila so zajeta v tem poglavju;
- (b) v oddelku B: subjekti na podcentralni ravni javne uprave, katerih javna naročila so zajeta v tem poglavju, v primeru Mehike vključno z drugimi subjekti na podcentralni ravni;

- (c) v oddelku C: vsi drugi subjekti, katerih javna naročila so zajeta v tem poglavju;
- (d) v oddelku D: blago, ki je zajeto v tem poglavju;
- (e) v oddelku E: storitve, razen gradbenih storitev, ki so zajete v tem poglavju;
- (f) v oddelku F: gradbene storitve, ki so zajete v tem poglavju;
- (g) v oddelku G: javno-zasebna partnerstva ali koncesije za gradnje iz tega poglavja;
- (h) v oddelku H: vse splošne opombe in odstopanja ter
- (i) v oddelku I: mediji, v katerih pogodbenica objavlja svoja obvestila o javnih naročilih, obvestila o oddaji javnega naročila in druge informacije, povezane z njenim sistemom za javna naročila.

4. Če pravo pogodbenice dovoljuje, da zajeto javno naročilo v imenu naročnika izvedejo drugi subjekti ali osebe, katerih javna naročila niso zajeta v zvezi z zadevnim blagom in storitvami, se prav tako uporablja to poglavje.

Vrednotenje

5. Da bi naročnik ugotovil, ali je naročilo zajeto, pri ocenjevanju vrednosti naročila:
 - (a) naročila ne razdeli na ločena naročila niti ne izbere ali uporabi določene metode vrednotenja za oceno vrednosti naročila, da bi ga tako v celoti ali delno izključil iz uporabe tega poglavja, ter
 - (b) vključi ocenjeno največjo skupno vrednost naročila, dodeljenega enemu ali več ponudnikom, za celotno obdobje njegovega trajanja, pri čemer upošteva vse oblike plačila, vključno s:
 - (i) premijami, pristojbinami, provizijami in obrestmi, ter
 - (ii) če javno naročilo omogoča več možnosti, skupno vrednostjo teh možnosti.

6. Če je posledica posamezne zahteve za naročilo oddaja več kot enega naročila ali oddaja naročil v ločenih delih (v nadaljnjem besedilu: ponavljajoča se naročila), izračun ocenjene največje skupne vrednosti temelji na:

- (a) vrednosti ponavljajočih se naročil iste vrste blaga ali storitev, oddanih v predhodnih 12 mesecih ali v predhodnem poslovnem letu naročnika, prilagojeni, če je to mogoče, da se upoštevajo pričakovane spremembe količine ali vrednosti blaga ali storitev, ki se bodo naročale v naslednjih 12 mesecih, ali
- (b) ocenjeni vrednosti ponavljajočih se naročil iste vrste blaga ali storitev, ki bodo oddana v 12 mesecih po oddaji prvotnega naročila ali v poslovnem letu naročnika.

7. V primeru naročila v obliki zakupa, najema ali najemnega nakupa blaga ali storitev ali naročila, za katerega skupna cena ni določena, se kot osnova za vrednotenje uporablja:

- (a) pri naročilih za določen čas:
 - (i) če je čas trajanja naročila 12 mesecev ali manj, skupna ocenjena najvišja vrednost za obdobje njegove veljavnosti, ali
 - (ii) če je čas trajanja naročila daljši od 12 mesecev, skupna ocenjena najvišja vrednost, vključno z morebitno ocenjeno preostalo vrednostjo;

- (b) pri naročilih za nedoločen čas: ocena mesečnega obroka, pomnožena z 48, ter
- (c) če ni gotovo, ali bo pogodba sklenjena za določen čas, se uporabi pododstavek (b).

ČLEN 21.3

Varnostne in splošne izjeme

1. Nobena določba tega poglavja se ne razlaga tako, da bi kateri koli pogodbenici preprečevala sprejetje kakršnih koli ukrepov ali nerazkritje informacij, za katere meni, da so potrebne za zaščito njenih bistvenih varnostnih interesov v zvezi z javnim naročanjem orožja, streliva ali vojaškega materiala ali v zvezi z javnimi naročili, ki so nepogrešljiva za nacionalno varnost ali nacionalno obrambo.
2. Pod pogojem, da se taki ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo samovoljne ali neupravičene diskriminacije med pogodbenicama, kadar prevladujejo enaki pogoji, ali ki bi pomenil prikrito omejevanje mednarodne trgovine, se nobena določba tega poglavja ne razlaga tako, da bi kateri koli pogodbenici preprečevala uvajanje ali izvrševanje ukrepov, ki so:
 - (a) potrebni za varovanje javne morale, reda in miru ali varnosti;

- (b) potrebni za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin;
- (c) potrebni za zaščito intelektualne lastnine ali
- (d) povezani z blagom ali storitvami invalidov, človekoljubnih ustanov ali zapornikov.

ČLEN 21.4

Splošna načela

Nediskriminacija

1. Ne glede na področje uporabe iz člena 21.2 lahko podjetje iz pogodbenice, ki je zakonito ustanovljeno z vzpostavitvijo, pridobitvijo ali ohranjanjem tržne prisotnosti na ozemlju druge pogodbenice, sodeluje pri javnih naročilih druge pogodbenice pod enakimi pogoji kot njena podjetja, kot je določeno v pravu druge pogodbenice.

2. V zvezi z vsakim ukrepom, povezanim z zajetim javnim naročilom, vsaka pogodbenica, vključno z naročniki, blago in storitve druge pogodbenice ter ponudnike iz druge pogodbenice, ki ponujajo tako blago ali storitve, takoj in brezpogojno obravnava na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega, vključno s svojimi naročniki, obravnava svoje blago, storitve in ponudnika.
3. Pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, v zvezi s katerim koli ukrepom o zajetih javnih naročilih:
 - (a) ne obravnava lokalno ustanovljenega ponudnika manj ugodno kot drugega lokalno ustanovljenega ponudnika na podlagi stopnje povezave s tujino ali obsega tujega lastništva ali
 - (b) ne diskriminira lokalnega ponudnika na podlagi dejstva, da so blago ali storitve, ki jih ta ponudnik ponuja za določeno javno naročilo, blago ali storitve druge pogodbenice.

Uporaba elektronskih sredstev

4. Naročnik pri izvajanju zajetih javnih naročil s pomočjo elektronskih sredstev:
 - (a) zagotovi, da se javno naročilo izvede z uporabo sistemov informacijske tehnologije in programske opreme, vključno s tistimi, ki so povezani z avtentikacijo in šifriranjem podatkov, ki so splošno dostopni in interoperabilni z drugimi splošno dostopnimi sistemi informacijske tehnologije in programsko opremo;

- (b) vzdržuje mehanizme, ki zagotavljajo celovitost prijav za sodelovanje in ponudb, vključno z določitvijo časa prejema in preprečevanjem neustreznega dostopa, ter
- (c) uporablja elektronska informacijska in komunikacijska sredstva za objavo obvestil in razpisne dokumentacije v postopkih za oddajo javnega naročila ter v najširšem možnem obsegu za predložitvev ponudb.

Izvajanje javnih naročil

5. Naročnik zajeto javno naročilo izvede na pregleden in nepristranski način, ki:
- (a) je v skladu s tem poglavjem, in sicer z uporabo ene od naslednjih metod: odprti razpisni postopki, selektivni razpisni postopki ali omejeni razpisni postopki;
 - (b) preprečuje nasprotja interesov in koruptivne prakse v skladu s pravom zadevne pogodbenice.

Protikorupcijski ukrepi

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima vzpostavljene ustrezne ukrepe za preprečevanje korupcije v svojih javnih naročilih. Ti ukrepi vključujejo postopke, s katerimi se določi, da do sodelovanja v javnih naročilih pogodbenice za nedoločen čas ali za določeno obdobje niso upravičeni tisti ponudniki, za katere so pravosodni organi zadevne pogodbenice pravnomočno ugotovili, da so na ozemlju pogodbenice sodelovali v goljufivih ali drugih nezakonitih dejanjih, povezanih z javnim naročilom. Vsaka pogodbenica tudi zagotovi, da ima vzpostavljene politike in postopke za čim večjo odpravo ali obvladovanje morebitnega nasprotja interesov tistih, ki so vključeni v javno naročilo ali vplivajo nanj.

Pravila o poreklu

7. Pogodbenica ne uporablja pravil o poreklu za uvoženo blago ali opravljene storitve iz druge pogodbenice za namene javnih naročil iz tega poglavja, ki se razlikujejo od pravil o poreklu, ki jih pogodbenica uporablja v običajnem poteku trgovine za uvoz ali dobavo enakega blaga ali storitev.

Odrekanje ugodnosti

8. Pogodbenica lahko ponudniku storitev iz druge pogodbenice na podlagi predhodnega uradnega obvestila in posvetovanja odreče ugodnosti iz tega poglavja, če ugotovi, da storitev opravlja podjetje, ki ne opravlja večjega dela poslovnih dejavnosti na ozemlju katere koli pogodbenice.

Kompenzacije

9. Pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, v zvezi z zajetimi javnimi naročili ne zahteva, upošteva, nalaga ali izvršuje nobene kompenzacije.

Ukrepi, ki niso specifični za javna naročila

10. Odstavka 2 in 3 se ne uporabljata za:

- (a) nikakršne carine in takse, ki se naložijo za uvoz ali v zvezi z njim;
- (b) način zaračunavanja takih carin in taks ter
- (c) druge uvozne predpise ali formalnosti in ukrepe, ki vplivajo na trgovino s storitvami, razen ukrepov, ki urejajo zajeta javna naročila.

ČLEN 21.5

Informacije o sistemu za javna naročila

1. Vsaka pogodbenica:

- (a) nemudoma objavi vse zakone, predpise, sodne odločbe, upravne odločbe v splošni uporabi, standardne pogodbene klavzule, ki so določene z zakonom ali predpisom ter s sklicevanjem vključene v uradna obvestila ali razpisno dokumentacijo, in postopek v zvezi z zajetimi javnimi naročili, ter vse njihove spremembe v uradno določenem elektronskem ali tiskanem mediju, ki je splošno razširjen in ostaja zlahka dostopen javnosti, ter
- (b) na zahtevo zagotovi utemeljitev navedenega drugi pogodbenici.

2. Vsaka pogodbenica v oddelku I Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) navede:

- (a) elektronske ali tiskane medije, v katerih objavi informacije iz odstavka 1(a);
- (b) elektronske ali tiskane medije, v katerih objavi uradna obvestila, zahtevana v členih 21.6, 21.8.9 in 21.15.2, ter

(c) spletni naslov ali naslove, na katerih objavi:

(i) svojo statistiko javnih naročil iz člena 21.15.4 ali

(ii) svoja obvestila o oddanih javnih naročilih v skladu s členom 21.15.6.

3. Vsaka pogodbenica nemudoma uradno obvesti pododbor za javna naročila o kakršni koli spremembi svojih informacij iz oddelka I Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike).

ČLEN 21.6

Obvestila

Obvestilo o nameravanem javnem naročilu

1. Naročnik za vsako zajeto javno naročilo objavi obvestilo o nameravanem javnem naročilu, razen v okoliščinah, opisanih v členu 21.12.

2. Razen če je v tem poglavju določeno drugače, vsako obvestilo o nameravanem javnem naročilu vključuje:

- (a) ime in naslov naročnika ter druge informacije, potrebne za vzpostavitev stika z naročnikom in pridobitev vseh ustreznih dokumentov, povezanih z javnim naročilom, ter morebitne stroške in plačilne pogoje;
- (b) opis naročila, vključno z vrsto in količino blaga ali storitev, ki se naročajo, oziroma z oceno količine, če ta ni znana;
- (c) za ponavljajoča se naročila po možnosti oceno, kdaj naj bi bila nadaljnja obvestila o nameravanih javnih naročilih predvidoma objavljena;
- (d) opis kakršnih koli možnosti;
- (e) časovni razpored dobave blaga ali opravljanja storitev ali trajanja naročila;
- (f) način javnega naročanja, ki bo uporabljen, in ali bo ta vključeval pogajanja ali elektronsko dražbo;
- (g) če je primerno, naslov in končni rok za oddajo prijav za sodelovanje pri javnem naročilu;

- (h) naslov in rok za predložitev ponudb;
- (i) jezik ali jezike, v katerih se lahko oddajo ponudbe ali prijave za sodelovanje, če se lahko oddajo v jeziku, ki ni uradni jezik pogodbenice naročnika;
- (j) seznam in kratek opis vseh pogojev za sodelovanje ponudnikov, vključno z vsemi zahtevami glede posebnih dokumentov ali potrdil, ki jih morajo predložiti ponudniki v zvezi s tem sodelovanjem, razen če so take zahteve vključene v razpisno dokumentacijo, ki je vsem zainteresiranim ponudnikom na voljo hkrati z obvestilom o nameravanem javnem naročilu;
- (k) če namerava naročnik v skladu s členom 21.8 k oddaji ponudb povabiti omejeno število kvalificiranih ponudnikov, merila, ki se bodo uporabila za njihov izbor, in po potrebi omejitev števila ponudnikov, ki bodo lahko predložili ponudbo, ter
- (l) navedbo, da je javno naročilo zajeto v tem poglavju.

Povzetek obvestila

3. Naročnik za vsako nameravano javno naročilo hkrati s svojo objavo objavi tudi dostopen povzetek obvestila v enem od jezikov STO.

Povzetek obvestila vključuje vsaj naslednje informacije:

- (a) predmet javnega naročila;
- (b) rok za predložitev ponudb ali, kadar je primerno, rok za oddajo prijav za sodelovanje pri javnih naročilih ali za uvrstitev na večnamenski seznam ter
- (c) naslov, na katerem se lahko zaprosi za dokumente v zvezi z javnim naročilom.

Obvestilo o načrtovanem naročilu

4. Naročniki naj po možnosti vsako poslovno leto čim prej objavijo obvestilo v zvezi s svojimi prihodnjimi načrti glede javnih naročil (v nadaljnjem besedilu: obvestilo o načrtovanem naročilu). Obvestilo o načrtovanem naročilu mora vključevati predmet naročila in približen datum objave obvestila o nameravanem javnem naročilu ali približno obdobje, v katerem se naročilo lahko izvede.

5. Naročnik, zajet v oddelku B ali C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), lahko obvestilo o načrtovanem naročilu uporabi kot obvestilo o nameravanem javnem naročilu, če vsebuje toliko informacij iz odstavka 2, kot jih ima naročnik na voljo, in izjavo, da bi morali zainteresirani ponudniki svoj interes za javno naročilo izraziti naročniku.

Splošna pravila glede obvestil

6. Vsa obvestila o nameravanem javnem naročilu, povzetek obvestila in obvestilo o načrtovanem naročilu so neposredno in brezplačno dostopni z elektronskimi sredstvi prek enotne spletne točke dostopa. Poleg tega se obvestila lahko objavijo tudi v ustreznem tiskanem mediju, ki je splošno razširjen, in so dostopna javnosti najmanj do izteka roka, navedenega v obvestilu.

ČLEN 21.7

Pogoji za sodelovanje

1. Naročnik omeji pogoje za sodelovanje v javnem naročilu na tiste, ki so nujni, da se zagotovi, da ima ponudnik pravne in finančne zmogljivosti ter poslovne in tehnične sposobnosti za izvedbo ustreznega javnega naročila.

2. Naročnik pri določitvi pogojev za sodelovanje:

- (a) ne določi pogoja, da je moral naročnik iz pogodbenice ponudniku, da bi ta lahko sodeloval v javnem naročilu, že v preteklosti oddati eno ali več naročil;
- (b) lahko zahteva ustrezne predhodne izkušnje, če so bistvene za izpolnitev zahtev javnega naročila, ter
- (c) kot pogoj za javno naročilo ne zahteva predhodnih izkušenj na ozemlju pogodbenice.

3. Naročnik pri oceni, ali ponudnik izpolnjuje pogoje za sodelovanje:

- (a) ovrednoti finančno zmogljivost ter poslovne in tehnične zmogljivosti ponudnika na podlagi poslovnih dejavnosti ponudnika tako znotraj kot zunaj ozemlja pogodbenice naročnika ter
- (b) svojo oceno opravi na podlagi pogojev, ki jih je vnaprej določil v obvestilih ali razpisni dokumentaciji.

4. Pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, lahko na podlagi dokazov ponudnika izključi iz razlogov, kot so:

- (a) stečaj;
- (b) lažne izjave;
- (c) znatne ali stalne pomanjkljivosti pri izvajanju bistvenih zahtev ali obveznosti iz predhodnega naročila;
- (d) pravnomočne sodbe v zvezi s hudimi kaznivimi dejanji po pravu te pogodbenice;
- (e) poklicne kršitve ali ravnanja ali opustitve, ki škodljivo vplivajo na poslovno integriteto ponudnika, ali
- (f) neplačevanje davkov.

ČLEN 21.8

Kvalificiranost ponudnikov

Sistemi registracije in kvalifikacijski postopki

1. Pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, lahko vodi sistem registracije ponudnikov, v okviru katerega se morajo zainteresirani ponudniki registrirati in predložiti določene informacije. V tem primeru pogodbenica zagotovi, da imajo zainteresirani ponudniki popoln elektronski dostop do informacij o sistemu registracije in da lahko zahtevajo registracijo kadar koli v času veljavnosti sistema. Pristojni organ jih v razumnem roku obvesti o odločitvi o odobritvi ali zavrnitvi te zahteve. Če je zahteva zavrnjena, se odločitev ustrezno utemelji.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da:
 - (a) si njeni naročniki prizadevajo čim bolj zmanjšati razlike med svojimi kvalifikacijskimi postopki ter
 - (b) si njeni naročniki, če vodijo sisteme registracije, prizadevajo čim bolj zmanjšati razlike med temi sistemi.
3. Pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, ne sprejme ali uporablja nobenega sistema registracije ali kvalifikacijskega postopka z namenom ali učinkom ustvarjanja nepotrebnih ovir za sodelovanje ponudnikov iz druge pogodbenice pri njenih javnih naročilih.

Selektivni razpisni postopki

4. Naročnik, ki namerava uporabiti selektivni razpisni postopek:

- (a) v obvestilo o nameravanem javnem naročilu vključi vsaj informacije iz člena 21.6.2(a), (b), (f), (g), (j), (k) in (l) ter ponudnike povabi k oddaji prijave za sodelovanje ter
- (b) kvalificiranim ponudnikom, ki jih uradno obvesti v skladu s členom 21.10.3(b), do začetka roka za predložitev ponudb zagotovi vsaj informacije iz člena 21.6.2(c), (d), (e), (h) in (i).

5. Naročnik vsem kvalificiranim ponudnikom omogoči sodelovanje v zadevnem javnem naročilu, razen če je v obvestilu o nameravanem javnem naročilu navedena kakršna koli omejitev števila ponudnikov, ki lahko predložijo ponudbo, in meril za izbiro omejenega števila ponudnikov. Povabilo k predložitvi ponudb se pošlje toliko ponudnikom, kolikor jih je potrebno za zagotovitev učinkovite konkurence.

6. Če razpisna dokumentacija ni javno objavljena na dan objave obvestila iz odstavka 4, naročnik zagotovi, da se dajo dokumenti istočasno na voljo vsem kvalificiranim ponudnikom, izbranim v skladu z odstavkom 5.

Večnamenski seznam

7. Naročnik lahko vodi večnamenski seznam, če se uradno obvestilo, s katerim zainteresirane ponudnike povabi k oddaji prijave za uvrstitev na seznam, objavi vsako leto v ustreznem mediju iz oddelka I prilog 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) in je v primeru objave z elektronskimi sredstvi stalno na voljo.
8. Uradno obvestilo iz odstavka 7 vključuje:
 - (a) opis izdelkov ali storitev ali njihovih kategorij, za katere se lahko uporablja seznam;
 - (b) pogoje za sodelovanje, ki jih morajo izpolniti ponudniki za uvrstitev na seznam, in načine, s pomočjo katerih bo naročnik preveril, da ponudnik izpolnjuje pogoje;
 - (c) ime in naslov naročnika ter druge podatke, potrebne za vzpostavitev stika z naročnikom in pridobitev vseh ustreznih dokumentov, povezanih s seznamom;
 - (d) obdobje veljavnosti seznama in načine za njegovo obnovitev ali prenehanje ali, če obdobje veljavnosti ni na voljo, navedbo načina izdaje obvestila o prenehanju uporabe seznama ter
 - (e) navedbo, da se lahko seznam uporablja za javna naročila, ki so zajeta v tem poglavju.

9. Ne glede na odstavek 7 lahko naročnik, če bo večnamenski seznam veljaven tri leta ali manj, objavi uradno obvestilo iz odstavka 7 samo enkrat, in sicer na začetku obdobja veljavnosti seznama, če:

- (a) je v njem navedeno obdobje veljavnosti in da nadaljnja uradna obvestila ne bodo objavljena ter
- (b) se objavi z elektronskimi sredstvi in je v obdobju veljavnosti stalno na voljo.

10. Naročnik ponudnikom omogoči, da kadar koli zaprosijo za uvrstitev na večnamenski seznam, in na seznam v razumno kratkem času vključi vse kvalificirane ponudnike.

11. Če ponudnik, ki ni vključen na večnamenski seznam, odda prijavo za sodelovanje pri javnem naročilu na podlagi večnamenskega seznama in vse zahtevane dokumente v roku iz člena 21.10.2, naročnik prijavo prouči. Naročnik ne izključi ponudnika iz obravnave v zvezi z naročilom, ker naročnik nima dovolj časa za proučitev vloge, razen če v izjemnih primerih zaradi zapletenosti naročila ne more zaključiti proučitve vloge v časovnem obdobju, določenem za oddajo ponudb.

Drugi subjekti iz oddelkov B in C prilog 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike).

12. Naročnik iz pogodbenice, zajet v oddelku B ali C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), lahko uradno obvestilo, s katerim ponudnike povabi k prijavi za uvrstitev na večnamenski seznam, uporabi kot obvestilo o nameravanem javnem naročilu, če:

- (a) je uradno obvestilo objavljeno v skladu z odstavkom 7 in vključuje informacije, zahtevane v skladu z odstavkom 8, vse razpoložljive informacije, zahtevane v skladu s členom 21.6.2, ter izjavo, da pomeni obvestilo o nameravanem javnem naročilu ali da bodo samo ponudniki na večnamenskem seznamu prejeli nadaljnja obvestila o naročilih, ki jih zajema večnamenski seznam, ter
- (b) naročnik ponudnikom, ki so izrazili interes za določeno javno naročilo, nemudoma zagotovi zadostne informacije, da lahko ocenijo svoj interes za javno naročilo, vključno z vsemi preostalimi informacijami, zahtevanimi v skladu s členom 21.6.2, če so na voljo.

13. Naročnik, zajet v oddelku B ali C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), lahko ponudniku, ki je zaprosil za vključitev na večnamenski seznam v skladu z odstavkom 10, dovoli predložitev ponudbe za določeno javno naročilo, če ima naročnik dovolj časa za proučitev, ali ponudnik izpolnjuje pogoje za sodelovanje.

Informacije o odločitvah naročnika

14. Naročnik vsakega ponudnika, ki odda prijavo za sodelovanje pri javnem naročilu ali za uvrstitev na večnamenski seznam, nemudoma obvesti o svoji odločitvi glede prijave.

15. Če naročnik zavrne ponudnikovo prijavo za sodelovanje pri javnem naročilu ali za uvrstitev na večnamenski seznam, preneha priznavati ponudnika kot kvalificiranega ali ga črta z večnamenskega seznama, o tem nemudoma obvesti ponudnika in mu na njegovo zahtevo nemudoma pisno pojasni razloge za svojo odločitev.

ČLEN 21.9

Tehnične specifikacije in razpisna dokumentacija

Tehnične specifikacije

1. Naročnik ne pripravi, sprejme ali uporablja nobene tehnične specifikacije in ne predpiše nobenega postopka ugotavljanja skladnosti z namenom ali učinkom nepotrebne oviranja trgovine med pogodbenicama.

2. Pri določanju tehničnih specifikacij za blago ali storitve, ki se naročajo, naročnik po potrebi:
 - (a) določi tehnične specifikacije z vidika zahtev glede zmogljivosti in funkcionalnosti in ne z vidika oblikovnih ali opisnih lastnosti ter
 - (b) utemelji tehnične specifikacije z mednarodnimi standardi, če taki standardi obstajajo, sicer pa z nacionalnimi tehničnimi predpisi, priznanimi nacionalnimi standardi ali gradbenimi predpisi.

3. Če se v tehničnih specifikacijah uporabljajo oblikovne ali opisne lastnosti, naročnik po potrebi navede, da bo upošteval ponudbe z enakovrednim blagom ali storitvami, ki dokazano izpolnjujejo zahteve javnega naročila, in sicer z vključitvijo besedila, kot je na primer „ali enakovredno“, v razpisno dokumentacijo.

4. Naročnik ne določi tehničnih specifikacij, ki bi zahtevale ali se nanašale na določeno blagovno znamko ali trgovsko ime, patent, avtorsko pravico, model, tip, posebno poreklo, proizvajalca ali ponudnika, razen če ni nobenega drugega dovolj natančnega ali razumljivega načina za opis zahtev javnega naročila in pod pogojem, da naročnik v razpisno dokumentacijo vključi besedilo, kot je na primer „ali enakovredno“.

5. Naročnik ne zaprosi za nasvete in ne sprejema nasvetov, ki se lahko uporabijo pri pripravi ali sprejetju katere koli tehnične specifikacije za konkretno javno naročilo, od osebe, ki bi lahko imela poslovne interese v javnem naročilu, na način, ki bi izključeval konkurenco.
6. Pogodbenica lahko svojim naročnikom dovoli, da upoštevajo okoljske in socialne vidike, če so ti nediskriminatorni in povezani s predmetom naročila.
7. Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, v skladu s tem členom pripravi, sprejme ali uporablja tehnične specifikacije za spodbujanje ohranjanja naravnih virov ali varstva okolja.

Razpisna dokumentacija

8. Naročnik da ponudnikom na voljo razpisno dokumentacijo, ki vključuje vse potrebne informacije, da lahko ponudniki pripravijo in oddajo ustrezne ponudbe. Če to ni navedeno že v obvestilu o nameravanem javnem naročilu, taka dokumentacija vključuje popoln opis:
 - (a) javnega naročila, vključno z vrsto in količino blaga ali storitev, ki se naročajo, ali z oceno količine, če ta ni znana, ter vsemi zahtevami, ki jih je treba izpolniti, vključno s tehničnimi specifikacijami, potrdilom o ugotavljanju skladnosti, načrti, risbami ali gradivom z navodili;

- (b) vseh pogojev za sodelovanje ponudnikov, vključno s seznamom informacij in dokumentov, ki jih morajo ponudniki oddati v povezavi s pogoji za sodelovanje;
- (c) vseh meril ocenjevanja, ki jih bo naročnik uporabil pri oddaji naročila, in relativni pomen teh meril, razen kadar je edino merilo cena;
- (d) če bo naročnik izvedel javno naročilo z elektronskimi sredstvi, vseh zahtev v zvezi z overjanjem in šifriranjem ali drugih zahtev, povezanih z oddajo informacij z elektronskimi sredstvi;
- (e) če bo naročnik izvedel elektronsko dražbo, pravil, po katerih bo potekala dražba, vključno z opredelitvijo elementov ponudbe, povezanih z merili ocenjevanja;
- (f) če bo odpiranje ponudb javno, datuma, časa in kraja odpiranja ponudb in po potrebi subjektov, ki so lahko prisotni;
- (g) vseh drugih določb ali pogojev, vključno s pogoji plačila in vsemi omejitvami načinov predložitve ponudb, npr. v papirni obliki ali z elektronskimi sredstvi, ter
- (h) vseh datumov za dobavo blaga ali izvedbo storitev.

9. Naročnik pri določitvi datuma za dobavo naročenega blaga ali izvedbo naročenih storitev upošteva dejavnike, kot so zapletenost javnega naročila, pričakovani obseg oddaje naročila podizvajalcem in dejanski čas, potreben za proizvodnjo blaga, njegovo odpremo iz skladišča in prevoz z nabavnega mesta ali za izvedbo storitev.
10. Merila ocenjevanja, določena v obvestilu o nameravanem javnem naročilu ali razpisni dokumentaciji, lahko med drugim vključujejo ceno in druge dejavnike stroškov, kakovost, tehnično ustreznost, okoljske značilnosti in pogoje dobave.
11. Naročnik nemudoma:
- (a) da na voljo razpisno dokumentacijo, da se zagotovi, da imajo zainteresirani ponudniki dovolj časa za oddajo ustreznih ponudb;
 - (b) zainteresiranim ponudnikom na zahtevo zagotovi razpisno dokumentacijo, ter
 - (c) odgovori na vse razumne zahteve zainteresiranega ali sodelujočega ponudnika po ustreznih informacijah, če te informacije zadevnemu ponudniku ne dajejo prednosti pred drugimi ponudniki.

Spremembe

12. Če naročnik pred oddajo naročila spremeni merila ali zahteve iz obvestila o nameravanem javnem naročilu ali razpisne dokumentacije, ki je bila posredovana sodelujočim ponudnikom, ali pa spremeni ali ponovno izda obvestilo ali razpisno dokumentacijo, vse take spremembe oziroma spremenjeno ali ponovno izdano obvestilo ali razpisno dokumentacijo pošlje v pisni obliki:

- (a) vsem ponudnikom, ki sodelujejo v času spremembe ali ponovne izdaje, če so naročniku znani, v vseh drugih primerih pa na enak način, kot je bil uporabljen za objavo prvotnih informacij, ter
- (b) v ustreznem času, da tem ponudnikom omogoči, da po potrebi spremenijo in ponovno predložijo svoje spremenjene ponudbe.

ČLEN 21.10

Roki

1. Naročnik ponudnikom v skladu s svojimi razumnimi potrebami zagotovi dovolj časa za pripravo in oddajo prijav za sodelovanje in ustreznih ponudb, pri čemer upošteva dejavnike, kot so:

- (a) narava in kompleksnost javnega naročila;

- (b) pričakovani obseg oddaje naročil podizvajalcem ter
- (c) čas, potreben za pošiljanje ponudb z neelektronskimi sredstvi s točk v drugi pogodbenici ali na ozemlju naročnika, če se ne uporabljajo elektronska sredstva.

Roki, vključno z vsakim podaljšanjem, so enaki za vse zainteresirane ali sodelujoče ponudnike.

2. Naročnik, ki uporablja selektivne razpisne postopke, določi rok za oddajo prijav za sodelovanje, ki načeloma ne sme biti krajši od 25 dni od datuma objave obvestila o nameravanem javnem naročilu. Če v nujnih primerih, ki jih naročnik ustrezno utemelji, ta rok ni izvedljiv, se lahko rok skrajša na najmanj deset dni.

3. Razen v primerih iz odstavkov 4, 5, 7 in 8 naročnik določi rok za oddajo vlog za sodelovanje, ki ni krajši od 40 dni od dneva, ko:

- (a) se v primeru odprtih razpisnih postopkov objavi obvestilo o nameravanem javnem naročilu ali
- (b) v primeru selektivnih razpisnih postopkov naročnik uradno obvesti ponudnike, da bodo povabljeni k predložitvi ponudb, ne glede na to, ali bo uporabil večnamenski seznam ali ne.

4. Naročnik lahko skrajša rok za predložitev ponudb, določen v skladu z odstavkom 3, na najmanj deset dni, če:

- (a) je obvestilo o načrtovanem naročilu iz člena 21.6.4 objavil vsaj 40 dni in ne več kot 12 mesecev pred objavo obvestila o nameravanem javnem naročilu in če obvestilo o načrtovanem naročilu vsebuje:
 - (i) opis javnega naročila;
 - (ii) predvidene roke za oddajo ponudb ali prijav za sodelovanje;
 - (iii) izjavo, da morajo zainteresirani ponudniki naročniku izraziti svoj interes za javno naročilo;
 - (iv) naslov, na katerem so na voljo dokumenti v zvezi z javnim naročilom, ter
 - (v) vse razpoložljive informacije, ki se zahtevajo za obvestilo o nameravanem javnem naročilu v skladu s členom 21.6.2;
- (b) za ponavljajoča se javna naročila v prvotnem obvestilu o nameravanem javnem naročilu navede, da bodo roki za predložitev ponudb v nadaljnjih obvestilih določeni na podlagi tega odstavka, ali

(c) v nujnih primerih, ki jih naročnik ustrezno utemelji, rok za predložitev ponudb, določen v skladu z odstavkom 3, ni izvedljiv.

5. Naročnik lahko skrajša rok za predložitev ponudb, določen v skladu z odstavkom 3, za pet dni v vsakem od naslednjih primerov:

- (a) obvestilo o nameravanem javnem naročilu je objavljeno z elektronskimi sredstvi;
- (b) vsa razpisna dokumentacija je na voljo prek elektronskih sredstev od dne objave obvestila o nameravanem javnem naročilu ter
- (c) naročnik sprejema ponudbe prek elektronskih sredstev.

6. Zaradi uporabe odstavka 5 v povezavi z odstavkom 4 se rok za predložitev ponudb, ki je določen v skladu z odstavkom 3, nikakor ne sme skrajšati na manj kot deset dni od datuma objave obvestila o nameravanem javnem naročilu.

7. Ne glede na druge določbe tega člena lahko naročnik pri naročanju komercialnega blaga ali storitev ali njihove kombinacije skrajša rok za predložitev ponudb, določen v skladu z odstavkom 3, na najmanj 13 dni, če z elektronskimi sredstvi istočasno objavi obvestilo o nameravanem javnem naročilu in razpisno dokumentacijo. Poleg tega lahko naročnik, če ponudbe za komercialno blago ali storitve sprejema prek elektronskih sredstev, skrajša rok, določen v skladu z odstavkom 3, na najmanj deset dni.

8. Če je naročnik iz oddelka B ali C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) izbral vse kvalificirane ponudnike ali njihovo omejeno število, se lahko rok za predložitev ponudb določi na podlagi medsebojnega dogovora med naročnikom in izbranimi ponudniki. Če dogovora ni, je rok najmanj deset dni.

ČLEN 21.11

Pogajanja

1. Pogodbenica lahko določi, da se njeni naročniki pogajajo s ponudniki, če:
 - (a) je naročnik v obvestilu o nameravanem javnem naročilu, ki se zahteva v skladu s členom 21.6.2, navedel, da se namerava pogajati, ali
 - (b) ocenjevanje pokaže, da nobena ponudba ni očitno najugodnejša v smislu posebnih meril ocenjevanja, določenih v obvestilu o nameravanem javnem naročilu ali razpisni dokumentaciji.

2. Naročnik:

- (a) zagotovi, da se vsaka izločitev ponudnikov, ki sodelujejo v pogajanjih, opravi v skladu z merili ocenjevanja, določenimi v obvestilu o nameravanem javnem naročilu ali razpisni dokumentaciji, ter
- (b) ko se pogajanja končajo, določi skupni rok, v katerem lahko preostali sodelujoči ponudniki oddajo nove ali spremenjene ponudbe.

ČLEN 21.12

Omejeni razpisni postopki

1. Naročnik lahko uporabi omejeni razpisni postopek, če ga ne uporabi za izogibanje konkurenci med ponudniki ali tako, da diskriminira ponudnike iz druge pogodbenice ali štiti domače ponudnike, in se odloči, da ne bo uporabil členov 21.6 do 21.8, 21.9.8 do 21.9.12 ter 21.10, 21.11, 21.13 in 21.14 v katerih koli od naslednjih okoliščin:

- (a) pod pogojem, da zahteve razpisne dokumentacije niso bistveno spremenjene, če:
 - (i) ni bila oddana nobena ponudba ali noben ponudnik ni oddal prijave za sodelovanje;

- (ii) ni bila oddana nobena ponudba, ki bi izpolnjevala bistvene zahteve razpisne dokumentacije;
 - (iii) noben ponudnik ne izpolnjuje pogojev za sodelovanje ali
 - (iv) so bile oddane ponudbe prikrojene;
- (b) blago ali storitve lahko dobavi le določen ponudnik in ni razumnega alternativnega ali nadomestnega blaga ali storitev iz katerega koli od naslednjih razlogov:
- (i) razpis se nanaša na umetniško delo;
 - (ii) varstvo patentov, avtorskih pravic ali drugih izključnih pravic ali
 - (iii) odsotnost konkurence iz tehničnih razlogov;
- (c) za dodatne dobave prvotnega ponudnika blaga ali storitev, ki niso bile vključene v prvotno javno naročilo, če sprememba ponudnika takega dodatnega blaga ali storitev:
- (i) ni mogoča iz ekonomskih ali tehničnih razlogov, kot so zahteve po zamenljivosti ali interoperabilnosti z obstoječo opremo, programsko opremo, storitvami ali objekti, zagotovljenimi v okviru prvotnega javnega naročila, ter

- (ii) povzroči velike nevšečnosti ali znatno podvajanje stroškov za naročnika;

- (d) kolikor je nujno potrebno, če zaradi izjemne nujnosti, nastale zaradi dogodkov, ki jih naročnik ni mogel predvideti, blaga ali storitev ni bilo mogoče pravočasno pridobiti z odprtim ali selektivnim razpisnim postopkom;

- (e) za blago, kupljeno na trgu primarnih proizvodov;

- (f) če naročnik naroča prototipe ali prvo blago ali storitve, ki se razvijajo na njegovo zahtevo v okviru določene pogodbe za raziskave, poskuse, študijo ali izvirni razvoj ali za tako pogodbo;

izvirni razvoj prvega blaga ali storitve lahko vključuje omejeno proizvodnjo ali dobavo, da se dodajo rezultati preskusov na terenu in se dokaže, da je blago ali storitev primerna za proizvodnjo ali dobavo v večjem obsegu v skladu s sprejemljivimi standardi kakovosti, ne vključuje pa masovne proizvodnje ali dobav zaradi ugotavljanja komercialne primernosti ali povračila stroškov raziskav in razvoja;

- (g) za nakupe pod izjemno ugodnimi pogoji, ki nastopijo zgolj v zelo kratkem času v primeru neobičajnih odprodaj, ki na primer nastanejo z likvidacijo, prisilno upravo ali stečajem, ne pa za redne nakupe od stalnih ponudnikov, ali
- (h) če se javno naročilo odda zmagovalcu oblikovalskega natečaja, pod pogojem, da:
 - (i) je bil natečaj organiziran v skladu z načeli tega poglavja, zlasti v zvezi z objavo obvestila o nameravanem javnem naročilu, ter
 - (ii) sodelujoče ocenjuje neodvisna žirija z namenom, da se zmagovalcu odda oblikovalsko naročilo.

2. Naročnik pripravi pisno poročilo za vsako naročilo, oddano v skladu z odstavkom 1. Poročilo vsebuje ime naročnika, vrednost in vrsto naročenega blaga ali storitev ter izjavo o okoliščinah in pogojih, opisanih v odstavku 1, zaradi katerih je bila uporaba omejenega razpisnega postopka upravičena.

ČLEN 21.13

Elektronske dražbe

Če namerava naročnik izvesti zajeto javno naročilo z uporabo elektronske dražbe, pred njenim začetkom vsakemu udeležencu zagotovi:

- (a) metodo samodejnega ocenjevanja, vključno z matematično formulo, ki temelji na merilih ocenjevanja iz razpisne dokumentacije in ki se bo med dražbo uporabljala pri samodejni razvrstitvi ali ponovni razvrstitvi;
- (b) rezultate vseh prvotnih ocen elementov ponudbe, če se bo naročilo oddalo na podlagi najugodnejše ponudbe, ter
- (c) vse druge zadevne informacije v zvezi z izvajanjem dražbe.

ČLEN 21.14

Obravnava ponudb in oddaja naročil

Obravnava ponudb

1. Naročnik prejme, odpre in obravnava vse ponudbe po postopkih, ki zagotavljajo poštenost in nepristranskost postopka za oddajo javnega naročila ter zaupnost ponudb.
2. Če naročnik enemu ponudniku omogoči, da v obdobju od odpiranja ponudb do oddaje javnega naročila popravi nenamerne oblikovne napake, zagotovi enako možnost vsem sodelujočim ponudnikom.

Oddaja naročil

3. Ponudba se obravnava, če je predložena v pisni obliki in ob odpiranju izpolnjuje bistvene zahteve iz obvestil in razpisne dokumentacije ter jo je predložil ponudnik, ki izpolnjuje pogoje za sodelovanje.

4. Razen če naročnik ugotovi, da oddaja naročila ni v javnem interesu, odda naročilo ponudniku, za katerega je ugotovil, da je sposoben izpolnjevati pogoje naročila in da je, izključno na podlagi meril za ocenjevanje, določenih v obvestilih in razpisni dokumentaciji, predložil:

(a) najugodnejšo ponudbo ali

(b) če je edino merilo cena, najnižjo ceno.

5. Če naročnik prejme ponudbo s ceno, ki je neobičajno nižja od cen v drugih predloženih ponudbah, lahko pri ponudniku preveri, ali izpolnjuje pogoje za sodelovanje in je sposoben izpolniti pogoje naročila.

6. Naročnik ne uporabi možnosti, ne odpove javnega naročila in ne spreminja oddanih naročil tako, da bi se izognil obveznostim iz tega poglavja.

7. Vsaka pogodbenica lahko praviloma določi obdobje mirovanja med oddajo naročila in sklenitvijo pogodbe, da se neuspešnim ponudnikom zagotovi dovolj časa za pregled in izpodbijanje odločitve o oddaji naročila.

ČLEN 21.15

Preglednost informacij o javnih naročilih

Informacije, ki se zagotovijo ponudnikom

1. Naročnik sodelujoče ponudnike nemudoma obvesti o svojih odločitvah o oddaji naročila in na zahtevo ponudnika to stori v pisni obliki. Naročnik v skladu s členoma 21.16.2 in 21.16.3 neuspešnemu ponudniku na zahtevo pojasni, zakaj ni izbral njegove ponudbe, in navede zadevne prednosti ponudbe uspešnega ponudnika.

Objava informacij o oddaji naročila

2. Naročnik najpozneje 72 dni po oddaji vsakega naročila, zajetega v tem poglavju, objavi obvestilo v ustreznem tiskanem ali elektronskem mediju iz oddelka I Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike). Če naročnik objavi obvestilo samo v elektronskem mediju, ostane informacija enostavno dostopna v razumnem časovnem obdobju. Obvestilo vključuje vsaj naslednje informacije:

(a) opis naročenega blaga ali storitev;

- (b) ime in naslov naročnika;
- (c) ime in naslov uspešnega ponudnika;
- (d) vrednost izbrane ponudbe ali najvišjo in najnižjo ponudbo, ki se upošteva pri oddaji naročila;
- (e) datum oddaje naročila ter
- (f) vrsto uporabljene metode javnega naročanja in, kadar je bil uporabljen omejen razpisni postopek v skladu s členom 21.12, opis okoliščin, ki upravičujejo uporabo tega postopka.

Shranjevanje dokumentacije in poročil ter vzdrževanje elektronske sledljivosti

3. Naročnik za obdobje vsaj treh let od datuma oddaje naročila hrani:
- (a) dokumentacijo in poročila o razpisnih postopkih in oddaji naročil v zvezi z zajetimi naročili, vključno s poročili, zahtevanimi v skladu s členom 21.12, ter
 - (b) podatke, ki zagotavljajo ustrezno sledljivost izvedbe zajetega javnega naročila z elektronskimi sredstvi.

Izmenjava statističnih podatkov

4. Vsaka pogodbenica letno zbira in izmenjuje statistične podatke o svojih naročilih, zajetih v tem poglavju⁶⁵. Statistična poročila v zvezi z naročili, ki jih oddajo vsi naročniki zadevne pogodbenice, zajeti v tem poglavju, vsebujejo statistične podatke o ocenjeni vrednosti oddanih javnih naročil za zajeta javna naročila na globalni ravni in razčlenjeno po kategorijah naročnikov.

5. Če so take informacije na voljo, vsaka pogodbenica zagotovi statistične podatke o državi porekla izdelkov in storitev, ki jih kupijo njeni naročniki. Da se zagotovi primerljivost takih statističnih podatkov, pododbor za javna naročila, ustanovljen v skladu s členom 21.19, zagotovi smernice o metodah, ki jih je treba uporabiti. Da se zagotovi učinkovito spremljanje javnih naročil, zajetih v tem poglavju, se lahko Svet za trgovino odloči spremeniti zahteve iz odstavka 4.

6. Če pogodbenica zahteva, da se obvestila o oddanih naročilih v skladu z odstavkom 2 objavijo v elektronski obliki, in če so taka obvestila dostopna javnosti prek enotne zbirke podatkov v elektronski obliki, ki omogoča analizo oddanih naročil, lahko pogodbenica namesto poročanja pododboru za javna naročila zagotovi povezavo do spletnega mesta skupaj z vsemi navodili, ki so potrebna za dostop do takih podatkov in njihovo uporabo.

⁶⁵ Prva izmenjava informacij poteka eno leto po začetku veljavnosti tega sporazuma.

ČLEN 21.16

Razkrivanje informacij

Zagotavljanje informacij pogodbenicama

1. Pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice nemudoma zagotovi vse potrebne informacije, da ugotovi, ali je bilo zajeto javno naročilo izvedeno pošteno, nepristransko in v skladu s tem poglavjem, vključno z informacijami o značilnostih in zadevnih prednostih uspešnega ponudnika. Pogodbenica, ki prejme informacije, jih ne razkrije nobenemu ponudniku, če bi to vplivalo na konkurenco v prihodnjih razpisih, razen po pridobitvi soglasja pogodbenice, ki je informacije zagotovila.

Nerazkritje informacij

2. Ne glede na druge določbe tega poglavja pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, nobenemu posameznemu ponudniku ne zagotovi informacij, ki bi lahko posegale v pošteno konkurenco med ponudniki.

3. Nobena določba iz tega poglavja se ne razlaga tako, da bi se od pogodbenice, vključno z njenimi naročniki, organi in revizijskimi organi, zahtevalo razkritje zaupnih informacij, če bi tako razkritje:

(a) oviralo kazenski pregon;

- (b) lahko ogrožalo pošteno konkurenco med ponudniki;
- (c) posegalo v legitimne poslovne interese določenih oseb, vključno z zaščito intelektualne lastnine, ali
- (d) bilo kako drugače v nasprotju z javnim interesom.

ČLEN 21.17

Postopki notranjega pregleda

1. Vsaka pogodbenica zagotovi pravočasen, učinkovit, pregleden in nediskriminatoren upravni ali sodni postopek pregleda, s katerim se lahko ponudnik v okviru zajetega naročila, v katerem ima ali je imel interes, pritoži zoper:

- (a) kršitve določb tega poglavja ali
- (b) če ponudnik nima pravice, da bi se neposredno pritožil zoper kršitve določb tega poglavja na podlagi zakonodaje pogodbenice, neizpolnjevanje ukrepov pogodbenice o izvajanju tega poglavja.

Postopkovna pravila za vse pritožbe so v pisni obliki in splošno dostopna.

2. V primeru pritožbe ponudnika, nastale v okviru zajetega javnega naročila, v katerem ima ali je imel ponudnik interes, zaradi kršenja ali neizpolnjevanja obveznosti iz odstavka 1, pogodbenica naročnika, ki izvaja zajeto javno naročilo, spodbuja naročnika in ponudnika k iskanju rešitve pritožbe s posvetovanjem. Naročnik vsako tako pritožbo obravnava nepristransko in pravočasno ter brez poseganja v sodelovanje ponudnika pri tekočih ali prihodnjih javnih naročilih ali v njegovo pravico do popravnih ukrepov po upravnem ali sodnem postopku pregleda.
3. Vsak ponudnik ima na voljo dovolj časa, da pripravi in vloži pritožbo, tj. v vsakem primeru vsaj deset dni od tedaj, ko se seznanj z osnovo za pritožbo oziroma se upravičeno pričakuje, da bi moral biti seznanjen z njo.
4. Vsaka pogodbenica ustanovi ali imenuje vsaj en nepristranski upravni ali pravosodni organ, ki je neodvisen od njenih naročnikov, da sprejme in pregleda ponudnikovo pritožbo v okviru zajetega javnega naročila.
5. Če pritožbo prvotno pregleda organ, ki ni organ iz odstavka 4, pogodbenica zagotovi, da lahko ponudnik vloži pritožbo na prvotno odločitev pri nepristranskem upravnem ali pravosodnem organu, ki je neodvisen od naročnika, katerega javno naročilo je predmet pritožbe.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je odločitev organa za pregled, ki ni sodišče, predmet sodnega pregleda ali da ima organ postopke, ki zagotavljajo, da:

- (a) naročnik na pritožbo pisno odgovori in organu za pregled razkrije vse zadevne dokumente;
- (b) imajo udeleženci v postopku (v nadaljnjem besedilu: udeleženci) pravico, da so zaslišani, preden organ za pregled sprejme odločitev v zvezi s pritožbo;
- (c) imajo udeleženci pravico do zastopanja in spremljanja;
- (d) imajo udeleženci dostop do vseh postopkov;
- (e) imajo udeleženci pravico zahtevati, da postopek poteka v javnosti in da so prisotne priče, ter
- (f) organ za pregled svoje odločitve ali priporočila sprejme pravočasno in v pisni obliki, pri čemer vključi pojasnilo razlogov za vsako odločitev ali priporočilo.

7. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani postopke, ki zagotavljajo hitre začasne ukrepe, na podlagi katerih lahko ponudniki še naprej sodelujejo v javnih naročilih. Ti začasni ukrepi lahko povzročijo začasno prekinitev postopka javnega naročanja. V skladu s postopki se lahko pri odločanju, ali naj se taki ukrepi uporabijo, upoštevajo prevladujoče škodljive posledice za zadevne interese, vključno z javnim interesom. Vsaka utemeljitev za neukrepanje se predloži v pisni obliki.

8. Vsaka pogodbenica sprejme ali vzdržuje postopke, ki zagotavljajo popravne ukrepe ali nadomestilo za nastalo izgubo ali škodo, če organ za pregled ugotovi, da so bile kršene ali niso bile izpolnjene obveznosti iz odstavka 1. Nadomestilo za nastalo izgubo ali škodo se lahko omeji na stroške priprave ponudbe ali pritožbe ali obojega.

ČLEN 21.18

Spremembe in popravki v zvezi z obsegom uporabe

1. Evropska unija lahko spremeni ali popravi Prilogo 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije), Mehika pa Prilogo 21-B (Zajeta javna naročila Mehike).

Spremembe

2. Če namerava pogodbenica spremeniti Prilogo 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Prilogo 21-B (Zajeta javna naročila Mehike):

- (a) o tem pisno uradno obvesti drugo pogodbenico ter
- (b) v uradno obvestilo vključi predlog za ustrezne kompenzacijske prilagoditve za drugo pogodbenico, da se ohrani raven obsega uporabe, ki je primerljiva z ravnijo pred spremembo.

3. Ne glede na pododstavek 2(b) pogodbenici ni treba zagotoviti kompenzacijskih prilagoditev, če sprememba zajema naročnika, nad katerim je pogodbenica dejansko odpravila svoj nadzor ali vpliv. Šteje se, da je vladni nadzor ali vpliv na zajeta naročila naročnikov, zajetih v oddelku C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali v podseznamu 2 vsake države iz oddelka B ali oddelka C Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), učinkovito odpravljen, če je naročnik izpostavljen konkurenci na trgih, do katerih dostop ni omejen.

4. Druga pogodbenica lahko nasprotuje predlagani spremembi, o kateri je bila uradno obveščena v skladu z odstavkom 2, če se ne strinja, da:

- (a) je prilagoditev, predlagana v skladu s pododstavkom 2(b), ustrezna za ohranitev ravni, ki je primerljiva z obstoječim obsegom uporabe iz tega poglavja;

- (b) sprememba zajema naročnika, nad katerim je pogodbenica dejansko odpravila svoj nadzor ali vpliv v skladu z odstavkom 3.

Pogodbenica predloži ugovor v pisni obliki v 45 dneh od datuma prejema uradnega obvestila iz pododstavka 2(a), sicer se šteje, da je sprejela prilagoditev ali spremembo, vključno za namene poglavja 31 (Reševanje sporov).

Popravki

5. Naslednje spremembe Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) se štejejo za povsem formalen popravek, če ne vplivajo na obstoječ obseg uporabe iz tega poglavja:

- (a) sprememba imena naročnika;
- (b) združitev dveh ali več subjektov, zajetih v oddelkih A do C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), ter
- (c) ločitev subjekta, zajetega v oddelkih A do C Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), na dva ali več subjektov, ki se vsi dodajo naročnikom, zajetim v istem oddelku Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike).

6. Vsaka pogodbenica vsaka tri leta po začetku veljavnosti tega sporazuma uradno obvesti drugo pogodbenico o predlaganih popravkih Priloge 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) oziroma Priloge 21-B (Zajeta javna naročila Mehike).

7. Pogodbenica lahko drugo pogodbenico uradno obvesti o ugovoru k predlaganemu popravku v 45 dneh od prejema uradnega obvestila. Če pogodbenica vloži ugovor, pojasni, zakaj po njenem mnenju predlagani popravek ni sprememba iz odstavka 5, in opiše učinek predlaganega popravka na obseg uporabe iz tega poglavja. Če druga pogodbenica ne predloži pisnega ugovora v 45 dneh od datuma prejema uradnega obvestila, se šteje, da se s predlaganim popravkom strinja.

Posvetovanja in reševanje sporov

8. Če druga pogodbenica predloži ugovor k predlagani spremembi ali popravku, poskušata pogodbenici rešiti težavo s posvetovanji. Če pogodbenici v 60 dneh od datuma prejema ugovora ne dosežeta dogovora, lahko pogodbenica, ki želi spremeniti ali popraviti Prilogo 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) ali Prilogo 21-B (Zajeta javna naročila Mehike), zadevo predloži v postopek za reševanje sporov v skladu s poglavjem 31 (Reševanje sporov). Predlagana sprememba ali popravek začne veljati šele, ko se s tem strinjata obe pogodbenici ali če je tako določeno v odločitvi arbitražnega senata iz končnega poročila v skladu s členom 31.14 (Končno poročilo).

ČLEN 21.19

Pododbor za javna naročila

Pododbor za javna naročila, ustanovljen v skladu s členom 33.4.1(j) (Pododbori in drugi organi), obravnava zadeve, povezane z izvajanjem in delovanjem tega poglavja, kot so:

- (a) sprememba prilog 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike);
- (b) priprava sklepov o spremembi prilog 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike) za Svet za trgovino;
- (c) zadeve glede javnih naročil v zvezi s tem poglavjem, ki jih nanj naslovi pogodbenica, ter
- (d) kakršna koli druga vprašanja, ki so povezana z delovanjem tega poglavja.

POGLAVJE 22

PODJETJA V DRŽAVNI LASTI, PODJETJA, KI SO JIM DODELJENE POSEBNE PRAVICE ALI PRIVILEGIJI, TER PRAVNI MONOPOLI

ČLEN 22.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „Sporazum“ pomeni Sporazum o uradno podprtih izvoznih kreditih, pripravljen v okviru OECD ali njegovega naslednika, ne glede na to, ali je pripravljen v okviru OECD ali zunaj njega, ki ga je sprejelo vsaj 12 prvotnih članic STO, ki so bile udeleženske Sporazuma od 1. januarja 1979;
- (b) „poslovne dejavnosti“ pomenijo dejavnosti, katerih končni rezultat je proizvodnja blaga ali opravljanje storitve, ki se prodaja na upoštevem trgu v količinah in po cenah, ki jih določi podjetje na podlagi pogojev ponudbe in povpraševanja, ter so usmerjene v ustvarjanje dobička⁶⁶;

⁶⁶ Pojasniti je treba, da to izključuje dejavnosti, ki jih izvaja podjetje: (a) ki deluje na nepridobitni osnovi ali (b) ki deluje na podlagi povračila stroškov.

- (c) „trgovinski vidiki“ pomenijo ceno, kakovost, razpoložljivost, tržljivost, prevoz in druge pogoje nakupa ali prodaje ali druge dejavnike, ki bi se običajno upoštevali pri poslovnih odločitvah zasebnega podjetja, ki deluje v skladu z načeli tržnega gospodarstva v zadevnem podjetju ali industriji;
- (d) „določiti“ pomeni vzpostaviti ali dovoliti monopol ali ga razširiti na dodatno blago ali storitev;
- (e) „pravni monopol“ pomeni javni ali zasebni subjekt, vključno s konzorcijem ali vladno agencijo, ki je na zadevnem trgu na ozemlju pogodbenice določen kot edini ponudnik ali kupec blaga ali storitve, vendar ne vključuje subjekta, ki mu je bila dodeljena izključna pravica intelektualne lastnine zgolj zaradi take dodelitve⁶⁷;
- (f) „podjetje, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji“ pomeni javno ali zasebno podjetje, vključno z odvisnim podjetjem, ki mu je pogodbenica pravno ali dejansko podelila posebne pravice ali privilegije; pogodbenica dodeli posebne pravice ali privilegije, ko določi ali omeji število podjetij, pooblaščenih za dobavo blaga ali storitve v skladu z merili, ki niso objektivna, sorazmerna in nediskriminatorna, s čimer bistveno vpliva na zmožnost drugih podjetij, da dobavijo enako blago ali storitev na istem geografskem območju pod dejansko enakovrednimi pogoji;

⁶⁷ Pojasniti je treba, da se to poglavje ne uporablja za naravne monopole, razen če so določeni v smislu pododstavka 1(d).

- (g) „finančna institucija“ in „finančna storitev“ imata enak pomen kot v členu 18.1 (Opredelitev pojmov);
- (h) „storitev, ki se opravlja pri izvajanju javnih pooblastil“ pomeni storitev, ki se opravlja pri izvajanju javnih pooblastil, kot so opredeljena v GATS in, kadar je ustrezno, v Prilogi o finančnih storitvah h GATS⁶⁸;
- (i) „podjetje v državni lasti“ pomeni podjetje, ki je v lasti ali pod nadzorom pogodbenice⁶⁹.

ČLEN 22.2

Pooblaščen organ

Če v tem sporazumu ni drugače določeno, vsaka pogodbenica zagotovi, da vse osebe, vključno s podjetji v državni lasti, podjetji, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnimi monopoli, ki jim je pogodbenica dodelila regulativna, upravna ali druga javna pooblastila, pri izvajanju takih pooblastil ravnajo v skladu z obveznostmi pogodbenice iz tega sporazuma.

⁶⁸ Pojasniti je treba, da storitve, ki se opravljajo pri izvajanju javnih pooblastil, vključujejo storitve, ki jih opravljajo centralna banka, monetarni organ, finančni regulativni organ ali organ za reševanje pogodbenice.

⁶⁹ Za določitev lastništva ali nadzora se za vsak primer posebej proučijo vsi ustrezni pravni in dejanski elementi.

ČLEN 22.3

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravne monopole, ki opravljajo poslovne dejavnosti. Če podjetje v državni lasti, podjetje, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravni monopol združuje poslovne in neposlovne dejavnosti⁷⁰, to poglavje zajema samo poslovne dejavnosti.
2. To poglavje se ne uporablja za:
 - (a) podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravne monopole, kadar delujejo kot naročniki, ki izvajajo zajeta javna naročila, kot so opredeljena v členu 21.1(c) (Opredelitev pojmov);
 - (b) storitve, ki se opravljajo pri izvajanju javnih pooblastil;

⁷⁰ To vključuje izvajanje zakonitega pooblastila za opravljanje javnih storitev.

- (c) dejavnosti, ki jih izvaja:
- (i) finančna institucija ali drug pravni subjekt, ki je v lasti ali pod nadzorom pogodbenice in je ustanovljen ali deluje začasno in izključno za namene reševanja⁷¹;
 - (ii) javni subjekt, vključno z javnim sklantom, ki izključno na podlagi pooblastila za opravljanje javnih storitev, katerega cilj je prispevati k uravnoveženemu in stalnemu razvoju zadevne pogodbenice, zagotavlja finančne storitve za to pogodbenico ali z njenim jamstvom ali z uporabo njenih finančnih sredstev, ter
 - (iii) javni subjekt na podlagi pooblastila za opravljanje javnih storitev, ki se nanaša na zakonsko določen sistem socialne varnosti ali javne pokojninske načrte, ter
- (d) podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravni monopoli, če so bili v času določitve zneska praga letni prihodki iz poslovnih dejavnosti v katerem koli od predhodnih treh zaporednih poslovnih let nižji od 200 milijonov posebnih pravic črpanja.

⁷¹ Pojasniti je treba: (a) izraz „reševanje“ se razlaga v skladu z zakonodajo pogodbenice, v kateri ima finančna institucija ali drug pravni subjekt sedež; (b) finančna institucija ali drug pravni subjekt ne opravlja nobene poslovne dejavnosti, ki ni neposredno povezana z njenimi nameni reševanja.

3. Člen 22.6 se ne uporablja za opravljanje finančnih storitev s strani podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravnega monopola, določenega na podlagi pooblastila vlade, če tako opravljanje finančnih storitev:

(a) podpira izvoz ali uvoz, pod pogojem, da storitve:

(i) niso namenjene izpodrivanju komercialnega financiranja ali

(ii) se ponujajo pod pogoji, ki niso ugodnejši od tistih, ki bi jih bilo mogoče pridobiti za primerljive finančne storitve na komercialnem trgu⁷²;

(b) podpira zasebne naložbe zunaj ozemlja pogodbenice, pod pogojem, da te storitve:

(i) niso namenjene izpodrivanju komercialnega financiranja ali

(ii) se ponujajo pod pogoji, ki niso ugodnejši od tistih, ki bi jih bilo mogoče pridobiti za primerljive finančne storitve na komercialnem trgu, ali

⁷² Če se na komercialnem trgu ne ponujajo primerljive finančne storitve: (a) za namene pododstavkov (a)(ii) in (b)(ii) se lahko podjetje v državni lasti po potrebi opre na razpoložljive dokaze za določitev referenčne vrednosti pogojev, pod katerimi bi se take storitve ponujale na komercialnem trgu; (b) za namene pododstavkov (a)(i) in (b)(i) se šteje, da opravljanje finančnih storitev ni namenjeno izpodrivanju komercialnega financiranja.

(c) se ponuja pod pogoji v skladu s Sporazumom, če spada na področje uporabe Sporazuma.

4. Člen 22.6 se ne uporablja za sektorje iz pododstavkov 2(c) do (e) člena 10.5 (Področje uporabe).

5. Člen 22.6 se ne uporablja, če podjetja v državni lasti pogodbenice, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravni monopoli kupujejo in prodajajo blago ali storitve v skladu s:

(a) katerim koli obstoječim neskladnim ukrepom, ki ga pogodbenica ohrani, nadaljuje, obnovi ali spremeni v skladu s členom 10.12 (Neskladni ukrepi in izjeme), členom 11.8 (Neskladni ukrepi in izjeme) ali členom 18.12 (Pridržki in neskladni ukrepi), kot je določeno v Prilogi I (Obstoječi ukrepi) in oddelku B Priloge VI (Finančne storitve), ali

(b) katerim koli neskladnim ukrepom, ki ga pogodbenica sprejme ali ohrani v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi v skladu s členom 10.12 (Neskladni ukrepi in izjeme), členom 11.8 (Neskladni ukrepi in izjeme) ali členom 18.12 (Pridržki in neskladni ukrepi), kot je določeno v Prilogi II (Prihodnji ukrepi) in oddelku B (Prihodnji ukrepi) Priloge VI (Finančne storitve).

6. Pogodbenici soglašata, da se ukrep, ki je bil sprejet ali ohranjen v skladu s Prilogo 22-A (Neskladne dejavnosti) ali izključen s področja uporabe tega poglavja, lahko ohrani, če se ta ukrep, kolikor spada na področje uporabe Sporazuma o STO, uporablja v skladu s pravicami in obveznostmi pogodbenice, ki sprejme tak ukrep v skladu s Sporazumom o STO⁷³.

ČLEN 22.4

Neskladne dejavnosti

Člen 22.6 se ne uporablja za neskladne dejavnosti podjetij v državni lasti ali pravnih monopolov iz Priloge 22-A (Neskladne dejavnosti Mehike) v skladu s pogoji iz navedene priloge.

⁷³ Pojasniti je treba, da je edini forum za ugotavljanje, ali se ukrep pogodbenice uporablja v skladu z njenimi pravicami in obveznostmi na podlagi Sporazuma o STO, mehanizem za reševanje sporov v okviru dogovora o reševanju sporov.

ČLEN 22.5

Splošne določbe

1. Brez poseganja v pravice in obveznosti vsake pogodbenice iz tega poglavja se nobena določba tega poglavja ne razlaga tako, da bi pogodbenici preprečevala ustanovitev ali ohranitev podjetja v državni lasti, podelitev posebnih pravic ali privilegijev podjetju ali določitev ali ohranitev monopola.
2. Pogodbenica od podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola ne sme zahtevati ali ga spodbujati, naj ravna na način, ki ni v skladu s tem poglavjem.

ČLEN 22.6

Nediskriminatorna obravnava in trgovinski vidiki

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da vsa njena podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravni monopol ob opravljanju poslovne dejavnosti:
 - (a) pri nakupu ali prodaji blaga ali storitve ravnajo v skladu s trgovinskimi vidiki, razen pri izpolnjevanju pogojev pooblastila za opravljanje javnih storitev, ki je v skladu s pododstavkom (b) ali (c);

- (b) pri nakupu blaga ali storitve:
- (i) blago ali storitev, ki ju dobavi ali opravi podjetje iz druge pogodbenice, obravnavajo na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega obravnavajo podobno blago ali storitve podjetij iz pogodbenice, ter
 - (ii) blago ali storitev, ki ju dobavi ali opravi podjetje, ki je zajeto podjetje v smislu člena 10.1.1(a) (Opredelitev pojmov), na ozemlju pogodbenice, obravnavajo na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega obravnavajo podobno blago ali storitve podjetij iz pogodbenice na upoštevem trgu na ozemlju pogodbenice, ter
- (c) pri prodaji blaga ali storitve:
- (i) podjetje iz druge pogodbenice obravnavajo na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega obravnavajo podjetja pogodbenice, ter
 - (ii) podjetje, ki je zajeto podjetje v smislu člena 10.1.1(a) (Opredelitev pojmov), na ozemlju pogodbenice, obravnavajo na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega obravnavajo podjetja pogodbenice na upoštevem trgu na ozemlju pogodbenice⁷⁴.

⁷⁴ Pojasniti je treba, da se ta člen ne uporablja za nakup ali prodajo deležev, delnic ali drugih oblik lastniškega kapitala s strani podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola kot načina kapitalске udeležbe v drugem podjetju.

2. Če so taki drugačni pogoji ali zavrnitev v skladu s trgovinskimi vidiki, odstavek 1 podjetjem v državni lasti, podjetjem, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnim monopolom ne preprečuje:

- (a) nakupa ali dobave blaga ali storitev pod drugačnimi pogoji, vključno s tistimi, ki se nanašajo na ceno, ali
- (b) zavrnitve nakupa ali dobave blaga ali storitev.

ČLEN 22.7

Regulativni okvir

1. Pogodbenici spoštujeta in čim bolj uporabljata ustrezne mednarodne standarde, tudi smernice OECD za upravljanje podjetij v državni lasti.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da vsak regulativni organ ali pristojni organ, ki opravlja regulativno funkcijo, ki jo pogodbenica vzpostavi ali ohrani:

- (a) deluje neodvisno od podjetij, ki jih regulira, in jim ni odgovoren, da bi se zagotovila učinkovitost regulativne funkcije, ter
- (b) v podobnih okoliščinah deluje nepristransko⁷⁵ v zvezi z vsemi podjetji, ki jih regulira, vključno s podjetji v državni lasti, podjetji, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravnimi monopoli⁷⁶.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi dosledno in nediskriminatorno izvrševanje zakonov in predpisov, tudi v zvezi s podjetji v državni lasti, podjetji, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravnimi monopoli.

⁷⁵ Pojasniti je treba, da je treba nepristranskost, s katero regulativni organ ali pristojni organ izvaja svoje regulativne funkcije, oceniti glede na splošni vzorec ali prakso tega regulativnega organa ali pristojnega organa.

⁷⁶ Pojasniti je treba, da za tiste sektorje, za katere sta se pogodbenici v drugih poglavjih dogovorili o posebnih obveznostih v zvezi z regulativnim organom ali pristojnim organom, prevladajo ustrezne določbe teh drugih poglavij.

ČLEN 22.8

Preglednost

1. Pogodbenica na pisno zahtevo druge pogodbenice nemudoma zagotovi naslednje informacije v zvezi s podjetjem v državni lasti, podjetjem, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnim monopolom, če zahteva vsebuje pojasnilo o tem, kako lahko dejavnosti tega podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola vplivajo na interese pogodbenice, ki predloži zahtevo, v skladu s tem poglavjem:
 - (a) odstotek delnic, ki jih imajo pogodbenica, ki prejme zahtevo, njena podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravni monopoli skupaj v lasti, in odstotek glasovalnih pravic, ki jih imajo skupaj v podjetju v državni lasti, podjetju, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnem monopolu;
 - (b) opis vseh posebnih delnic ali posebnih glasovalnih ali drugih pravic, ki jih imajo pogodbenica, ki je prejela zahtevo, njena podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravni monopoli, če se te pravice razlikujejo od pravic, povezanih s splošnimi skupnimi delnicami takega podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola;

- (c) organizacijsko strukturo podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola, sestavo njegovega upravnega odbora ali enakovrednega organa, uradne nazive vseh javnih uslužbencev, ki opravljajo funkcijo uradnika ali člana upravnega odbora ali enakovrednega organa;
- (d) opis vladnih služb ali javnih organov, ki urejajo ali nadzirajo podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravne monopole, opis zahtev glede poročanja, ki jim jih naložijo te službe ali javni organi, če je to izvedljivo, ter pravic in praks⁷⁷ vladnih služb ali javnih organov v zvezi z imenovanjem, razrešitvijo ali plačilom višjih vodstvenih delavcev in članov upravnega odbora ali katerega koli drugega enakovrednega organa;
- (e) letni prihodek in skupna sredstva podjetja v državni lasti, podjetja, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnega monopola v zadnjem triletnem obdobju, za katero so na voljo podatki;
- (f) vse izjeme in imunitete, zaradi katerih ima podjetje v državni lasti, podjetje, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravni monopol ugodnosti v skladu z zakonodajo zaprosene pogodbenice ter

⁷⁷ Pojasniti je treba, da izraz „prakse“ ne vključuje razlogov za imenovanje, razrešitev ali plačilo višjih vodstvenih delavcev in članov upravnega odbora ali katerega koli drugega enakovrednega organa.

(g) vse dodatne javno dostopne informacije v zvezi s podjetjem v državni lasti, podjetjem, ki so mu dodeljene posebne pravice ali privilegiji, ali pravnim monopolom, vključno z letnimi računovodskimi izkazi in revizijami, ki jih opravijo tretje strani.

2. Če pogodbenica, ki prejme zahtevo, nima zahtevanih informacij, o tem obvesti pogodbenico, ki je predložila zahtevo.

3. Če pogodbenica predloži pisne informacije na podlagi zahteve v skladu s tem členom in pogodbenico, ki je predložila zahtevo, obvesti, da so te informacije zaupne, pogodbenica, ki je predložila zahtevo, takih informacij ne razkrije brez predhodnega soglasja pogodbenice, ki je predložila informacije.

POGLAVJE 23

POLITIKA VARSTVA KONKURENCE

ČLEN 23.1

Splošna načela

Pogodbenici priznavata pomen svobodne in neizkrivljene konkurence v svojih trgovinskih in naložbenih odnosih. Pogodbenici priznavata, da lahko protikonkurenčne poslovne prakse in poseganje države izkrivljajo pravilno delovanje trgov ter ogrozijo koristi liberalizacije trgovine in naložb. Pogodbenici se strinjata, da bodo prepoved takega ravnanja, izvajanje politike varstva konkurence, spodbujanje dejavnosti zagovarjanja in sodelovanje pri zadevah, ki jih zajema to poglavje, pomagali zagotoviti koristi tega sporazuma.

ČLEN 23.2

Konkurenčno pravo in protikonkurenčne poslovne prakse

1. Vsaka pogodbenica na svojem ozemlju ohrani ali sprejme celovito konkurenčno pravo, ki se uporablja za vse sektorje gospodarstva⁷⁸ in učinkovito obravnava naslednje poslovne prakse:

- (a) sporazume med podjetji, sklepe podjetniških združenj in usklajena ravnanja, katerih cilj ali posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence;
- (b) zlorabe enega ali več podjetij, ki imajo posamezno ali skupaj znatno moč na upoštevem trgu in katerih cilj ali posledica je ali bi lahko bilo preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na zadevnem upoštevem trgu ali na katerem koli povezanem trgu, ter

⁷⁸ Pojasniti je treba, da se konkurenčno pravo v EU uporablja za kmetijski sektor v skladu z Uredbo (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 922/72, (EGS) št. 234/79, (ES) št. 1037/2001 in (ES) št. 1234/2007 (UL L 347, 20.12.2013, str. 671). Pojasniti je treba, da se Ley Federal de Competencia Económica (zvezni zakon o konkurenci v gospodarstvu), objavljen 23. maja 2014 v Diario Oficial de la Federación (uradni list Mehike), uporablja za vse sektorje v Mehiki, za katere organi, pristojni za konkurenco, pripravijo lastne predpise, merila ali smernice v skladu z ustavnimi spremembami iz leta 2013, ki so bile 11. junija 2013 objavljene v Diario Oficial de la Federación.

- (c) koncentracije podjetij, ki povzročijo ali bi lahko povzročile znatno zmanjšanje konkurence ali ki znatno ovirajo ali bi lahko znatno ovirale učinkovito konkurenco, zlasti kot posledica ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja.
2. Za vsa zasebna ali javna podjetja velja konkurenčno pravo iz tega člena.
3. Vsaka pogodbenica sprejme ustrezne ukrepe v zvezi s protikonkurenčnimi poslovnimi praksami, da bi spodbudila politiko varstva konkurence.
4. Uporaba konkurenčnega prava v obsegu, ki ga določa pravo pogodbenice, pravno ali dejansko ne sme ovirati izvajanja posebnih nalog v javnem interesu, ki se lahko dodelijo podjetjem. Izjeme od konkurenčnega prava pogodbenice morajo biti omejene na naloge v javnem interesu, ki so sorazmerne z želenim ciljem javne politike in pregledne.

ČLEN 23.3

Izvajanje

1. Vsaka pogodbenica ohrani avtonomijo pri spreminjanju in izvrševanju svojega konkurenčnega prava.

2. Vsaka pogodbenica ustanovi ali vzdržuje funkcionalno neodvisen organ ali organe, ki so odgovorni za polno uporabo in učinkovito izvrševanje njenega konkurenčnega prava ter imajo ustrezna pooblastila in sredstva za to.
3. Vsaka pogodbenica uporablja svoje konkurenčno pravo pregledno in nediskriminatorno, pri čemer upošteva načela postopkovne pravičnosti in pravice zadevnih podjetij do obrambe, vključno s pravico do zaslišanja pred sprejetjem končne odločitve ali sklepa.
4. Organ ali organi pogodbenice, pristojni za konkurenco, pri izvajanju politike izvrševanja v izvršilnem postopku⁷⁹ ne diskriminirajo na podlagi državljanstva tožene stranke ali tretjih oseb, ki jim je bila priznana pravica do sodelovanja v takem izvršilnem postopku.
5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je toženi stranki v izvršilnem postopku, ki se izvaja, da se ugotovi, ali ravnanje tožene stranke krši njeno konkurenčno pravo, ali da se določi, katere upravne sankcije ali pravna sredstva bi bilo treba odrediti zaradi kršitve tega prava, dana možnost zaslišanja in predložitve dokazov v svoj zagovor. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima tožena stranka razumno možnost, da pregleda in izpodbija dokaze, na katerih lahko temelji ugotovitev.

⁷⁹ Za namene tega člena je izvršilni postopek sodni ali upravni postopek, ki sledi preiskavi domnevne kršitve konkurenčnega prava.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima naslovnik odločbe ali sklepa o uvedbi upravne sankcije ali pravnega sredstva zaradi kršitve njenega konkurenčnega prava, možnost, da zahteva sodni nadzor te odločbe ali sklepa.

ČLEN 23.4

Preglednost

1. Pogodbenici priznavata pomen preglednosti v svojih politikah izvrševanja konkurence.
2. Vsaka pogodbenica objavi svoja upravna ali postopkovna pravila iz pravnih aktov, v skladu s katerimi izvaja preiskave na področju konkurenčnega prava in postopke izvrševanja. Ta upravna ali postopkovna pravila lahko v obsegu, ki ga določa konkurenčno pravo vsake pogodbenice, vključujejo postopke z razumnimi časovnimi okviri za predložitev dokazov v teh postopkih.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se objavi nezaupna različica vseh končnih odločb ali sklepov, v katerih je ugotovljena kršitev njenega konkurenčnega prava, in, glede na posamezni primer, vseh odlokov o izvajanju sklepa, da se zainteresiranim osebam omogoči seznanitev z njimi.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so vse končne odločbe ali sklepi, v katerih je ugotovljena kršitev njenega konkurenčnega prava, v pisni obliki ter da vsebujejo ugotovitve glede dejstev in razloge, vključno s pravno in, če je ustrezno, ekonomsko analizo, na kateri temelji odločba ali sklep.

ČLEN 23.5

Sodelovanje in usklajevanje

1. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja in usklajevanja med svojimi organi, pristojnimi za konkurenco, pri zadevah, povezanih z njunim konkurenčnim pravom in politikami na področju proste trgovine. V skladu s tem si organi pogodbenic, pristojni za konkurenco, prizadevajo sodelovati pri zadevah, povezanih z njunim konkurenčnim pravom, vključno s pomočjo, obveščanjem, posvetovanjem in izmenjavo informacij.

2. Pogodbenici okrepita sodelovanje pri izvrševanju svojega konkurenčnega prava v obsegu, ki je združljiv z njunimi zadevnimi zakoni in pomembnimi interesi, ter v okviru njunih razumno razpoložljivih virov. V ta namen si organi pogodbenic, pristojni za konkurenco, prizadevajo za izmenjavo nezaupnih informacij, izkušenj in mnenj v zvezi z:
 - (a) njihovim konkurenčnim pravom, politikami in praksami, vključno z informacijami o izjemah, odobrenih v skladu z njihovim konkurenčnim pravom;
 - (b) izvrševanjem njihovega konkurenčnega prava ter
 - (c) njihovimi dejavnostmi zagovarjanja.

3. Pogodbenici si prizadevata okrepiti usklajevanje med svojimi organi, pristojnimi za konkurenco, na področjih skupnega interesa, in sicer v obsegu, ki je združljiv z njunimi zadevnimi zakoni in pomembnimi interesi, ter v okviru svojih razumno razpoložljivih virov. V ta namen si pogodbenici prizadevata čim bolj uskladiti svoje dejavnosti izvrševanja v zvezi z istimi ali povezanimi primeri.
4. Pogodbenici potrjujeta, da njuni organi, pristojni za konkurenco, priznavajo uporabo opustitev zaupnosti na svojih področjih izvrševanja in priznavajo, da je odločitev podjetja, da se odpove svoji pravici do varstva zaupnih informacij, prostovoljna.
5. Nič v tem členu ne omejuje diskrecijske pravice organov pogodbenice, pristojnih za konkurenco, da se odločijo, ali bodo ukrepali na podlagi posebnih zahtev organov druge pogodbenice, pristojnih za konkurenco.
6. Nič v tem členu ne preprečuje organom katere koli pogodbenice, pristojnim za konkurenco, da v posameznih primerih ukrepajo.
7. Organi pogodbenic, pristojni za konkurenco, lahko sklenejo ločen dogovor o sodelovanju, v katerem so določeni medsebojno dogovorjeni pogoji za izvajanje sodelovanja.

ČLEN 23.6

Tehnično sodelovanje

Pogodbenici menita, da je v njunem skupnem interesu, da podpirata cilje tega sporazuma s tehničnim sodelovanjem za namene izmenjave izkušenj pri razvoju in izvajanju politike varstva konkurence ter pri izvrševanju njunega konkurenčnega prava, ob upoštevanju virov, ki so razumno na voljo vsaki pogodbenici.

ČLEN 23.7

Posvetovanje

1. Da bi se spodbudilo medsebojno razumevanje med pogodbenicama ali obravnavale posebne zadeve v zvezi z razlago ali uporabo tega poglavja, pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice začne posvetovanja o zadevah, ki jih sproži druga pogodbenica. Pogodbenica, ki zahteva posvetovanje, po potrebi navede, kako zadeva vpliva na trgovino ali naložbe med pogodbenicama.
2. Pogodbenici čim prej razpravljata o vseh vprašanjih, ki izhajajo iz razlage ali uporabe tega poglavja.

3. Za olajšanje razprave o zadevi, ki je predmet posvetovanj, si vsaka pogodbenica prizadeva drugi pogodbenici zagotoviti zadevne nezaupne informacije.

ČLEN 23.8

Zaupnost informacij

1. Ne glede na druge določbe tega poglavja pogodbenici ni treba zagotoviti informacij, če je razkritje teh informacij prepovedano z zakonodajo pogodbenice, ki ima informacije.

2. Če pogodbenica zagotovi informacije v skladu s tem poglavjem, druga pogodbenica ohrani njihovo zaupnost.

3. Če organi pogodbenice, pristojni za konkurenco, od organov druge pogodbenice, pristojnih za konkurenco, prejmejo zaupne informacije, za katere velja opustitev zaupnosti, organi pogodbenice, pristojni za konkurenco, uporabijo prejete informacije v skladu s pogoji opustitve.

ČLEN 23.9

Organi, pristojni za konkurenco

Za namene tega poglavja so organi, pristojni za konkurenco, naslednji organi ali njihovi nasledniki:

(a) za Evropsko unijo:

Evropska komisija ter

(b) za Mehiko:

(i) nacionalna protimonopolna komisija (Comisión Nacional Antimonopolio); in

(ii) regulativna komisija za telekomunikacije (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones (CRT)).

ČLEN 23.10

Neuporaba reševanja sporov

Pogodbenica nima na voljo možnosti reševanja sporov v skladu s poglavjem 31 (Reševanje sporov) v zvezi z razlago ali uporabo določb tega poglavja.

POGLAVJE 24

SUBVENCije

ČLEN 24.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „subvencija za blago“ pomeni ukrep, ki izpolnjuje pogoje iz člena 1.1 Sporazuma SCM ter je specifičen v skladu s členom 2 Sporazuma SCM in v smislu tega člena;
- (b) „subvencija za storitve“ pomeni ukrep, ki vključuje finančni prispevek vlade ali javnega organa in zagotavlja ugodnost ter je specifičen za podjetje ali industrijo ali skupino podjetij ali industrij v skladu s členom 2 Sporazuma SCM in v smislu tega člena⁸⁰.

⁸⁰ Ta opredelitev ne posega v izid prihodnjih razprav v STO o opredelitvi subvencij za storitve. Glede na napredek teh razprav lahko Svet za trgovino sprejme sklep o prilagoditvi tega sporazuma v zvezi s tem.

ČLEN 24.2

Splošna načela

Pogodbenici priznavata, da se subvencije lahko dodelijo, kadar so potrebne za doseganje cilja javne politike. Vendar priznavata, da lahko nekatere subvencije izkrivljajo pravilno delovanje trgov ter ogrozijo koristi liberalizacije trgovine in naložb. Pogodbenica načeloma ne bi smela dodeliti subvencij podjetjem, ki zagotavljajo blago ali storitve, če te negativno vplivajo ali bi lahko negativno vplivale na trgovino ali naložbe.

ČLEN 24.3

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za subvencije za vsa podjetja, ki opravljajo gospodarsko dejavnost. Če podjetje združuje gospodarske in negospodarske dejavnosti, se to poglavje uporablja samo za gospodarske dejavnosti tega podjetja.

2. To poglavje se ne uporablja za subvencije, dodeljene podjetjem, ki opravljajo posebne storitve javnega interesa, vključno s tistimi, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, če so take subvencije omejene na znesek, potreben za kritje stroškov zadevne storitve.
3. To poglavje se ne uporablja za subvencije za kmetijske proizvode ter subvencije za ribe in ribiške proizvode.
4. Z izjemo člena 24.5 se to poglavje ne uporablja za subvencije v avdiovizualnem sektorju.
5. Člen 24.7 se ne uporablja za subvencije za storitve.

ČLEN 24.4

Odnosi s STO

Pogodbenici potrjujeta svoje pravice in obveznosti v skladu s členom XV GATS, členom XVI GATT 1994 in Sporazumom SCM.

ČLEN 24.5

Preglednost

1. Vsaka pogodbenica v zvezi z vsako subvencijo, dodeljeno ali ohranjeno na njenem ozemlju, javnosti omogoči dostop do naslednjih informacij:

- (a) pravne podlage subvencije;
- (b) oblike subvencije;
- (c) zneska subvencije ali proračunsko predvidenega zneska za subvencijo in
- (d) če je mogoče, imena prejemnika⁸¹.

2. Šteje se, da pogodbenica ravna v skladu z odstavkom 1, če:

- (a) STO pošlje uradno obvestilo v skladu s členom 25.1 Sporazuma SCM in, če je mogoče, javnosti razkrije ime prejemnika ali

⁸¹ Pododstavek 1(d) se uporablja za subvencije v višini 500 000 posebnih pravic črpanja in več.

(b) objavi informacije iz odstavka 1 ali zagotovi, da se objavijo v njenem imenu na javno dostopnem spletnem mestu do 31. decembra koledarskega leta, ki sledi letu, v katerem je bila subvencija ohranjena ali dodeljena⁸².

3. Ta člen se uporablja v zvezi s subvencijami za storitve samo, če:

(a) je znesek subvencije na upravičenca v obdobju treh zaporednih let višji od 400 000 posebnih pravic črpanja in

(b) se subvencija dodeli za opravljanje storitev v naslednjih sektorjih: avdiovizualne, telekomunikacijske, finančne storitve, promet (vključno s pomorskim prevozom), energija (vključno z distribucijo električne energije), okolje, računalništvo, arhitektura in inženiring, gradbeništvo ter poštne in kurirske storitve.

⁸² Pojasniti je treba, da objava subvencije ali programa subvencij na spletnem mestu ne vpliva na pravni status subvencije ali naravo samega programa.

ČLEN 24.6

Posvetovanje

1. Če pogodbenica meni, da subvencija, ki jo dodeli druga pogodbenica, negativno vpliva ali bi lahko negativno vplivala na njeno trgovino ali naložbe, lahko izrazi pomisleke in zahteva posvetovanje o zadevi. Pogodbenica, ki prejme zahtevo, jo obravnava podrobno in razumevajoče.
2. Med posvetovanji lahko pogodbenica, ki je predložila zahtevo, od druge pogodbenice zahteva, naj predloži dodatne informacije o subvenciji, kot so:
 - (a) pravna podlaga in cilj politike ali namen subvencije;
 - (b) oblika subvencije;
 - (c) datumi in trajanje subvencije ter morebitni drugi roki v zvezi z njo;
 - (d) zahteve za upravičenost do subvencije;
 - (e) skupni znesek ali letni proračunsko predvideni znesek za subvencijo;

- (f) ime prejemnika subvencije, če je to mogoče, ter
- (g) vse druge informacije, ki omogočajo oceno negativnih učinkov subvencije na trgovino ali naložbe.

3. Pogodbenica, ki prejme zahtevo, predloži ustrezne informacije o zadevni subvenciji najpozneje 60 dni po datumu prejema zahteve iz odstavka 2. Če v pisnem odgovoru manjkajo katere koli pomembne informacije, zahtevane v skladu z odstavkom 2, pogodbenica, ki prejme zahtevo, v pisnem odgovoru pojasni razloge za njihovo odsotnost.

4. Če pogodbenica, ki predloži zahtevo, po prejemu informacij, predloženih v skladu z odstavkoma 2 in 3, obvesti pogodbenico, ki prejme zahtevo, da zadevna subvencija po njenem mnenju znatno negativno vpliva ali bi lahko negativno vplivala na njeno trgovino ali naložbe, si pogodbenica, ki prejme zahtevo, po najboljših močeh prizadeva v enem letu odpraviti ali čim bolj zmanjšati te znatne negativne učinke.

ČLEN 24.7

Subvencije, za katere veljajo pogoji

1. Vsaka pogodbenica uporablja pogoje za naslednje subvencije, če negativno vplivajo ali bi lahko negativno vplivale na trgovino ali naložbe druge pogodbenice:
 - (a) subvencije ali pravne ureditve, pri katerih je vlada odgovorna za kritje dolgov ali obveznosti nekaterih podjetij, so dovoljene, če je kritje takih dolgov in obveznosti omejeno v smislu njihovega zneska ali trajanja odgovornosti;
 - (b) subvencije za podjetja v težavah, plačilno nesposobna podjetja ali podjetja, ki jim grozi plačilna nesposobnost, so dovoljene pod naslednjimi pogoji:
 - (i) pripravljen je bil verodostojen načrt prestrukturiranja, ki temelji na realističnih domnevah, da se ponovno zagotovi dolgoročna sposobnost preživetja podjetja v razumnem časovnem obdobju, ter
 - (ii) podjetja, ki niso mala in srednje velika podjetja, sama prispevajo k stroškom prestrukturiranja.

2. Pododstavek 1(b) se ne razlaga tako, da bi pogodbenici preprečeval zagotavljanje začasne likvidnostne podpore v obliki jamstev za posojila ali posojil za obdobje, ki je razumno potrebno za pripravo načrta prestrukturiranja. Taka začasna likvidnostna podpora se omeji na znesek, ki ga podjetje potrebuje za nadaljnje poslovanje.

ČLEN 24.8

Uporaba subvencij

Vsaka pogodbenica zagotovi, da podjetja uporabljajo subvencije, ki jih je dodelila, samo za cilj politike ali namen, za katerega so bile dodeljene⁸³.

ČLEN 24.9

Neuporaba reševanja sporov

Pogodbenica nima možnosti reševanja sporov v skladu s poglavjem 31 (Reševanje sporov) v zvezi z razlago ali uporabo člena 24.5, kar zadeva subvencije za storitve, in člena 24.6.4.

⁸³ Pojasniti je treba, da se šteje, da pogodbenica izpolnjuje to obveznost, če je v ta namen vzpostavila ustrezen zakonodajni okvir in upravne postopke.

POGLAVJE 25

INTELEKTUALNA LASTNINA

ODDELEK A

Splošne določbe

ČLEN 25.1

Cilji in načela

1. Cilj tega poglavja je doseči ustrezno in učinkovito raven varstva ter uveljavljanja pravic intelektualne lastnine, da se:
 - (a) prispeva k spodbujanju tehnoloških inovacij ter prenosu in razširjanju tehnologije v obojestransko korist proizvajalcev in uporabnikov tehnološkega znanja, in sicer na način, ki prispeva k družbeni in gospodarski blaginji ter k uravnoteženosti pravic in obveznosti, ter
 - (b) spodbuja in ureja trgovina med pogodbenicama ter zmanjšajo izkrivljanja in ovire za trgovino.

2. Pogodbenica lahko pri oblikovanju ali spreminjanju svojih zakonov in predpisov sprejme ukrepe, potrebne za varovanje javnega zdravja in prehrane ter za spodbujanje javnega interesa v sektorjih, ki so bistvenega pomena za njen socialno-ekonomski in tehnološki razvoj, če so taki ukrepi skladni s tem poglavjem.

3. Pogodbenica lahko sprejme ustrezne ukrepe, če so v skladu z določbami tega poglavja, da se prepreči zloraba pravic intelektualne lastnine s strani imetnikov pravic in uporaba praks, ki nerazumno omejujejo trgovino ali negativno vplivajo na mednarodni prenos tehnologije.

4. Pogodbenici ob upoštevanju temeljnih ciljev javne politike domačih sistemov priznavata potrebo po:

(a) spodbujanju inovacij in ustvarjalnosti;

(b) olajšanju širjenja informacij, znanja, tehnologije, kulture in umetnosti ter

(c) spodbujanju konkurence ter odprtih in učinkovitih trgov

prek svojih sistemov intelektualne lastnine, ob upoštevanju načela preglednosti in interesov vseh zadevnih deležnikov, vključno z imetniki pravic, uporabniki in javnostjo.

ČLEN 25.2

Narava in obseg obveznosti

1. Pogodbenici se zavezujeta, da bosta zagotovili ustrezno in učinkovito izvajanje mednarodnih pogodb o intelektualni lastnini, katerih podpisnici sta, vključno s Sporazumom o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS). To poglavje dopolnjuje ter podrobneje opredeljuje pravice in obveznosti pogodbenic v skladu s Sporazumom TRIPS in drugimi mednarodnimi pogodbami na področju intelektualne lastnine, katerih podpisnici sta.
2. „Pravice intelektualne lastnine“ v tem poglavju pomenijo vse kategorije pravic intelektualne lastnine, ki so zajete v oddelkih 1 do 7 dela II Sporazuma TRIPS, ter žlahtniteljske pravice. Varstvo intelektualne lastnine vključuje varstvo pred nelojalno konkurenco iz člena 10bis Pariške konvencije za varstvo industrijske lastnine z dne 20. marca 1883, kot je bila nazadnje spremenjena v Stockholmu 14. julija 1967 (v nadaljnjem besedilu: Pariška konvencija).

3. Obe pogodbenici uveljavljata določbe tega poglavja. Pogodbenica lahko (vendar k temu ni zavezana) v skladu s svojo zakonodajo zagotovi širše varstvo ali izvrševanje pravic intelektualne lastnine, kot se zahtevata v tem poglavju, če tako varstvo ali izvrševanje ni v nasprotju s tem poglavjem. Vsaka pogodbenica lahko sama določi ustrezno metodo izvajanja tega poglavja v okviru svojega pravnega sistema in prakse.

ČLEN 25.3

Izčrpanje

To poglavje ne vpliva na svobodno odločanje pogodbenic v zvezi s tem, ali se uporablja izčrpanje pravic intelektualne lastnine in pod katerimi pogoji.

ČLEN 25.4

Nacionalna obravnava

1. Vsaka pogodbenica državljan⁸⁴ druge pogodbenice v zvezi z varstvom⁸⁵ pravic intelektualne lastnine iz tega poglavja obravnava na način, ki ni manj ugoden od načina, na katerega obravnava svoje državljan⁸⁴, v skladu z izjemami, ki so določene v Pariški konvenciji, Bernski konvenciji za varstvo književnih in umetniških del z dne 9. septembra 1886, kot je bila nazadnje revidirana 24. julija 1971 v Parizu (v nadaljnjem besedilu: Bernska konvencija), Mednarodni konvenciji za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij, podpisani 26. oktobra 1961 v Rimu (v nadaljnjem besedilu: Rimska konvencija), ali Pogodbi o intelektualni lastnini na področju integriranih vezij, podpisani 26. maja 1989 v Washingtonu. Za izvajalce, proizvajalce fonogramov in radiodifuzijske hiše se ta obveznost uporablja samo za pravice iz tega sporazuma.

⁸⁴ V tem poglavju se uporablja opredelitev državljanov iz Sporazuma TRIPS.

⁸⁵ Za namene te določbe izraz „varstvo“ vključuje zadeve, ki vplivajo na razpoložljivost, pridobitev, obseg, ohranjanje in izvrševanje pravic intelektualne lastnine, kakor tudi zadeve, ki vplivajo na uporabo pravic intelektualne lastnine, ki jih posebej obravnava to poglavje.

2. Pogodbenica kot pogoj za odobritev nacionalne obravnave v skladu s tem členom od imetnikov pravic ne zahteva izpolnjevanja kakršnih koli formalnosti ali pogojev za pridobitev avtorskih in sorodnih pravic⁸⁶.

3. Pogodbenica lahko uporabi izjeme, dovoljene v skladu z odstavkom 1, v zvezi s sodnimi in upravnimi postopki, vključno z določitvijo naslova za vročanje ali imenovanjem zastopnika v njeni pristojnosti, če so take izjeme:

- (a) potrebne za zagotovitev skladnosti z zakoni ali predpisi, ki niso neskladni s tem poglavjem, ter
- (b) se take izjeme ne uporabljajo na način, ki bi pomenil prikrito omejevanje trgovine.

4. Pogodbenica v skladu s tem členom nima nobenih obveznosti glede postopkov, določenih v večstranskih sporazumih, sprejetih pod okriljem Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO), v zvezi s pridobitvijo ali ohranjanjem pravic intelektualne lastnine.

⁸⁶ To ne posega v člen 11 Rimske konvencije.

ODDELEK B

Standardi glede pravic intelektualne lastnine

PODODDELEK B.1

Avtorske in sorodne pravice

ČLEN 25.5

Mednarodne pogodbe

1. Pogodbenici potrjujeta, da sta zavezani spoštovanju naslednjih mednarodnih sporazumov:
 - (a) Bernska konvencija;
 - (b) Rimska konvencija;
 - (c) Pogodba Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o avtorski pravici, sprejeta 20. decembra 1996 v Ženevi, ter
 - (d) Pogodba Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o izvedbah in fonogramih, sprejeta 20. decembra 1996 v Ženevi.

2. Pogodbenici si po najboljših močeh prizadevata za spoštovanje določb Pekinške pogodbe o avdiovizualnih izvedbah, sprejete 24. junija 2012 v Pekingu, ter Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, sprejete 27. junija 2013 v Marakešu.

ČLEN 25.6

Avtorji

Vsaka pogodbenica avtorjem zagotovi izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo:

- (a) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote njihovih del na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;
- (b) kakršno koli obliko distribucije izvornikov ali kopij njihovih del v javnosti s prodajo ali drugače;
- (c) predvajanje njihovih del v javnosti, žično ali brezžično, vključno z objavo njihovih del v javnosti na tak način, da imajo posamezniki do njih dostop na kraju in v času, ki si ju izberejo sami, ter
- (d) komercialno dajanje izvornikov ali kopij njihovih del v najem javnosti.

ČLEN 25.7

Izvajalci

Vsaka pogodbenica izvajalcem zagotovi izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo:

- (a) posnetke⁸⁷ njihovih izvedb;
- (b) neposredno ali posredno začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote posnetkov njihovih izvedb na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;
- (c) distribucijo posnetkov njihovih izvedb javnosti s prodajo ali drugače;
- (d) dajanje na voljo javnosti posnetkov njihovih izvedb, žično ali brezžično, na način, ki omogoča posameznikom dostop do njih s kraja in v času, ki si ju izberejo sami;
- (e) brezžično radiodifuzno oddajanje in priobčitev javnosti njihovih izvedb, razen kadar je izvedba že radiodifuzno oddajana izvedba ali kadar je narejena iz posnetka, ter

⁸⁷ Izraz „posnetek“ pomeni vključitev zvokov ali gibljivih slik ali njihovih zapisov na nosilec, s katerega se ti lahko zaznajo, reproducirajo ali priobčujejo s pomočjo naprave.

- (f) komercialno dajanje posnetkov njihovih izvedb v najem javnosti.

ČLEN 25.8

Proizvajalci fonogramov

Vsaka pogodbenica proizvajalcem zagotovi izključno pravico, da odobrijo ali prepovejo:

- (a) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote njihovih fonogramov na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;
- (b) distribuiranje njihovih fonogramov in primerkov fonogramov javnosti s prodajo ali drugače;
- (c) dajanje na voljo javnosti njihovih fonogramov, žično ali brezžično, na način, ki omogoča posameznikom dostop do njih s kraja in v času, ki si ju izberejo sami, ter
- (d) komercialno dajanje njihovih fonogramov v najem javnosti.

ČLEN 25.9

Radiodifuzne organizacije

Vsaka pogodbenica radiodifuznim organizacijam zagotovi izključno pravico, da odobrijo ali prepovejo⁸⁸:

- (a) snemanje njihovih oddaj, ne glede na to, ali se te oddajajo žično ali brezžično, vključno s kablom ali satelitom;
- (b) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote posnetkov njihovih oddaj na kakršen koli način in v kakršni koli obliki, ne glede na to, ali se te oddaje oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablju ali prek satelita;
- (c) objavo posnetkov njihovih oddaj v javnosti, žično ali brezžično, ne glede na to, ali se te oddaje oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablju ali prek satelita, na tak način, da imajo posamezniki do njih dostop na kraju in v času, ki si ju izberejo sami;

⁸⁸ Za Mehiko ta določba ne posega v zahtevo po izpolnjevanju obveznosti iz njenega zakona o telekomunikacijah in radiodifuziji („Ley en Materia de Telecomunicaciones y Radiodifusión“), kot je bil objavljen v 16. julija 2025 v uradnem listu Mehike.

- (d) distribucijo posnetkov in kopij posnetkov njihovih oddaj javnosti s prodajo ali drugače, ne glede na to, ali se te oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita, ter
- (e) ponoven brezžični prenos svojih oddaj in njihovo predvajanje v javnosti, če tako predvajanje poteka na javnih mestih ob plačilu vstopnine.

ČLEN 25.10

Radiodifuzija fonogramov, objavljenih v komercialne namene,
in njihova priobčitev javnosti⁸⁹

1. Vsaka pogodbenica izvajalcem in proizvajalcem fonogramov zagotovi pravico do enkratnega pravičnega nadomestila, ki ga plača uporabnik, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takega fonograma uporablja za brezžično radiodifuzijo ali za kakršno koli priobčitev javnosti⁹⁰.

⁸⁹ Vsaka pogodbenica lahko izvajalcem in proizvajalcem fonogramov podeli obsežnejše pravice v zvezi z radiodifuzijo fonogramov, objavljenih v komercialne namene, in njihovo priobčitvijo javnosti.

⁹⁰ Za namene tega člena „priobčitev javnosti“ ne vključuje objave fonograma v javnosti žično ali brezžično na tak način, da imajo posamezniki javnosti do njega dostop na kraju in v času, ki si ju izberejo sami.

2. Pogodbenici priznavata, da bi bilo treba med izvajalce in proizvajalce ustreznih fonogramov razdeliti enkratno pravično nadomestilo. Vsaka pogodbenica lahko sprejme zakonodajo, s katero v primeru nesprejetja dogovora med izvajalci in proizvajalci fonogramov določi pogoje, v skladu s katerimi si izvajalci in proizvajalci fonogramov delijo enkratno pravično nadomestilo.

ČLEN 25.11

Trajanje varstva

1. Pravice avtorja dela trajajo za čas avtorjevega življenja in najmanj 70 let po njegovi smrti, ne glede na to, kdaj je bilo delo zakonito objavljeno v javnosti.
2. Varstvo skladb z besedilom preneha najmanj 70 let po smrti zadnje preživele osebe od naštetih oseb, ne glede na to, ali so te osebe določene kot soavtorji: avtor besedila in skladatelj glasbene kompozicije⁹¹.

⁹¹ Pogodbenica se lahko odloči, da se ta odstavek uporablja le, če sta bila oba prispevka ustvarjena posebej za zadevno glasbeno kompozicijo z besedilom.

3. Obdobje varstva anonimnih in psevdonimnih del preneha najmanj 70 let po zakoniti objavi dela v javnosti. Če pa psevdonim avtorja ne dopušča dvoma o njegovi identiteti ali če avtor razkrije svojo identiteto v obdobju iz prvega stavka, velja trajanje varstva iz odstavka 1.

4. Varstvo kinematografskih ali avdiovizualnih del preneha najmanj 70 let po smrti zadnje preživele osebe od naštetih oseb, ne glede na to, ali so te osebe določene kot soavtorji: glavni režiser, scenarist, avtor dialogov in skladatelj glasbe⁹².

5. Pravice radiodifuznih organizacij prenehajo veljati najmanj 50 let po prvem radiodifuznem oddajanju, ne glede na to, ali je tako oddajanje žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita.

⁹² Pogodbenica se lahko odloči, da mora biti glasba ustvarjena posebej za uporabo v kinematografskem ali avdiovizualnem delu.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi⁹³, da:

- (a) varstvo pravic izvajalcev preneha 75 let po prvem posnetku interpretacije ali izvedbe na fonogramu, prvi interpretaciji ali izvedbi del, ki ni posneta na fonogramih, ali prvem prenosu na kakršen koli način ter
- (b) varstvo pravic proizvajalcev fonogramov preneha 75 let po prvem posnetku zvokov na fonogramu.

Alternativno pogodbenica zagotovi, da:

- (c) pravice izvajalcev za izvedbe, ki so posnete drugače kot na fonogramih, prenehajo veljati najmanj 50 let po posnetku izvedbe in, če je posnetek objavljen v tem obdobju, najmanj 50 let po prvi zakoniti objavi, ter
- (d) pravice izvajalcev za izvedbe, ki so posnete drugače kot na fonogramih, in proizvajalcev fonogramov prenehajo veljati najmanj 50 let po posnetku izvedbe ali fonograma in, če je posnetek objavljen v tem obdobju, najmanj 70 let po prvi zakoniti objavi. Pogodbenica sprejme učinkovite ukrepe, da zagotovi, da se dobiček, ustvarjen v 20 letih varstva po preteku 50 let od prve zakonite objave, pravično razdeli med izvajalce in proizvajalce fonogramov.

⁹³ Pojasniti je treba, da vsaka pogodbenica izbere med možnostjo iz pododstavkov (a) in (b) ali alternativno možnostjo iz pododstavkov (c) in (d) na podlagi svoje nacionalne zakonodaje.

7. Trajanje varstva iz tega člena se računa od 1. januarja leta, ki sledi dogodku.

ČLEN 25.12

Sledna pravica

1. Vsaka pogodbenica v korist avtorja grafičnih ali umetniških del, razen uporabnih umetniških del, zagotovi sledno pravico, ki je opredeljena kot neodtujljiva pravica, ki se je ni mogoče odpovedati niti vnaprej, do nadomestila⁹⁴, ki temelji na prodajni ceni ob vsaki nadaljnji odsvojitvi dela, ki sledi prvi odsvojitvi tega dela s strani avtorja⁹⁵.

2. Pravica iz odstavka 1 se uporablja za vse nadaljnje prodaje, v katere so kot prodajalci, kupci ali posredniki vključeni strokovnjaki na umetniškem trgu, kot so prodajni saloni, umetniške galerije in drugi poklicni trgovci z umetninami.

⁹⁴ Pogodbenica lahko to nadomestilo izrazi kot odstotek cene za nadaljnjo prodajo.

⁹⁵ Pogodbenica lahko določi minimalne pogoje za uporabo sledne pravice.

ČLEN 25.13

Sodelovanje na področju kolektivnega upravljanja pravic

1. Pogodbenici spodbujata sodelovanje med svojimi organizacijami za kolektivno upravljanje pravic z namenom spodbujanja razpoložljivosti del in drugih zaščitenih vsebin na ozemljih pogodbenic ter prenosa prihodkov od pravic za uporabo takih del ali drugih zaščitenih vsebin.
2. Pogodbenici soglašata, da bosta spodbujali preglednost in nediskriminacijo med upravičenimi člani organizacij za kolektivno upravljanje pravic, zlasti kar zadeva pobrane prihodke od pravic, odbitke, ki jih uporabljajo za take prihodke, uporabo pobranih prihodkov od pravic, distribucijsko politiko in njihov repertoar.

ČLEN 25.14

Izjeme in omejitve

Vsaka pogodbenica omeji izjeme ali omejitve pravic iz tega pododdelka na nekatere posebne primere, ki niso v nasprotju z normalnim izkoriščanjem dela, izvedbe, fonograma ali oddaje in ne posegajo nerazumno v legitimne interese imetnika pravice.

ČLEN 25.15

Zaščita tehnoloških ukrepov

1. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo proti izogibanju kakršnim koli učinkovitim tehnološkim ukrepom, kadar se oseba, ki se tem ukrepom izogiba, tega zaveda oziroma obstaja utemeljen razlog, da se tega zaveda.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo proti proizvodnji, uvozu, distribuciji, prodaji, najemu, oglaševanju za prodajo ali najem ali posedovanju za komercialne namene naprav, izdelkov ali komponent oziroma izvajanju storitev, ki:
 - (a) se promovirajo, oglašujejo ali tržijo z namenom izogitve veljavnim tehnološkim ukrepom;

 - (b) imajo razen izogibanja le omejen komercialen pomen ali uporabo ali

 - (c) se oblikujejo, izdelujejo, prirejajo ali izvajajo predvsem zato, da se omogoči ali olajša izogibanje veljavnim tehnološkim ukrepom.

3. V tem členu „tehnološki ukrepi“ pomenijo vsako tehnologijo, napravo ali komponento, ki je ob običajnem delovanju namenjena preprečevanju ali omejevanju dejanj v zvezi z deli ali drugimi vsebinami, ki jih ni dovolil imetnik avtorske ali sorodne pravice, kot je določeno v zakonodaji zadevne pogodbenice. Tehnološki ukrepi se štejejo za „veljavne“, kadar uporabo zaščitenega dela ali drugih vsebin nadzoruje imetnik pravice z nadzorom dostopa ali varnostnim postopkom, kot so kodiranje, šifriranje ali drugo preoblikovanje dela oziroma vsebine, ali z mehanizmom za nadzor kopiranja, ki doseže cilj varstva.

4. Ne glede na pravno varstvo, predvideno v odstavku 1, lahko vsaka pogodbenica, če imetniki pravice ne sprejmejo prostovoljnih ukrepov, po potrebi sprejme primerne ukrepe, da zagotovi, da ustrezno pravno varstvo pred izogibanjem veljavnim tehnološkim ukrepom v skladu s tem členom upravičencem do izjem ali omejitev, določenih na podlagi člena 25.14, ne preprečuje uveljavljanja takih izjem ali omejitev.

ČLEN 25.16

Obveznosti v zvezi z informacijami o upravljanju pravic

1. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo pred vsako osebo, ki zavestno brez pooblastila izvaja katero koli od naslednjih dejanj, če se ta oseba zaveda oziroma obstaja utemeljen razlog, da se zaveda, da s takim ravnanjem omogoča, olajšuje ali prikriva kršitev katere koli avtorske ali sorodne pravice:

- (a) odstrani ali spremeni kateri koli elektronski podatek za upravljanje pravic ali
- (b) distribuira, uvaža za distribucijo, razširja, predvaja ali objavi v javnosti dela ali druge vsebine, varovane v skladu s tem pododdelkom, s katerih so bili nepooblaščno odstranjeni ali na katerih so bili nepooblaščno spremenjeni elektronski podatki za upravljanje pravic.

2. V tem pododdelku „podatki za upravljanje pravic“ pomenijo vse informacije, ki jih navedejo imetniki pravic in ki opredeljujejo delo ali druge vsebine iz tega pododdelka, avtorja ali katerega koli drugega imetnika pravic, vse informacije o pogojih uporabe dela ali druge vsebine ali kakršne koli številke ali kode, ki pomenijo take informacije.

3. Odstavek 2 se uporablja, kadar je kateri koli element iz navedenega odstavka povezan s kopijo dela ali drugih vsebin iz tega pododdelka ali se pojavi v povezavi z njegovo priobčitvijo javnosti.

PODODDELEK B.2

Blagovne znamke

ČLEN 25.17

Mednarodni sporazumi

Vsaka pogodbenica:

- (a) si po najboljših močeh prizadeva za ravnanje v skladu s Pogodbo o pravu znamk, podpisano 27. oktobra 1994 v Ženevi, in Singapursko pogodbo o pravu znamk, podpisano 27. marca 2006 v Singapurju;

- (b) ravna v skladu s Protokolom k Madridskemu sporazumu o mednarodni registraciji znamk, sprejetim v 27. junija 1989 v Madridu, kot je bil nazadnje spremenjen 12. novembra 2007, ter Niškim aranžmajem o mednarodni klasifikaciji proizvodov in storitev zaradi registracije znamk, podpisanim 15. junija 1957 v Nici, kot je bil spremenjen 28. septembra 1979 (v nadaljnjem besedilu: Niška klasifikacija).

ČLEN 25.18

Postopek registracije

1. Vsaka pogodbenica vzpostavi sistem za registracijo blagovnih znamk, v katerem je vsaka končna negativna odločitev, vključno z delno zavrnitvijo registracije, ki jo izda ustrezni upravni organ za blagovne znamke, posredovana v pisni obliki, ustrezno utemeljena in jo je mogoče izpodbijati.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi možnost ugovora zoper vloge za registracijo blagovnih znamk ali, če je primerno, zoper registracije blagovnih znamk in možnost, da se vložnik za registracijo blagovne znamke odzove na tak ugovor⁹⁶.

⁹⁶ Vsaka pogodbenica si po najboljših močeh prizadeva za sprejetje kontradiktornega postopka za ugovor.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi javno dostopno elektronsko zbirko podatkov o vlogah za registracijo blagovnih znamk in registracijah blagovnih znamk.

ČLEN 25.19

Pravice, dodeljene z blagovno znamko

1. Registrirana blagovna znamka dodeljuje imetniku izključne pravice. Imetnik ima pravico preprečiti vsem tretjim osebam, ki nimajo njegovega soglasja, da bi pri v poteku trgovine uporabljale:
 - (a) kakršen koli znak, ki je enak blagovni znamki, za enako blago ali storitve, kot so tiste, za katere je registrirana blagovna znamka, ter
 - (b) kakršen koli znak, pri katerem zaradi enakosti ali podobnosti z blagovno znamko in enakosti ali podobnosti blaga ali storitev, označenih s to blagovno znamko in znakom, obstaja verjetnost zmede v javnosti, vključno z verjetnostjo povezovanja znaka in blagovne znamke.

2. Imetnik registrirane blagovne znamke ima pravico, da v poteku trgovine vsem tretjim osebam prepreči vnos blaga na ozemlje pogodbenice, v kateri je blagovna znamka registrirana, ne da bi bilo tam sproščeno v prosti promet, če to blago, vključno z embalažo, prihaja iz tretjih držav in brez dovoljenja nosi blagovno znamko, ki je enaka registrirani blagovni znamki za tako blago ali ki je po njenih bistvenih lastnostih ni mogoče razlikovati od te blagovne znamke⁹⁷.

ČLEN 25.20

Znane blagovne znamke

Za namene izvajanja varstva znanih blagovnih znamk iz člena 6bis Pariške konvencije ter odstavkov 2 in 3 člena 16 Sporazuma TRIPS vsaka pogodbenica upošteva skupno priporočilo o določbah glede varstva znanih blagovnih znamk, ki sta ga sprejeli Skupščina Pariške unije za varstvo industrijske lastnine in Generalna skupščina WIPO v 34. krogu sej skupščin držav članic WIPO, ki je potekal od 20. do 29. septembra 1999.

⁹⁷ Pogodbenica lahko določi, da imetnik blagovne znamke izgubi pravico, če deklarant ali imetnik blaga med postopkom ugotavljanja morebitne kršitve registrirane blagovne znamke predloži dokaz, da imetnik registrirane blagovne znamke nima pravice prepovedati dajanja blaga na trg v državi, v katero je namenjeno.

ČLEN 25.21

Vloge v slabi veri

Vsaka pogodbenica lahko določi, da se blagovna znamka ne registrira, če je vložnik predložil vlogo za registracijo blagovne znamke v slabi veri. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se taka blagovna znamka razglasi za neveljavno, če je bila registrirana.

ČLEN 25.22

Razveljavitev

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se blagovna znamka lahko razveljavi⁹⁸, če se v obdobju, določenem v zakonodaji pogodbenice, na zadevnem ozemlju ni uporabljala⁹⁹ za blago ali storitve, za katere je registrirana, in za neuporabo ne obstajajo upravičeni razlogi.

⁹⁸ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica razveljavitev opredeli kot preklic, potek veljavnosti ali ničnost.

⁹⁹ Pogodbenica lahko zahteva, da je uporaba pristna ali da poteka v količini ali na način, ki ustreza komercialni uporabi. Pogodbenica se lahko odloči tudi, da ne bo upoštevala začetka uporabe ali ponovne uporabe tik pred vložitvijo zahteve za razveljavitev.

2. Blagovna znamka se lahko razveljavi tudi, če je po datumu registracije zaradi dejanj ali nedejanj imetnika v gospodarskem prometu postala splošno ime za izdelek ali storitev, za katero je registrirana.

3. Blagovna znamka se lahko razveljavi tudi, če je bila registrirana, čeprav bi lahko zavajala javnost glede narave, kakovosti ali geografskega porekla blaga ali storitev, za katere je bila registrirana¹⁰⁰.

ČLEN 25.23

Izjeme glede pravic, dodeljenih z blagovno znamko

Vsaka pogodbenica:

- (a) zagotovi pošteno uporabo opisnih izrazov¹⁰¹ kot omejene izjeme od pravic, dodeljenih z blagovno znamko, ter

¹⁰⁰ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica razveljavi blagovno znamko tudi, če bi lahko ta zavajala javnost zaradi njene uporabe s strani imetnika blagovne znamke ali z njegovim soglasjem v zvezi z blagom ali storitvami, za katere je registrirana.

¹⁰¹ Poštena uporaba opisnih izrazov vključuje uporabo znaka za označevanje geografskega izvora blaga ali storitev, kadar je taka uporaba v skladu s poštenimi poslovnimi praksami v industrijskih ali komercialnih zadevah.

(b) lahko določi druge omejene izjeme,

če te izjeme upoštevajo legitimne interese lastnikov blagovnih znamk in tretjih oseb.

PODODDELEK B.3

Industrijski modeli

ČLEN 25.24

Mednarodni sporazumi

Vsaka pogodbenica si po najboljših močeh prizadeva za pristop k Ženevskemu aktu Haaškega sporazuma o mednarodni registraciji modelov, sprejetemu 2. julija 1999 v Ženevi.

ČLEN 25.25

Varstvo registriranih industrijskih modelov

1. Vsaka pogodbenica zagotovi varstvo neodvisno ustvarjenih industrijskih modelov, ki so novi ali izvorni¹⁰². To varstvo se zagotovi z registracijo, imetnikom pa zagotovi izključne pravice v skladu s tem pododdelkom.

2. Imetnik registriranega industrijskega modela ima pravico, da tretjim osebam, ki nimajo njegovega soglasja, prepreči vsaj uporabo in zlasti izdelavo, ponujanje za prodajo, prodajo, dajanje na trg ali uvoz izdelka ali uporabo izdelkov, ki imajo ali vsebujejo varovani industrijski model, če so taka dejanja storjena v komercialne namene, neupravičeno vplivajo na normalno uporabo industrijskega modela ali niso združljiva s pošteno trgovinsko prakso.

3. Industrijski model, ki se uporablja za izdelek, ki je sestavni del kompleksnega izdelka, ali je vgrajen vanj, se šteje za nov ali izviren le v naslednjih primerih:
 - (a) če sestavni del, potem ko je vgrajen v kompleksni izdelek, ob običajni uporabi slednjega ostane viden ter
 - (b) če take vidne značilnosti sestavnega dela same po sebi izpolnjujejo zahteve glede novosti ali izvirnosti.

¹⁰² Če tako določa zakonodaja pogodbenice, se lahko za take modele zahteva tudi, da imajo individualno naravo.

4. „Običajna uporaba“ iz pododstavka 3(a) pomeni uporabo s strani končnega uporabnika, ki izključuje vzdrževanje, servisiranje ali popravila.

ČLEN 25.26

Trajanje varstva

Trajanje varstva določi vsaka pogodbenica in se lahko podaljša za eno ali več petletnih obdobj, pri čemer lahko varstvo skupno traja največ 25 let od datuma vložitve vloge.

ČLEN 25.27

Izjeme in izključitve

1. Vsaka pogodbenica lahko določi omejene izjeme pri varstvu industrijskih modelov, če take izjeme niso v nerazumnem nasprotju z običajno uporabo varovanih industrijskih modelov ter ne posegajo nerazumno v legitimne interese imetnika varovanega industrijskega modela, ob upoštevanju legitimnih interesov tretjih oseb.

2. Varstvo industrijskih modelov se ne prenese na modele, ki jih v osnovi narekujejo tehnični ali funkcionalni vidiki. Model zlasti ni varovan, če izvira iz pojavne oblike izdelka, ki mora biti nujno reproducirana v natančni obliki in dimenzijah, da bi bilo mogoče izdelek, v katerega je industrijski model vgrajen ali na katerem se uporablja, mehansko povezati z drugim izdelkom ali ga namestiti vanj, okoli njega ali ob njega, tako da lahko vsak izdelek opravlja svojo funkcijo.

3. Z odstopanjem od odstavka 2 lahko pravica do industrijskega modela obstaja v industrijskem modelu, ki je namenjen omogočanju večkratnega sestavljanja ali povezovanja medsebojno zamenljivih izdelkov v modularnem sistemu.

ČLEN 25.28

Povezava z avtorskimi pravicami

Industrijski model je upravičen tudi do varstva na podlagi avtorskega prava pogodbenice od datuma, ko je bil ustvarjen ali določen v kateri koli obliki. Obseg takega varstva avtorskih pravic in pogoje, pod katerimi se zagotavlja, vključno s stopnjo zahtevane izvirnosti, določi vsaka pogodbenica.

PODODDELEK B.4

Geografske označbe

ČLEN 25.29

Opredelitev pojmov

V tem pododdelku:

- (a) „geografska označba“ pomeni označbo, ki določa blago s poreklom z ozemlja pogodbenice ali iz regije ali kraja na tem ozemlju, pri čemer se določena kakovost, sloves ali druge značilnosti blaga pripisujejo zlasti njegovemu geografskemu poreklu, ter
- (b) „razred proizvodov“ pomeni seznam razredov ob upoštevanju Niške klasifikacije.

ČLEN 25.30

Mednarodni sporazumi

Pogodbenici potrjujejo svojo zavezanost zaščiti geografskih označb na svojem ozemlju v skladu s členi 22, 23 in 24 Sporazuma TRIPS.

Vsaka pogodbenica si po najboljših močeh prizadeva za pristop k Ženevskemu aktu Lizbonskega sporazuma o zaščiti označb porekla in njihovi mednarodni registraciji, ki je bil sprejet 20. maja 2015 v Ženevi.

ČLEN 25.31

Področje uporabe

1. Ta pododdelek se uporablja za priznavanje in zaščito geografskih označb, s katerimi je opredeljeno blago, ki spada v ustrezen razred proizvodov in je navedeno v Prilogi 25-B (Seznam geografskih označb).

2. Pogodbenici proučita možnost razširitve področja uporabe geografskih označb, zajetih v tem pododdelku, na geografske označbe v razredih proizvodov, ki niso živila in kmetijski proizvodi. Zato sta pogodbenici v Prilogo 25-C (Geografske označbe Mehike, kot so navedene v členu 25.31.2) vključili imena, ki označujejo blago s poreklom z njunega ozemlja in zaščitene na njem, za katera se bo, če se razširi področje uporabe zaščite iz tega sporazuma, štelo, da so vključena na področje uporabe zaščite tega sporazuma, če se končajo postopki iz tega pododdelka¹⁰³.

ČLEN 25.32

Navedene geografske označbe

Za namene tega pododdelka so:

- (a) geografske označbe iz oddelka A Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) geografske označbe, ki opredeljujejo blago kot blago s poreklom z ozemlja Evropske unije ali iz regije ali kraja na tem ozemlju, ter

¹⁰³ Pogodbenici priznavata, da so za namene ocenjevanja vlog za registracijo blagovnih znamk, če je to ustrezno v skladu s pravom pogodbenice, taka imena zaščitena v državi porekla.

- (b) geografske označbe iz oddelka B Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) geografske označbe, ki opredeljujejo blago kot blago s poreklom z ozemlja Mehike ali iz regije ali kraja na tem ozemlju.

ČLEN 25.33

Uveljavljene geografske označbe

Ob upoštevanju imen iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) in po zaključku postopka ugovora v skladu s Prilogo 25-A (Glavni elementi postopka ugovora) vsaka pogodbenica zaščiti geografske označbe v skladu z ravno zaščite, določeno v tem pododdelku.

ČLEN 25.34

Zaščita geografskih označb iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb)

1. Vsaka pogodbenica zagotovi zainteresiranim stranem pravna sredstva za preprečitev:
 - (a) uporabe geografske označbe druge pogodbenice iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb)¹⁰⁴ za blago, ki spada v razred proizvodov za to geografsko označbo in ki:
 - (i) ne izvira iz kraja porekla, določenega v Prilogi 25-B (Seznam geografskih označb) za to geografsko označbo, ali
 - (ii) izvira iz kraja porekla, določenega v Prilogi 25-B (Seznam geografskih označb) za to geografsko označbo, vendar ni bilo izdelano ali proizvedeno v skladu z zakoni in predpisi druge pogodbenice, ki bi se uporabljali, če bi bilo blago namenjeno za potrošnjo v drugi pogodbenici;

¹⁰⁴ Kar zadeva seznam geografskih označb iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb), zaščita, zagotovljena v skladu s tem členom, ne zajema posameznih izrazov, ki so del sestavljenega imena geografske označbe, kot je določeno v Dodatku B-1 (Posamezni izrazi kot del sestavljene geografske označbe).

- (b) uporabe kakršnih koli sredstev pri imenovanju ali predstavitvi blaga, ki bi označevala ali nakazovala, da zadevno blago izvira z geografskega območja, ki ni dejanski kraj porekla, na način, ki bi zavajal javnost glede geografskega porekla blaga, ter
- (c) katere koli druge uporabe, ki pomeni dejanje nelojalne konkurence v smislu člena 10bis Pariške konvencije.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi zaščito iz pododstavka 1(a), tudi če je navedeno dejansko poreklo blaga ali je geografska označba uporabljena v prevodu ali skupaj z izrazi, kot so „vrsta“, „tip“, „slog“, „imitacija“ ali podobno.

3. Vsaka pogodbenica z upravnim ukrepom in v obliki, ki jo določa njeno pravo, zagotovi izvrševanje proti:

- (a) vsaki neposredni ali posredni komercialni uporabi zaščenega imena;
- (b) vsakemu posnemanju, spreminjanju ali zavajajoči uporabi zaščenega imena;
- (c) vsaki napačni ali zavajajoči navedbi zaščenega imena ali
- (d) vsaki praksi, ki bi potrošnika lahko zavedla glede pravega porekla, izvora in narave blaga.

4. Geografske označbe, zaščitene v skladu s tem pododdelkom, na ozemljih pogodbenic ne postanejo generične.
5. Nobena določba tega pododdelka pogodbenice ne zavezuje, da zaščiti geografsko označbo druge pogodbenice, ki ni ali ni več zaščiten na ozemlju pogodbenice porekla. Vsaka pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico, če geografska označba na njenem ozemlju ni več zaščiten. To uradno obvestilo se pošlje v treh mesecih po tem, ko pristojni organ izda končno ugotovitev, da geografska označba ni več zaščiten.
6. Določbe tega člena se smiselno uporabljajo za seznam imen v Prilogi I in Prilogi II k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Združenimi mehiškimi državami o vzajemnem priznavanju in zaščiti žganih pijač, sklenjenem 27. maja 1997 v Bruslju (v nadaljnjem besedilu: sporazum o žganih pijačah).

ČLEN 25.35

Sprememba seznama geografskih označb

1. Svet za trgovino se lahko v skladu s členom 25.42 odloči za spremembo Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) z dodajanjem ali popravljanjem geografskih označb ali z odstranitvijo geografskih označb, ki v kraju porekla niso več zaščitene ali se ne uporabljajo več. Te sklepe pripravi pododbor za intelektualno lastnino.

2. Nove geografske označbe se dodajo s sklepom Sveta za trgovino po proučitvi predloženih imen in koncu postopka ugovora iz člena 25.33.

3. Svet za trgovino lahko v primeru novih geografskih označb s sklepom spremeni prilogi I in II k sporazumu o žganih pijačah v skladu s postopkom iz člena 25.33.

ČLEN 25.36

Pravica do uporabe geografskih označb

1. Geografsko označbo, zaščiten v skladu s tem pododdelkom, lahko uporablja vsak gospodarski subjekt, ki trži blago, skladno z ustrežno tehnično specifikacijo.

2. Ko je geografska označba zaščiten v skladu s tem pododdelkom, se za njeno uporabo ne zahteva registracija uporabnikov niti se ne uporablja nobena druga zahteva.

3. Označbe, okrajšave in simboli, ki se nanašajo na geografsko označbo, se lahko uporabljajo samo v zvezi z blagom, ki je zaščiten ali registrirano na zadevnem ozemlju in proizvedeno v skladu z ustrežno tehnično specifikacijo.

ČLEN 25.37

Razmerje med blagovnimi znamkami in geografskimi označbami

1. Ta pododdelek ne posega v pravice, dodeljene s predhodno blagovno znamko, ki je bila v pogodbenici prijavljena ali registrirana v dobri veri ali uveljavljena z uporabo v dobri veri. Kot omejena izjema od pravic, dodeljenih z blagovno znamko, predhodna blagovna znamka v nekaterih okoliščinah svojemu lastniku ne daje pravice, da prepreči zaščito ali uporabo registrirane geografske označbe v pogodbenici, v kateri se blagovna znamka prijavi, registrira ali uporablja. Zaščita registrirane geografske označbe na noben drug način ne omejuje pravic, dodeljenih z blagovno znamko, vključno z možnostjo, da se zahtevajo podaljšanja ali spremembe razlikovalnega znaka, če sprememba ne pomeni dejanja nelojalne konkurence.
2. Pogodbenici ni treba zaščititi imena kot geografsko označbo v skladu s členom 25.34, če je glede na ugled in sloves blagovne znamke ter trajanje njene uporabe verjetno, da bo to ime zavedlo potrošnika glede prave identitete blaga.
3. Pogodbenica v zvezi z geografskimi označbami, ki so navedene v Prilogi 25-B (Seznam geografskih označb) in jih pogodbenica porekla še vedno ščiti kot geografske označbe, ob upoštevanju člena 25.39 in na podlagi odstavka 3 člena 22 Sporazuma TRIPS po uradni dolžnosti zavrne ali razveljavi registracijo blagovne znamke, če to dovoljuje njena zakonodaja ali na zahtevo zainteresirane strani, če:
 - (a) registracija blagovne znamke za blago ne bi bila v skladu s členom 25.34;

- (b) se blagovna znamka nanaša na enako ali podobno blago;
- (c) se blagovna znamka nanaša na blago, ki nima porekla zadevne geografske označbe, ter
- (d) se vloga za registracijo blagovne znamke vloži po datumu vložitve vloge za zaščito geografske označbe na ozemlju zadevne pogodbenice.

4. Za geografske označbe iz člena 25.32 je datum vložitve vloge za zaščito iz pododstavka 3(d) datum podpisa tega sporazuma.

5. Za geografske označbe iz člena 25.35 je datum vložitve vloge za zaščito datum objave geografske označbe v postopku ugovora.

6. Zaščita geografskih označb iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) se ne začne pred datumom začetka veljavnosti tega sporazuma.

ČLEN 25.38

Izvrševanje zaščite

Vsaka pogodbenica uveljavlja zaščito iz členov 25.34 do 25.37 z ustreznimi upravnimi ali sodnimi postopki v skladu s svojim pravom in prakso. Pristojni organi izvršujejo to zaščito na enega ali oba od naslednjih načinov:

- (a) na lastno pobudo ali
- (b) na zahtevo zainteresirane strani.

ČLEN 25.39

Splošna pravila

1. Pogodbenici ni treba zaščititi imena kot geografsko označbo v skladu s tem pododdelkom, če je ime v nasprotju z imenom rastlinske sorte ali živalske pasme, zaradi česar je verjetno, da bi zavedlo potrošnika glede resničnega porekla proizvoda.

2. Enakozvočnica, zaradi katere bi lahko potrošnik napačno menil, da blago prihaja z drugega ozemlja, se ne registrira kot geografska označba, tudi če ime natančno ustreza dejanskemu ozemlju, regiji ali kraju porekla zadevnega blaga. Brez poseganja v člen 23 Sporazuma TRIPS pogodbenici skupaj določita praktične pogoje uporabe, pod katerimi se popolnoma ali delno enakozvočne geografske označbe med seboj razlikujejo, ob upoštevanju potrebe po zagotavljanju enake obravnave zadevnih proizvajalcev in preprečevanju zavajanja potrošnikov.

3. Če pogodbenica v okviru dvostranskih pogajanj s tretjo državo predlaga zaščito geografske označbe te tretje države, ki je popolna ali delna enakozvočnica geografske označbe druge pogodbenice, o tem obvesti drugo pogodbenico in ji da priložnost, da predloži pripombe, preden se to ime zaščiti.

4. Tehnično specifikacijo iz tega pododdelka, vključno z morebitnimi spremembami, odobrijo organi pogodbenice na ozemlju, s katerega prihaja blago.

ČLEN 25.40

Izjeme

1. Nobena določba tega pododdelka od pogodbenice ne zahteva, da uporablja svoje določbe v zvezi z geografsko označbo ali posameznim imenom, ki ga vsebuje večkomponentna geografska označba druge pogodbenice, v zvezi z blagom ali storitvami, za katere je zadevna označba enaka izrazu, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za tako blago ali storitve na ozemlju te pogodbenice.
2. Če je prevod geografske označbe enak izrazu, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za blago na ozemlju pogodbenice, ali če geografska označba ni enaka temu izrazu, vendar ga vsebuje, ta pododdelek ne posega v pravico nobenega subjekta do uporabe izraza v povezavi z zadevnim blagom na ozemlju te pogodbenice.
3. Pri ugotavljanju, ali gre za izraz, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za blago na ozemlju pogodbenice, so organi te pogodbenice pooblaščen, da upoštevajo, kako potrošniki razumejo ta izraz na njenem ozemlju. Dejavniki, pomembni za razumevanje potrošnika, so lahko med drugim:
 - (a) ali se izraz uporablja za vrsto zadevnega blaga, kot je razvidno iz zanesljivih virov, na primer slovarjev, časopisov in spletnih mest, ter

(b) kako se blago, na katero se nanaša izraz, trži in uporablja v trgovini na ozemlju te pogodbenice¹⁰⁵.

4. Nobena določba tega pododdelka za nobeno blago na ozemlju pogodbenice ne preprečuje uporabe običajnega imena rastlinske sorte ali živalske pasme, ki obstaja na ozemlju zadevne pogodbenice na datum začetka veljavnosti tega sporazuma.

5. Nobena določba tega sporazuma ne posega v pravico subjektov, da pri trgovanju uporabljajo svoje ime ali ime svojega poslovnega predhodnika, razen kadar uporaba takega imena zavaja javnost.

ČLEN 25.41

Vključitev obstoječega sporazuma

1. Sporazum o žganih pijačah je vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del ter se smiselno uporablja¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Za namene tega pododstavka lahko organi pogodbenice po potrebi upoštevajo, ali se izraz uporablja za vrsto ali razred blaga na ozemlju pogodbenice v ustreznih mednarodnih standardih, ki jih pogodbenica priznava.

¹⁰⁶ Pojasniti je treba, da to vključuje vse pretekle in prihodnje spremembe Sporazuma o žganih pijačah.

2. Pododbor za intelektualno lastnino, ustanovljen s členom 33.4.1(k) (Pododbori in drugi organi), nadomesti Skupni odbor, ustanovljen s členom 17 Sporazuma o žganih pijačah, in izpolnjuje naloge iz navedenega člena.

ČLEN 25.42

Sodelovanje

1. Pododbor za intelektualno lastnino, ustanovljen v skladu s členom 33.4.1(k) (Pododbori in drugi organi), je ustrezen forum za spremljanje izvajanja in upravljanja tega pododdelka.
2. Pogodbenici se medsebojno uradno obvestita, če geografska označba iz Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) ni več zaščiten na ozemlju zadevne pogodbenice. Pododbor za intelektualno lastnino po takem uradnem obvestilu pripravi sklep o spremembi Priloge 25-B (Seznam geografskih označb) za Svet za trgovino v skladu s postopki iz tega sporazuma.
3. Pogodbenica lahko neposredno ali prek pododbora za intelektualno lastnino od druge pogodbenice zahteva, naj zagotovi informacije v zvezi s tehničnimi specifikacijami in njihovimi spremembami.

4. Vsaka pogodbenica lahko objavi tehnične specifikacije, ki ustrezajo geografskim označbam druge pogodbenice, zaščitenim v skladu s tem pododdelkom, v španščini ali angleščini¹⁰⁷.

5. Vse zadeve, ki izhajajo iz tehničnih specifikacij zaščitenih geografskih označb, obravnava pododbor za intelektualno lastnino.

ČLEN 25.43

Zaščita v skladu s pravom pogodbenice

Ta pododdelek ne posega v pravico imetnika geografske označbe v eni pogodbenici, da zaprosi za priznanje in zaščito geografske označbe v drugi pogodbenici v skladu s pravom zadnjenavedene pogodbenice.

¹⁰⁷ Mehika lahko te tehnične specifikacije objavi v španščini ali angleščini.

PODODDELEK B.5

Patenti

ČLEN 25.44

Mednarodni sporazumi

Vsaka pogodbenica spoštuje Pogodbo o sodelovanju na področju patentov, podpisano 19. junija 1970 v Washingtonu, kot je bila spremenjena 28. septembra 1979 in nazadnje spremenjena 3. oktobra 2001, ter priznava pomen sprejetja ali ohranjanja postopkovnih standardov v skladu s Pogodbo o patentnem pravu, sklenjeno 1. junija 2000 v Ženevi.

ČLEN 25.45

Patenti in javno zdravje

1. Pravice in obveznosti iz tega pododdelka pogodbenici ne preprečujejo in ne smejo preprečiti sprejetja ukrepov za varovanje javnega zdravja. Pogodbenici priznavata pomen Deklaracije o Sporazumu TRIPS in javnem zdravju, sprejete 14. novembra 2001 v Dohi (v nadaljnjem besedilu: Deklaracija iz Dohe), ter potrjujeta svojo zavezanost tej deklaraciji. Pri razlagi in izvajanju pravic in obveznosti iz tega pododdelka zagotovita skladnost z Deklaracijo iz Dohe.

2. Pogodbenici prispevata k izvajanju in spoštovanju Sklepa Generalnega sveta STO z dne 30. avgusta 2003 o izvajanju odstavka 6 Deklaracije iz Dohe in Protokola z dne 6. decembra 2005 o spremembi Sporazuma TRIPS.

ČLEN 25.46

Dodatno varstvo v primeru zamud pri izdaji dovoljenja za trženje zdravil, vključno z biološkimi zdravili¹⁰⁸

1. Pogodbenici priznavata, da je za zdravila, vključno z biološkimi zdravili¹⁰⁹, ki so zaščitena s patentom na njihovih ozemljih, lahko pred njihovim dajanjem na trg potreben upravni postopek izdaje dovoljenja¹¹⁰. Priznavata, da lahko obdobje, ki preteče od vložitve patentne prijave do odobritve dajanja izdelka na trg, kot je v ta namen opredeljeno v ustreznem pravu pogodbenice, skrajša obdobje dejanskega patentnega varstva.

¹⁰⁸ Mehika izpolni obveznosti iz tega člena najpozneje dve leti po začetku veljavnosti tega sporazuma.

¹⁰⁹ Vsaka pogodbenica določi, kateri izdelki spadajo pod izraza „zdravila“ in „biološka zdravila“ v skladu s svojo zakonodajo, veljavno 21. aprila 2018.

¹¹⁰ Pojasniti je treba, da je izraz „dovoljenje za trženje“ enakovreden izrazu „dovoljenje za promet“.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezen in učinkovit mehanizem, v okviru katerega imetnik patenta prejme nadomestilo v primeru skrajšanja dejanske veljavnosti patenta zaradi nerazumnih zamud¹¹¹ pri izdaji prvega dovoljenja za trženje na njenem ozemlju. To nadomestilo je v obliki dodatnega varstva *sui generis*, ki je enako času, za katerega je bilo preseženo obdobje dveh let iz opombe. To dodatno varstvo ne traja več kot pet let¹¹².

3. Kot alternativo odstavku 2 lahko pogodbenica omogoči podaljšanje obdobja veljavnosti pravic, zagotovljenih s patentnim varstvom, za največ pet let¹¹³, da se imetniku patenta zagotovi nadomestilo za skrajšanje dejanske veljavnosti patenta zaradi postopka izdaje dovoljenja za trženje. To podaljšanje začne veljati s koncem zakonitega trajanja patenta za obdobje, ki je enako obdobju, preteklemu med datumom, ko je bila vložena prijava za patent, in datumom prvega dovoljenja za trženje v pogodbenici, skrajšano za pet let.

¹¹¹ Za namene tega člena nerazumna zamuda vključuje vsaj zamudo več kot dve leti pri prvem odgovoru vložniku po datumu vložitve vloge za pridobitev dovoljenja za trženje. V ugotavljanje take zamude ni treba nujno vključiti zamud, ki nastanejo pri izdaji dovoljenja za trženje zaradi obdobj, ki jih je mogoče pripisati vložniku, ali kakršnega koli obdobja, ki ga organ za izdajo dovoljenja za trženje ne more nadzorovati.

¹¹² Če pogodbenica ravna v skladu s tem odstavkom, ji ni treba upoštevati alternativne možnosti iz odstavka 3.

¹¹³ To obdobje se lahko podaljša za šest mesecev v primeru zdravil, če so bile izvedene pediatrične študije in so rezultati teh študij navedeni v informacijah o izdelku.

4. Pogodbenica lahko pri izvajanju obveznosti iz tega člena določi pogoje in omejitve, če ob tem še naprej izpolnjuje zahteve iz tega člena.

5. Vsaka pogodbenica si po najboljših močeh prizadeva učinkovito in pravočasno obravnavati vloge za izdajo dovoljenja za trženje zdravil, da bi preprečila nerazumne in nepotrebne zamude. Da bi pogodbenica preprečila nerazumne zamude, lahko sprejme ali ohrani postopke, ki pospešijo obravnavo vloge za izdajo dovoljenja za trženje.

PODODDELEK B.6

Rastlinske sorte

ČLEN 25.47

Mednarodni sporazumi

Vsaka pogodbenica varuje žlahtniteljske pravice v skladu z Mednarodno konvencijo o varstvu novih sort rastlin, sprejeto 2. decembra 1961 v Parizu, kot je bila nazadnje revidirana 19. marca 1991 v Ženevi, vključno z izjemami k pravici žlahtnitelja iz člena 15 te konvencije, ter sodeluje pri spodbujanju in izvrševanju teh pravic¹¹⁴.

¹¹⁴ Mehika začne izvajati to določbo najpozneje štiri leta po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma.

PODODDELEK B.7

Varstvo nerazkritih informacij

ČLEN 25.48

Področje uporabe varstva poslovnih skrivnosti

1. V okviru zagotavljanja učinkovitega varstva pred nelojalno konkurenco, kot je določena v členu 10bis Pariške konvencije, vsaka pogodbenica zagotovi pravna sredstva, vključno z upravnimi ali civilnimi sodnimi postopki¹¹⁵, s katerimi lahko vsaka oseba prepreči, da bi se poslovne skrivnosti razkrile, pridobile ali uporabile brez soglasja osebe, ki ima zakonit nadzor nad informacijami, na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso¹¹⁶. Za namene tega pododdelka poslovne skrivnosti zajemajo nerazkrite informacije, kot so določene v odstavku 2 člena 39 Sporazuma TRIPS.

¹¹⁵ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica taka pravna sredstva zagotovi s kazenskimi postopki v skladu s svojo zakonodajo.

¹¹⁶ Pogodbenica lahko v skladu s svojo zakonodajo prouči možnost neuporabe teh postopkov, če prihaja do ravnanja, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso, z namenom razkritja kršitev, nepravilnosti ali nezakonite dejavnosti ali zaradi zaščite legitimnega interesa, ki ga priznava njena zakonodaja.

2. Za namene tega pododdelka pogodbenica upošteva, da je vsaj naslednje ravnanje v nasprotju s pošteno poslovno prakso:

- (a) pridobitev poslovne skrivnosti brez privolitve njenega imetnika, kadar se izvede z nepooblaščenim dostopom do dokumentov, predmetov, gradiva ali elektronskih datotek, ki so pod zakonitim nadzorom imetnika poslovne skrivnosti in vsebujejo poslovno skrivnost ali je iz njih mogoče sklepati o poslovni skrivnosti, oziroma prilastitvijo ali kopiranjem teh dokumentov, ali
- (b) uporaba ali razkritje poslovne skrivnosti brez privolitve njenega imetnika, kadar to stori oseba, ki je poslovno skrivnost pridobila nezakonito ali s kršitvijo sporazuma o zaupnosti ali katere koli druge dolžnosti, da ne razkrije poslovne skrivnosti ali da omeji njeno uporabo¹¹⁷
118.

¹¹⁷ Pojasniti je treba, da merila, določena v zakonih in predpisih posamezne pogodbenice, vsebujejo kršitev dolžnosti omejitve uporabe poslovne skrivnosti.

¹¹⁸ Pojasniti je treba, da Evropska unija meni, da odstavek 2 ne zajema naslednjih primerov:

- (a) oseba neodvisno odkrije ali ustvari ustrezne informacije;
- (b) obratni inženiring izdelka s strani osebe, ki ga ima zakonito v lasti in ki je ne zavezuje nobena pravno veljavna dolžnost, da omeji pridobitev ustreznih informacij;
- (c) pridobitev, uporaba ali razkritje informacij, ki so zahtevani ali dovoljeni z zakonodajo pogodbenice;
- (d) uporaba izkušenj in spretnosti zaposlenih, ki so jih ti pošteno pridobili med običajno zaposlitvijo, ali
- (e) razkritje informacij pri uveljavljanju pravice do svobode izražanja in obveščanja.

ČLEN 25.49

Upravni ali civilni sodni postopki v zvezi s poslovnimi skrivnostmi

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da nobeni osebi, ki sodeluje v postopkih iz člena 25.48.1 ali ima dostop do dokumentov, ki so del teh postopkov, ni dovoljeno uporabiti ali razkriti nobene poslovne skrivnosti ali domnevne poslovne skrivnosti, ki so jo pristojni organi v odziv na ustrezno utemeljeno vlogo zainteresirane strani opredelili za zaupno in s katero so bili seznanjeni na podlagi takega sodelovanja ali dostopa.
2. V postopkih iz člena 25.48.1 vsaka pogodbenica zagotovi, da so njeni pristojni organi pooblaščen vsaj za sprejetje posebnih ukrepov za ohranitev zaupnosti katere koli poslovne skrivnosti ali domnevne poslovne skrivnosti, nastale v postopku. Taki posebni ukrepi lahko v skladu s pravom posamezne pogodbenice vključujejo možnost popolne ali delne omejitve dostopa do nekaterih dokumentov, omejitve dostopa do obravnav in njihovih ustreznih zapisnikov ali dobnesednih zapisov ter dajanja na voljo nezaupne različice sodnih odločb, v katerih so bili odlomki, ki vsebujejo poslovne skrivnosti, odstranjeni ali redigirani.

ČLEN 25.50

Varstvo nerazkritih podatkov v zvezi z
zdravili, vključno z biološkimi zdravili¹¹⁹

1. Če pogodbenica kot pogoj za pridobitev dovoljenja za trženje novih¹²⁰ zdravil, vključno z biološkimi zdravili¹²¹, zahteva predložitev nerazkritih podatkov o preskusih ali drugih podatkov iz predkliničnih študij ali kliničnih preskušanj, potrebnih za ugotovitev, ali je uporaba teh izdelkov varna in učinkovita, pogodbenica te podatke zavaruje pred razkritjem tretjim osebam, če je za njihovo pridobitev potrebnega veliko truda, razen kadar je razkritje potrebno zaradi prevladujočega javnega interesa ali če se sprejmejo ukrepi, s katerimi se zagotovi, da so podatki zavarovani pred nepošteno komercialno uporabo.

¹¹⁹ Mehika izpolni to obveznost najpozneje dve leti po začetku veljavnosti tega sporazuma.

¹²⁰ Za namene tega člena izraz „nov“ pomeni, da zdravila vsebujejo novo kemično snov, ki še ni bila odobrena na ozemlju pogodbenice, ali se nanaša na novo biološko ali biotehnološko zdravilo, ki še ni bilo odobreno na ozemlju pogodbenice.

¹²¹ Vsaka pogodbenica določi, kateri izdelki spadajo pod izraza „zdravila“ in „biološka zdravila“ v skladu s svojo zakonodajo, veljavno 21. aprila 2018.

2. Pogodbenica za zdravila, vključno z biološkimi zdravili, ne izda dovoljenja za trženje tretjim osebam, s katerim bi lahko brez soglasja osebe, ki je predhodno predložila podatke iz odstavka 1, tržile izdelek¹²² na podlagi teh podatkov ali dovoljenja za trženje, izdanega osebi, ki je predložila te podatke¹²³, vsaj šest let od datuma¹²⁴ izdaje dovoljenja za trženje novega izdelka na ozemlju te pogodbenice¹²⁵.
3. Nobena pogodbenica ni omejena pri izvajanju skrajšanih postopkov za izdajo dovoljenj za take izdelke na podlagi študij biološke ekvivalence in biološke uporabnosti.

¹²² Za namene tega odstavka lahko pogodbenica določi, da se izraz „izdelek“ nanaša na enak ali podoben izdelek.

¹²³ Pojasniti je treba, da to vključuje podatke, predložene za dovoljenja, izdana osebi, ki je take informacije predložila na ozemljih pogodbenic in tretjih držav.

¹²⁴ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica omeji obdobje varstva iz tega odstavka na šest let.

¹²⁵ Pogodbenica lahko določi, da se za biološka zdravila varstvo nerazkritih podatkov iz tega člena uporablja samo za prvo dovoljenje za trženje novega biološkega zdravila.

ČLEN 25.51

Varstvo nerazkritih podatkov v zvezi s fitofarmaceutskimi sredstvi¹²⁶

1. Če pogodbenica kot pogoj za izdajo dovoljenja za trženje¹²⁷ novega¹²⁸ fitofarmaceutskega sredstva zahteva predložitev nerazkritih podatkov o preskusih ali drugih podatkov v zvezi z varnostjo ali učinkovitostjo sredstva¹²⁹, te podatke zavaruje pred razkritjem tretjim osebam, razen kadar je razkritje potrebno zaradi prevladujočega javnega interesa ali če se sprejmejo ukrepi, s katerimi se zagotovi, da so podatki zavarovani pred nepošteno komercialno uporabo.

¹²⁶ Mehika bo to obveznost izpolnila najpozneje dve leti po začetku veljavnosti tega sporazuma.

¹²⁷ Za namene tega člena je izraz „dovoljenje za trženje“ enakovreden izrazu „sanitarno dovoljenje“ v skladu s pravom pogodbenice.

¹²⁸ Za namene tega člena izraz „nov“ pomeni, da izdelek vsebuje novo kemično snov, ki še ni bila odobrena na ozemlju pogodbenice.

¹²⁹ Pojasniti je treba, da se ta člen uporablja v primerih, ko pogodbenica zahteva predložitev nerazkritih podatkov o preskusih ali drugih podatkov, ki se nanašajo samo na varnost ali učinkovitost izdelka ali oboje.

2. Pogodbenica za fitofarmacevtska sredstva ne izda dovoljenja za trženje tretjim osebam, ki bi jim brez soglasja osebe, ki je predhodno predložila podatke iz odstavka 1, omogočalo trženje sredstva na podlagi teh podatkov ali dovoljenja za trženje, izdanega osebi, ki je predložila te podatke, vsaj deset let¹³⁰ od datuma izdaje dovoljenja za trženje novega sredstva na ozemlju te pogodbenice.
3. Vsaka pogodbenica določi pravila za preprečevanje podvajanja preskusov na vretenčarjih.
4. Nobena pogodbenica ni omejena pri izvajanju skrajšanih postopkov za izdajo dovoljenj za take izdelke na podlagi študij biološke ekvivalence.

¹³⁰ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica omeji obdobje varstva iz tega odstavka na deset let.

ODDELEK C

Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine

PODODDELEK C.1

Splošne določbe

ČLEN 25.52

Splošne obveznosti

1. Pogodbenici potrjujeta svoje zaveze v okviru Sporazuma TRIPS in zlasti dela III Sporazuma. Vsaka pogodbenica v skladu s tem oddelkom zagotovi dopolnilne ukrepe, postopke in pravna sredstva, ki so potrebni za zagotovitev uveljavljanja pravic intelektualne lastnine. Ti ukrepi, postopki in pravna sredstva so pošteni in pravični, niso po nepotrebnem zapleteni ali dragi in ne vsebujejo nerazumnih rokov ali neupravičenih zamud.

2. Ukrepi, postopki in pravna sredstva iz odstavka 1 so tudi učinkoviti, sorazmerni in odvračilni ter se uporabljajo na način, ki preprečuje oviranje zakonite trgovine in zagotavlja zaščito pred njihovo zlorabo.

3. Ta oddelek pogodbenici ne nalaga nobene obveznosti za vzpostavitev pravosodnega sistema za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, ki se razlikuje od sistema za izvrševanje prava na splošno, niti ne vpliva na zmožnost pogodbenice, da na splošno izvršuje svoje pravo. Ta pododdelek ne ustvarja nobene obveznosti glede tega, kako pogodbenica razdeljuje sredstva med uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine in izvrševanjem prava na splošno.

ČLEN 25.53

Osebe, ki imajo pravico zahtevati uporabo ukrepov, postopkov in pravnih sredstev

Vsaka pogodbenica kot osebe, ki imajo pravico zahtevati uporabo ukrepov, postopkov in pravnih sredstev iz tega oddelka in dela III Sporazuma TRIPS, priznava:

- (a) imetnike pravic intelektualne lastnine v skladu z njeno zakonodajo;
- (b) vse druge osebe, pooblaščne za uporabo teh pravic intelektualne lastnine, zlasti pridobitelje licenc, če je to dovoljeno in v skladu z njeno zakonodajo;

- (c) organe za upravljanje kolektivnih pravic intelektualne lastnine, ki se jim redno priznava pravica zastopanja imetnikov pravic intelektualne lastnine, kolikor je to dovoljeno in v skladu z njeno zakonodajo, ter
- (d) strokovne organe za obrambo, ki se jim redno priznava pravica zastopanja imetnikov pravic intelektualne lastnine, kolikor je to dovoljeno in v skladu z njeno zakonodajo.

PODODDELEK C.2

Civilno in upravno izvrševanje

ČLEN 25.54

Dokazi

1. Vsaka od pogodbenic zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi še pred začetkom postopkov glede vsebine zadeve na zahtevo stranke, ki je v podporo svojim trditvam predložila razumno razpoložljive dokaze, da so bile njene pravice intelektualne lastnine kršene ali bodo kršene, odredijo takojšnje in učinkovite začasne ukrepe za zavarovanje zadevnih dokazov v zvezi z domnevno kršitvijo, ob upoštevanju varstva zaupnih informacij.

2. Začasni ukrepi iz odstavka 1 lahko vključujejo podroben opis, z odvzemom vzorcev ali brez njega, ali fizični zaseg blaga, ki domnevno krši pravico intelektualne lastnine, ter v ustreznih primerih materialov in pripomočkov, ki se uporabljajo pri proizvodnji ali distribuciji tega blaga, ter s tem povezanih dokumentov.

3. Vsaka pogodbenica sprejme potrebne ukrepe, s katerimi svoje pristojne pravosodne organe pooblasti, da v primeru kršitve pravice intelektualne lastnine, storjene v komercialno pomembnem obsegu, če je to primerno in na zahtevo stranke v postopku, odredijo predložitev bančnih, finančnih ali komercialnih dokumentov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka, ob upoštevanju varstva zaupnih informacij¹³¹.

¹³¹ Mehika lahko v skladu s svojim pravom to pristojnost omeji na kazenske postopke.

ČLEN 25.55

Pravica do obveščnosti

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi v postopkih glede kršitve pravice intelektualne lastnine ter kot odgovor na utemeljeno in sorazmerno zahtevo tožnika odredijo, da kršitelj ali katera koli druga oseba, ki je udeležena ali priča v postopku, predloži informacije o poreklu in distribucijskih omrežjih blaga ali storitev, ki kršijo pravico intelektualne lastnine¹³².

¹³² Evropska unija lahko odloči, da:

- (a) „katera koli druga oseba“ pomeni osebo:
 - (i) za katero se ugotovi, da v komercialno pomembnem obsegu poseduje blago, ki je predmet kršitev;
 - (ii) za katero se ugotovi, da v komercialno pomembnem obsegu uporablja storitve, ki so predmet kršitev;
 - (iii) za katero se ugotovi, da v komercialno pomembnem obsegu opravlja storitve, ki se uporabljajo pri dejavnostih, ki so predmet kršitev, ali
 - (iv) za katero je oseba iz pododstavka (i) do (iii) navedla, da sodeluje pri izdelavi, proizvodnji ali distribuciji blaga, ki je predmet kršitve, ali opravljanju storitev, ki so predmet kršitve;
- (b) „informacije“ po potrebi zajemajo:
 - (i) imena in naslove izdelovalcev, proizvajalcev, distributerjev, ponudnikov in drugih predhodnih imetnikov blaga ali storitev ter predvidenih trgovcev na debelo in drobno, ali
 - (ii) informacije o izdelanih, proizvedenih, dostavljenih, prejetih ali naročenih količinah ter o ceni za zadevno blago ali storitve.

2. Ta člen se uporablja brez poseganja v druge določbe prava pogodbenice, ki:
- (a) imetniku pravice zagotavljajo pravice do prejemanja dodatnih informacij;
 - (b) urejajo uporabo informacij, sporočenih v skladu s tem členom, v civilnih ali kazenskih postopkih;
 - (c) urejajo odgovornost za zlorabo pravice do obveščnosti;
 - (d) omogočajo zavrnitev predložitve informacij, ki bi osebo iz odstavka 1 prisilile, da prizna svoje sodelovanje ali sodelovanje svojih bližnjih sorodnikov pri kršitvi pravice intelektualne lastnine, ali
 - (e) urejajo varstvo zaupnosti virov informacij ali obdelavo osebnih podatkov.

ČLEN 25.56

Začasni in previdnostni ukrepi

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni pravosodni organi na zahtevo vložnika proti domnevnemu kršitelju izdajo začasno odredbo, da se preprečijo kakršne koli neizbežne kršitve pravice intelektualne lastnine, ali da začasno in po potrebi ob uvedbi periodične denarne kazni, kadar to določa njena zakonodaja, prepovejo nadaljevanje domnevnih kršitev te pravice ali tako nadaljevanje pogojijo z vložitvijo jamstva, katerega namen je zagotoviti nadomestilo imetniku pravice. Začasna odredba se lahko pod enakimi pogoji izda tudi zoper posrednika, čigar storitve uporablja tretja oseba za kršitev pravice intelektualne lastnine. Za namene tega člena „posredniki“ vključujejo ponudnike internetnih storitev.

2. Začasna odredba se lahko izda tudi za zaseg ali vročitev blaga, za katerega se domneva, da krši pravico intelektualne lastnine, da se prepreči vstop tega blaga na trgovinske poti oziroma njegov pretok po njih.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so njeni pravosodni organi pooblaščen, da v primeru domnevne kršitve odredijo preventivni zaseg premičnin in nepremičnin domnevnega kršitelja, vključno z blokiranjem njegovih bančnih računov in drugega premoženja. V ta namen lahko pristojni organi zahtevajo bančne, finančne ali komercialne dokumente ali ustrezen dostop do zadevnih informacij¹³³.

ČLEN 25.57

Pravna sredstva

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi na zahtevo vložnika in brez vpliva na morebitno odškodnino, ki se dolguje imetniku pravice zaradi kršitve, ter brez kakršnega koli nadomestila odredijo uničenje blaga, za katero je bilo ugotovljeno, da krši pravice intelektualne lastnine, ali vsaj njegovo dokončno odstranitev iz trgovinskih tokov. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi po potrebi odredijo tudi uničenje materialov in pripomočkov, ki se uporabljajo predvsem za izdelavo ali proizvodnjo tega blaga.

¹³³ Mehika lahko v skladu s svojo zakonodajo omeji pooblastilo za odreditev posredovanja bančnih, finančnih ali komercialnih dokumentov na kazenske postopke. Vsaka pogodbenica lahko omeji to pooblastilo na kršitve, storjene v komercialno pomembnem obsegu, in položaje, v katerih vložnik dokaže obstoj okoliščin, ki bi lahko ogrozile plačilo odškodnine.

2. Pri obravnavanju zahteve za pravna sredstva se upoštevajo sorazmernost med resnostjo kršitve in odrejenimi pravnimi sredstvi ter interesi tretjih oseb.

ČLEN 25.58

Sodne odredbe

Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi, kadar se s sodno odločbo ugotovi kršitev pravice intelektualne lastnine, zoper kršitelja in posrednika, katerega storitve uporablja tretja oseba za kršitev pravice intelektualne lastnine, izdajo sodno odredbo, katere cilj je prepoved nadaljevanja kršitve.

ČLEN 25.59

Odškodnina

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni pravosodni organi kršitelju, ki je zavestno opravljal dejavnosti, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, ali bi moral iz utemeljenih razlogov to vedeti, odredijo, naj imetniku pravice plača ustrezno odškodnino za nadomestilo škode, ki jo je imetnik pravice utrpel zaradi kršitve njegove pravice intelektualne lastnine¹³⁴.
2. Pravosodni organi posamezne pogodbenice pri določanju zneska odškodnine v skladu z odstavkom 1 upoštevajo vse ustrezne vidike in so pooblaščen, da med drugim upoštevajo vsa legitimna merila vrednosti, ki jih predloži imetnik pravice, vključno z izgubljenim dobičkom, vrednostjo blaga ali storitev, ki so predmet kršitve, merjeno s tržno ceno, in predlagano maloprodajno ceno.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni pravosodni organi vsaj v primerih kršitve avtorskih ali sorodnih pravic in ponarejanja blagovnih znamk kršitelju vsaj v primerih iz odstavka 1 odredijo, naj imetniku pravice plača znesek, enak dobičku kršitelja, ki ga je mogoče pripisati kršitvi. Pogodbenica lahko ravna v skladu s tem odstavkom z domnevo, da dobiček ustreza odškodnini iz odstavka 1.

¹³⁴ Pogodbenica lahko določi, da začetek postopka za uveljavljanje odškodnine ni odvisen od dokončne ugotovitve kršitve pravic intelektualne lastnine.

4. Vsaka pogodbenica lahko zagotovi, da lahko pravosodni organi v korist oškodovane stranke odredijo povračilo dobička ali plačilo odškodnine, ki je lahko vnaprej določena, če kršitelj ni zavestno opravljaj dejavnosti, ki krši pravice intelektualne lastnine, ali ni imel utemeljenih razlogov, da bi to vedel.

ČLEN 25.60

Pravni stroški

Vsaka pogodbenica zagotovi, da utemeljene in sorazmerne pravne stroške ter druge izdatke uspešne stranke praviloma krije neuspešna stranka, razen če načelo pravičnosti tega ne dovoli.

ČLEN 25.61

Objava sodnih odločb

Vsaka pogodbenica brez poseganja v svojo zakonodajo, ki ureja varstvo zaupnosti virov informacij ali varstvo osebnih podatkov, zagotovi, da lahko pristojni pravosodni organi v sodnih postopkih v zvezi s kršitvijo pravice intelektualne lastnine na zahtevo vložnika odredijo ustrezne ukrepe za razširjanje informacij v zvezi z odločbo, vključno s prikazom odločbe in njeno popolno ali delno objavo.

ČLEN 25.62

Domneva o avtorstvu ali lastništvu

1. Vsaka pogodbenica priznava, da za namene uporabe ukrepov, postopkov in pravnih sredstev iz tega pododdelka, zadostuje, da se ime avtorja književnega ali umetniškega dela pojavi na delu na običajen način, da se ta avtor šteje za avtorja, če ne obstaja dokaz o nasprotnem, ter da ima avtor pravico, da na podlagi tega sproži postopek za ugotavljanje kršitev.
2. Odstavek 1 se smiselno uporablja za imetnike pravic, povezanih z avtorsko pravico, v zvezi z njihovo zavarovano vsebino.

ČLEN 25.63

Upravni postopki

Kolikor je mogoče odrediti kakršno koli civilnopravno sredstvo na podlagi upravnih postopkov, so taki postopki v skladu z načeli, ki so vsebinsko enakovredna načelom iz tega pododdelka.

ČLEN 25.64

Prostovoljne pobude deležnikov

Vsaka pogodbenica si prizadeva olajšati prostovoljne pobude deležnikov za zmanjšanje kršitev pravic intelektualne lastnine, tudi na spletu in na drugih trgih, ki se osredotočajo na konkretne težave in iskanje praktičnih rešitev, ki so realistične, uravnotežene, sorazmerne in pravične za vse zadevne deležnike.

ODDELEK D

Uveljavljanje pravic na mejah

ČLEN 25.65

Skladnost z GATT in Sporazumom TRIPS

Pri izvajanju mejnih ukrepov za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov, ne glede na to, ali so zajeti v tem sporazumu ali ne, vsaka pogodbenica zagotovi skladnost s svojimi obveznostmi na podlagi GATT in Sporazuma TRIPS ter zlasti člena 41 in oddelka 4 dela III Sporazuma TRIPS.

ČLEN 25.66

Ukrepi za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine na mejah

1. Vsaka pogodbenica ima vzpostavljene postopke, ki omogočajo uničenje blaga, ki krši pravice intelektualne lastnine, v skladu s členoma 46 in 59 Sporazuma TRIPS.
2. Kar zadeva blago pod carinskim nadzorom, vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni carinski organi v skladu z njenimi zakoni in predpisi ter v sodelovanju z drugimi ustreznimi organi dejavno izbirajo in prepoznavajo pošiljke z blagom, pri katerem obstaja sum kršitve blagovnih znamk, avtorskih pravic ali drugih pravic intelektualne lastnine. Vsaj kar zadeva uvozno blago, bi bilo treba te dejavnosti izvajati na podlagi analize tveganja.
3. Vsaka pogodbenica vzpostavi in vzdržuje centralno upravljano elektronsko zbirko podatkov, ki se nanaša vsaj na blagovne znamke in industrijske modele ter se uporablja kot ustrezno brezplačno orodje za sodelovanje med pristojnimi organi in imetniki pravic ter za zagotavljanje informacij za analizo tveganja. Vsaka pogodbenica si prizadeva razširiti elektronsko zbirko podatkov za analizo tveganja na druge pravice intelektualne lastnine.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se informacije, ki jih zagotovi imetnik pravice, samodejno vključijo v elektronsko zbirko podatkov, če izpolnjujejo ustrezne zahteve v skladu z njenimi zakoni in predpisi. Potrditev informacij, ki jih zagotovi imetnik pravice, je samodejna ali pa jo v razumnem roku izvedejo pristojni organi posamezne pogodbenice.
5. Pogodbenici priznavata koristi vzdrževanja in izboljšanja elektronske zbirke podatkov, da bi prispevali k odkrivanju kršitev pravic intelektualne lastnine in zagotovili elemente za začetek postopka prekinitve sprostitev blaga ali njegovega zadržanja pod carinskim nadzorom.
6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni carinski organi na lastno pobudo prekinejo sprostitev blaga, za katerega obstaja sum kršitve pravice intelektualne lastnine, ali ga zadržijo ali da obvestijo imetnika pravice ali ustrezne organe, da lahko ti ocenijo potrebo po začetku postopka, ki bi lahko povzročil prekinitve sprostitev takega blaga ali njegovo zadržanje.
7. Pogodbenica naj po možnosti vzpostavi postopke, ki omogočajo hitro uničenje blaga s ponarejeno blagovno znamko in piratskega blaga, poslanega prek poštnih pošiljk ali hitrih kurirskih pošiljk.
8. Carinski organi posamezne pogodbenice vodijo redni dialog z deležniki in drugimi organi, vključenimi v uveljavljanje pravic intelektualne lastnine iz tega člena, ter spodbujajo sodelovanje z njimi.

9. Pogodbenici sodelujeta na področju mednarodne trgovine z blagom, za katerega obstaja sum kršitve pravic intelektualne lastnine, in zlasti pri izmenjavi informacij o taki trgovini v skladu s svojimi zakoni in predpisi.
10. Pogodbenici redno izmenjujeta informacije o pravilnem izvajanju in upravljanju tega člena.

ODDELEK E

Končne določbe

ČLEN 25.67

Sodelovanje in preglednost

1. Pogodbenici z medsebojnim sodelovanjem podpirata izvajanje tega poglavja.
2. Področja sodelovanja med drugim vključujejo naslednje dejavnosti:
 - (a) izmenjavo informacij o razvoju nacionalne in mednarodne politike na področju pravic intelektualne lastnine;

- (b) izmenjavo informacij o zakonih in predpisih pogodbenic o intelektualni lastnini, vključno s pobudami ali spremembami;
- (c) izmenjavo izkušenj med pogodbenicama o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine;
- (d) usklajevanje za preprečevanje trgovine s ponarejenim blagom, tudi s tretjimi državami;
- (e) tehnično pomoč, krepitev zmogljivosti ter izmenjavo in usposabljanje osebja;
- (f) varstvo in zaščito pravic intelektualne lastnine ter razširjanje informacij v zvezi s tem, med drugim v poslovnih krogih in civilni družbi;
- (g) izobraževanje in ozaveščanje o pravicah intelektualne lastnine, vključno z vplivom kršitev pravic intelektualne lastnine na gospodarstvo in varnost potrošnikov;
- (h) krepitev institucionalnega sodelovanja, zlasti med organi, pristojnimi za pravice intelektualne lastnine;

- (i) sodelovanje z MSP, tudi na dogodkih ali srečanjih, osredotočenih na MSP, v zvezi z varstvom in uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine ter zmanjševanjem kršitev ter
- (j) izmenjavo informacij med pogodbenicama o prizadevanjih za spodbujanje prostovoljnih pobud deležnikov na njunih ozemljih.

3. Pododbor za intelektualno lastnino, ustanovljen v skladu s členom 33.4.1(k) (Pododbori in drugi organi), spremlja izvajanje in upravljanje tega poglavja ter vse druge ustrezne zadeve.

Pododbor za intelektualno lastnino se sestane vsaj enkrat letno, razen če se pogodbenici dogovorita drugače.

4. Vsaka pogodbenica določi kontaktno točko za olajšanje sodelovanja in usklajevanja v skladu s tem poglavjem ter drugi pogodbenici uradno sporoči svoje kontaktne podatke. Pogodbenici se nemudoma medsebojno uradno obvestita o kakršnih koli spremembah kontaktnih podatkov.

POGLAVJE 26

TRGOVINA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

ČLEN 26.1

Cilj in področje uporabe

1. Cilj tega poglavja je okrepiti vključevanje trajnostnega razvoja v trgovino in naložbe med pogodbenicama, zlasti z določitvijo načel in ukrepov v zvezi z delovnimi¹³⁵ in okoljskimi vidiki trajnostnega razvoja, ki so posebej pomembni v okviru trgovine in naložb.

¹³⁵ Za namene tega poglavja izraz „delo“ pomeni strateške cilje MOD v okviru agende za dostojno delo, ki so izraženi v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008.

2. Pogodbenici ponovno opozarjata na Agendo 21 in Deklaracijo iz Ria o okolju in razvoju, ki sta bili sprejeti na Konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju leta 1992; Johannesburgski načrt s svetovnega vrha o trajnostnem razvoju iz leta 2002; Deklaracijo Mednarodne organizacije dela o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008, sprejeto 10. junija 2008 na 97. zasedanju Mednarodne konference dela v Ženevi; sklepni dokument konference Združenih narodov o trajnostnem razvoju iz leta 2012 z naslovom „Prihodnost, ki si jo želimo“, priložen Resoluciji št. 66/288, ki jo je Generalna skupščina ZN sprejela 27. julija 2012, in cilje trajnostnega razvoja iz dokumenta o agendi za trajnostni razvoj do leta 2030 z naslovom „Spreminjamo naš svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030“.

3. Pogodbenici v skladu z instrumenti iz odstavka 2 spodbujata:

- (a) trajnostni razvoj, ki zajema gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja, pri čemer so vsi trije medsebojno odvisni in se vzajemno krepijo;
- (b) razvoj mednarodne trgovine in naložb na način, ki prispeva k doseganju ciljev trajnostnega razvoja, ter
- (c) vključujočo zeleno rast in krožno gospodarstvo za spodbujanje gospodarske rasti ob hkratnem zagotavljanju varstva okolja in spodbujanju socialnega razvoja.

ČLEN 26.2

Pravica do zakonskega urejanja in ravni varstva

1. Pogodbenici priznavata pravico vsake pogodbenice, da vzpostavi svoje politike in prednostne naloge trajnostnega razvoja, določi svoje ravni domačega varstva okolja in dela ter sprejme ali spremeni ustrezne svoje zakone, predpise in politike, kot se ji zdi primerno. Te ravni, zakoni in predpisi ter politike so skladni z zavezanostjo posamezne pogodbenice mednarodno priznanim standardom in sporazumom iz členov 26.3 in 26.4.
2. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da njeni ustrezni zakoni in predpisi ter politike zagotavljajo in spodbujajo visoko raven varstva okolja in dela, ter si še naprej prizadeva za izboljšanje teh zakonov in predpisov ter politik in njihovih osnovnih ravni varstva.
3. Pogodbenica ne bi smela zmanjšati ravni varstva, določenih v njenem okoljskem ali delovnem pravu, da bi spodbudila trgovino ali naložbe.
4. Pogodbenica ne opusti svojega okoljskega ali delovnega prava, ali odstopi od njega, ali predlaga take opustitve ali odstopanja, da bi spodbudila trgovino ali naložbe.
5. Pogodbenica ne opusti dejanskega izvrševanja svojega okoljskega ali delovnega prava z dolgotrajnim ali ponavljajočim se ukrepanjem ali neukrepanjem, da bi spodbudila trgovino ali naložbe.

ČLEN 26.3

Večstranski standardi in sporazumi na področju dela

1. Pogodbenici potrjujeta svojo zavezanost spodbujanju razvoja mednarodne trgovine na način, ki spodbuja polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse, zlasti ženske, mlade in invalide.

2. V skladu z Ustavo Mednarodne organizacije dela in Deklaracijo Mednarodne organizacije dela o temeljnih načelih in pravicah pri delu ter njeno dopolnitvijo, ki je bila sprejeta na 86. zasedanju Mednarodne konference dela 18. junija 1998 v Ženevi, vsaka pogodbenica spoštuje, spodbuja in učinkovito izvaja načela v zvezi s temeljnimi pravicami pri delu, kot so opredeljena v temeljnih konvencijah Mednarodne organizacije dela (v nadaljnjem besedilu: MOD), in sicer:
 - (a) svobodo združevanja in učinkovitim priznavanjem pravice do kolektivnih pogajanj;
 - (b) odpravo vseh oblik prisilnega dela;
 - (c) učinkovito odpravo dela otrok in
 - (d) odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in poklicih.

3. V skladu z odstavkoma 1 in 2 ter ob poudarjanju zaveze pogodbenic, da podpirata večstransko upravljanje, vsaka pogodbenica učinkovito izvaja konvencije in protokole MOD, ki jih je ratificirala.
4. Vsaka pogodbenica si stalno in trajno prizadeva za ratifikacijo temeljnih konvencij MOD.
5. Pogodbenici redno izmenjujeta informacije o napredku pri ratifikaciji temeljnih konvencij MOD in z njimi povezanih protokolov ter drugih konvencij ali protokolov MOD, katerih podpisnici še nista in ki jih MOD uvršča med posodobljene.
6. Pogodbenici se po potrebi posvetujeta in sodelujeta pri vprašanjih s področja dela, povezanih s trgovino, ki so v skupnem interesu, tudi v okviru MOD.
7. Pogodbenici ob sklicevanju na Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008 opozarjata, da kršitve temeljnih načel in pravic pri delu ni mogoče uveljavljati ali kako drugače uporabljati kot legitimno primerjalno prednost ter da se delovni standardi ne bi smeli uporabljati za zaščito trgovine.

8. Vsaka pogodbenica spodbuja dostojno delo, kot je opredeljeno v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008. Vsaka pogodbenica v skladu s svojimi pogoji in prednostnimi nalogami nameni posebno pozornost:

- (a) razvoju in krepitvi ukrepov za varnost in zdravje pri delu, vključno z nadomestilom v primeru poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, kot je opredeljeno v ustreznih konvencijah MOD in drugih mednarodnih zavezah;
- (b) dostojnim delovnim pogojem za vse v zvezi s plačami in zaslužki, delovnim časom in drugimi delovnimi pogoji ter
- (c) vzdrževanju učinkovitega sistema inšpekcije dela v skladu z mednarodnimi zavezami in ustreznimi standardi MOD.

9. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so njeni upravni, sodni in delovni postopki za izvrševanje njenega delovnega prava pravični, dostopni in pregledni ter da omogočajo učinkovito ukrepanje proti kršitvam pravic delavcev iz tega poglavja.

ČLEN 26.4

Večstransko okoljsko upravljanje in sporazumi

1. Pogodbenici priznavata pomen skupščine Združenih narodov za okolje (UNEA) v okviru Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) ter večstranskega okoljskega upravljanja in sporazumov kot odziv mednarodne skupnosti na svetovne ali regionalne okoljske izzive ter si prizadevata okrepiti vzajemno podporo med trgovinsko in okoljsko politiko.
2. V skladu z odstavkom 1 in v podporo večstranskemu okoljskemu upravljanju vsaka pogodbenica učinkovito izvaja večstranske okoljske sporazume, protokole in spremembe, katerih podpisnica je.
3. Pogodbenici redno izmenjujeta informacije o svojih pobudah v zvezi z ratifikacijo večstranskih okoljskih sporazumov, vključno z njihovimi protokoli in spremembami.
4. Pogodbenici se po potrebi posvetujeta in sodelujeta pri okoljskih zadevah, povezanih s trgovino, ki so v skupnem interesu, tudi v okviru večstranskih okoljskih sporazumov.
5. Pogodbenici priznavata medsebojno pravico do sklicevanja na člen 32.1 (Splošne izjeme) v zvezi z ukrepi, sprejetimi v skladu z večstranskimi okoljskimi sporazumi, katerih podpisnici sta.

ČLEN 26.5

Trgovina in podnebne spremembe

1. Pogodbenici priznavata pomen uresničevanja končnega cilja Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC), podpisane 9. maja 1992 v New Yorku, pri odzivanju na neposredno grožnjo podnebnih sprememb, ter priznavata vlogo, ki jo ima pri tem trgovina.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) učinkovito izvaja UNFCCC in Pariški sporazum, tudi z ukrepi, ki prispevajo k izvajanju nacionalno določenih prispevkov v skladu s Pariškim sporazumom;
 - (b) spodbuja pozitiven prispevek trgovine k prehodu na trajnostno nizkoogljično gospodarstvo in razvoju, odpornemu proti podnebnim spremembam, ter
 - (c) spodbuja zeleno gospodarsko rast na podlagi ukrepov za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, vključno z ekosistemskim prilagajanjem, obnovljivimi viri energije in energijsko učinkovitimi rešitvami.

3. Pogodbenici bi morali sodelovati pri trgovinskih zadevah, povezanih s podnebnimi spremembami, na dvostranski, regionalni in mednarodni ravni, kot je ustrezno, vključno z UNFCCC, STO in Montrealskim protokolom o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč.

ČLEN 26.6

Trgovina in biotska raznovrstnost

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostne rabe biotske raznovrstnosti ter vlogo trgovine pri uresničevanju teh ciljev v skladu s Konvencijo o biološki raznovrstnosti (CBD), podpisano 5. junija 1992 v Riu de Janeiru, in njenimi protokoli, Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES), podpisano 3. marca 1973 v Washingtonu, ter drugimi ustreznimi mednarodnimi instrumenti, katerih pogodbenici sta, vključno s sklepi in resolucijami, sprejetimi na podlagi teh instrumentov.

2. Pogodbenici priznavata, da lahko vključevanje ohranjanja in trajnostne rabe biotske raznovrstnosti v ustrezne gospodarske sektorje ter krepitev pravnih, institucionalnih in regulativnih nacionalnih okvirov prispevata k ustvarjanju pozitivnih učinkov na biotsko raznovrstnost in njene ekosistemske storitve ter k doseganju trajnostnega razvoja.

3. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica:
- (a) izvaja učinkovite ukrepe za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, po potrebi tudi s sodelovanjem s tretjimi državami;
 - (b) spodbuja vključitev živalskih in rastlinskih vrst v dodatke h konvenciji CITES, kadar se šteje, da je stanje ohranjenosti teh vrst ogroženo zaradi mednarodne trgovine, in izvaja redne preglede, na podlagi katerih se lahko izda priporočilo za spremembo dodatkov h konvenciji CITES, da se zagotovi, da ustrezno izražajo ohranitvene potrebe vrst, vključenih v mednarodno trgovino;
 - (c) spodbuja dolgoročno ohranjanje in trajnostno rabo vrst s seznama CITES, vključno z zakonitim in sledljivim trgovanjem z njimi, ter hkrati zagotavlja koristi deležnikom v vrednostni verigi, zlasti lokalnim skupnostim, v katerih se pridobivajo vrste s seznama CITES;
 - (d) sprejme ukrepe za ohranitev biotske raznovrstnosti, kadar je izpostavljena pritiskom, povezanim s trgovino in naložbami, zlasti z ukrepi za preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst, ter
 - (e) izmenjuje informacije z drugo pogodbenico o pobudah na področju trgovine s proizvodi, ki temeljijo na naravnih virih, da bi spodbudila ohranitev in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, ter spodbuja tako trgovino.

4. Vsaka pogodbenica bi morala sodelovati z drugo pogodbenico na dvostranski, regionalni in mednarodni ravni, vključno z ustreznimi deležniki, pri zadevah v zvezi s trgovino, ohranjanjem in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti ter bojem proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, tudi s pobudami za zmanjšanje povpraševanja po nezakonitih proizvodih in primerkih iz prostoživečih vrst ter za krepitev sodelovanja na področju kazenskega pregona in izmenjave informacij.

ČLEN 26.7

Trgovina in trajnostno gospodarjenje z gozdovi

1. Pogodbenici priznavata pomen trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in vlogo trgovine pri uresničevanju tega cilja.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) spodbuja ohranjanje gozdov in trajnostno gospodarjenje z njimi ter trgovino z lesom in lesnimi proizvodi iz gozdov, s katerimi se trajnostno gospodari, in njihovo porabo;
 - (b) spodbuja trgovino z gozdarskimi proizvodi, ki ne povzročajo krčenja ali degradacije gozdov;

- (c) izvaja ukrepe za boj proti nezakoniti sečnji in z njo povezani trgovini, po potrebi tudi s sodelovanjem s tretjimi državami, ter
 - (d) z drugo pogodbenico izmenjuje informacije o trgovinskih pobudah v zvezi z gospodarjenjem z gozdovi in ohranjanjem gozdnih površin ter z njo sodeluje, da bi se čim bolj povečali pozitivni učinki in zagotovila medsebojna podpora njunim politikam skupnega interesa.
3. Vsaka pogodbenica bi morala sodelovati z drugo pogodbenico na dvostranski, regionalni in mednarodni ravni, vključno z ustreznimi deležniki, pri zadevah v zvezi s trgovino z gozdovi, ohranjanjem gozdov in trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi.

ČLEN 26.8

Trgovina z morskimi biološkimi viri in proizvodi iz akvakulture ter njihovo trajnostno upravljanje

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostnega upravljanja morskih bioloških virov in morskih ekosistemov ter spodbujanja odgovorne in trajnostne akvakulture z namenom zagotavljanja trajnostnih gospodarskih, okoljskih in socialnih pogojev ter vlogo trgovine pri uresničevanju teh ciljev.

2. Pogodbenici priznavata, da nezakoniti, neprijavljeni in neregulirani ribolov negativno vpliva na trgovino in okolje, ter potrjujeta potrebo po ukrepih za odpravo takega ribolova, da bi rešili težavo prelova in netrajnostnega izkoriščanja ribolovnih virov.

3. V skladu z odstavkoma 1 in 2 vsaka pogodbenica:

(a) deluje v skladu z načeli Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, podpisane 10. decembra 1982 v Montego Bayu, Sporazuma Združenih narodov o uporabi določb Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu z dne 10. decembra 1982 glede ohranjanja in upravljanja čezconskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib, danega v podpis 4. decembra 1995 v New Yorku, Sporazuma Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo o pospeševanju usklajevanja ribiških plovil na odprtem morju z mednarodnimi ukrepi za ohranjanje in upravljanje, odobrenega 24. novembra 1993 z Resolucijo 15/93 na 27. zasedanju konference Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, kodeksa odgovornega ribištva Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, sprejetega 31. oktobra 1995 na konferenci Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, ter Sporazuma Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo o ukrepih države pristanišča za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje, odobrenega 22. novembra 2009 na 36. zasedanju konference Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo;

- (b) izvaja dolgoročne ukrepe za ohranjanje in upravljanje ter trajnostno izkoriščanje morskih bioloških virov, kot so opredeljeni v glavnih instrumentih Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) v zvezi s temi vprašanji¹³⁶;
- (c) dejavno sodeluje pri delu regionalnih organizacij za upravljanje ribištva, v katerih sta obe pogodbenici članici, opazovalki ali sodelujoči nepogodbenici, da bi zagotovila trajnostno izkoriščanje, upravljanje in ohranjanje morskih bioloških virov in morskega okolja, po potrebi tudi z dejavnim sodelovanjem pri sprejemanju upravljalnih, ohranitvenih in nadzornih ukrepov teh regionalnih organizacij za upravljanje ribištva ter njihovem učinkovitem izvajanju in izvrševanju, po potrebi vključno z dokumentacijo o ulovu ali sistemi potrdil o ulovu;
- (d) izvaja učinkovite ukrepe za boj proti nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu, vključno z ukrepi za izključitev proizvodov, ki izhajajo iz takega ribolova, iz trgovinskih tokov, ter v ta namen sodeluje in izmenjuje informacije ter

¹³⁶ Med drugim gre za naslednje instrumente, kakor se uporabljajo: Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, Sporazum organizacije FAO o pospeševanju usklajevanja ribiških plovil na odprtem morju z mednarodnimi ukrepi za ohranjanje in upravljanje, Sporazum Združenih narodov o uporabi določb Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu z dne 10. decembra 1982 glede ohranjanja in upravljanja čezconskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib, Sporazum organizacije FAO o ukrepih države pristanišča za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvracanje od njega ter za njegovo odpravljanje.

(e) spodbuja razvoj trajnostne in odgovorne akvakulture, tudi v zvezi z izvajanjem ciljev in načel iz kodeksa FAO za odgovorno ribištvo.

4. Vsaka pogodbenica bi morala sodelovati z drugo pogodbenico ter v okviru regionalnih organizacij za upravljanje ribištva in drugih mednarodnih forumov, da bi zagotovila trajnostno upravljanje ribištva.

ČLEN 26.9

Trgovina in odgovorno upravljanje dobavnih verig

1. Pogodbenici priznavata pomen odgovornega upravljanja dobavnih verig z odgovornim poslovanjem in praksami družbene odgovornosti podjetij, ki prispevajo k spodbudnemu okolju, ter vlogo trgovine pri uresničevanju cilja odgovornega upravljanja dobavnih verig.

2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica:

(a) spodbuja družbeno odgovornost podjetij ali odgovorno poslovno ravnanje, vključno s spodbujanjem podjetij k prevzemanju ustreznih praks, ter

(b) podpira razširjanje in uporabo ustreznih mednarodnih instrumentov, kot so smernice OECD za večnacionalna podjetja, tristranska deklaracija MOD o načelih večnacionalnih podjetij in socialne politike, sprejeta novembra 1977 v Ženevi, globalni dogovor ZN in vodilna načela ZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki jih je potrdi Svet za človekove pravice v svoji resoluciji 17/4 z dne 16. junija 2011.

3. Pogodbenici priznavata koristnost mednarodnih sektorskih smernic na področju družbene odgovornosti podjetij ali odgovornega poslovnega ravnanja, kot so smernice OECD o potrebni skrbnosti za odgovorne dobavne verige, in spodbujata skupna prizadevanja v zvezi s tem, tudi glede tretjih držav. Vsaka pogodbenica spodbuja uporabo smernic, ki jih podpira.

4. Vsaka pogodbenica izmenjuje informacije in dobre prakse ter po potrebi sodeluje z drugo pogodbenico na dvostranski, regionalni in mednarodni ravni v zvezi z zadevami, ki jih zajema ta člen.

ČLEN 26.10

Druge trgovinske in z naložbami povezane pobude za trajnostni razvoj

1. Pogodbenici poudarjata svojo zavezanost okrepitvi prispevka trgovine in naložb k cilju trajnostnega razvoja v njegovi gospodarski, socialni in okoljski razsežnosti.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica spodbuja:
 - (a) trgovinske in naložbene politike, ki podpirajo cilje agende MOD za dostojno delo in so skladne z Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008, vključno s politikami v zvezi s plačami, zaslužki in delovnim časom, vključujočim socialnim varstvom, zdravjem in varnostjo pri delu ter drugimi vidiki, povezanimi z delovnimi pogoji;
 - (b) olajševanje trgovine in naložb v zvezi z okoljskim blagom in storitvami, vključno s tistimi, ki so še posebej pomembni za blaženje podnebnih sprememb, kot so trajnostna in obnovljiva energija ter energijsko učinkoviti proizvodi in storitve, med drugim z odpravo povezanih netarifnih ovir, sprejetjem okvirov politike, ki spodbujajo uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij, in sodelovanjem v zvezi s pobudami na zadevnem področju, ter

(c) trgovino z blagom, ki prispeva k boljšim socialnim pogojem in okolju prijaznim praksam, vključno z blagom iz prostovoljnih sistemov zagotavljanja trajnosti, kot so sistemi pravične in etične trgovine ter znaki za okolje.

3. Vsaka pogodbenica bi morala sodelovati z drugo pogodbenico na dvostranski, regionalni in mednarodni ravni v zvezi z zadevami, ki jih zajema ta člen.

ČLEN 26.11

Znanstvene in tehnične informacije

1. Pri določanju ali izvajanju ukrepov za varovanje okolja ali varnosti in zdravja pri delu, ki bi lahko vplivali na trgovino ali naložbe, vsaka pogodbenica upošteva razpoložljive znanstvene in tehnične informacije, ustrezne mednarodne standarde, smernice in priporočila.

2. Če ni popolne znanstvene gotovosti in obstaja nevarnost resne ali nepopravljive škode za okolje ali varnost in zdravje pri delu, lahko pogodbenica sprejme stroškovno učinkovite ukrepe na podlagi previdnostnega načela. Taki ukrepi so skladni s tem sporazumom ali utemeljeni v skladu z njim. Temeljijo na razpoložljivih ustreznih informacijah in se redno pregledujejo glede na nove znanstvene informacije.

ČLEN 26.12

Preglednost

Kadar pogodbenica sprejme in izvaja ukrepe splošne uporabe, katerih cilj je varstvo okolja in delovnih pogojev, ki lahko vplivajo na trgovino ali naložbe med pogodbenicama, ali trgovinske ali naložbene ukrepe, ki lahko vplivajo na varstvo okolja ali delovnih pogojev, to stori v skladu s poglavjem 27 (Preglednost) in zainteresiranim osebam zagotovi razumne priložnosti, da predložijo stališča o predlaganih ukrepih v skladu z njenim notranjim pravom in predpisi.

ČLEN 26.13

Sodelovanje na področju trgovine in trajnostnega razvoja

1. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja za doseganje ciljev tega poglavja.
2. Sodelovanje iz odstavka 1 lahko zajema področja, kot so:
 - (a) delovni in okoljski vidiki trgovine in trajnostnega razvoja v mednarodnih forumih, zlasti v STO, MOD, skupščini Združenih narodov za okolje, Programu Združenih narodov za okolje ter večstranskih okoljskih sporazumih;

(b) vpliv delovnega in okoljskega prava in standardov na trgovino in naložbe ter

(c) vpliv trgovinske in naložbene zakonodaje na delo in okolje.

3. Sodelovanje iz odstavka 1 lahko zajema tudi trgovinske vidike:

(a) temeljne konvencije MOD, konvencije MOD o upravljanju in drugih posodobljenih konvencij MOD, ki so pomembne v okviru trgovine;

(b) agende MOD za dostojno delo, vključno z medsebojnimi povezavami med trgovino ter polno in produktivno zaposlenostjo, prilagajanjem trga dela, temeljnimi delovnimi standardi, dostojnim delom v svetovnih dobavnih verigah, socialno zaščito in socialnim vključevanjem, socialnim dialogom, razvojem znanj in spretnosti ter enakostjo spolov;

(c) večstranskih okoljskih sporazumov, vključno s carinskim sodelovanjem in medsebojno podporo sodelovanju pri takih sporazumih;

(d) sedanjih in prihodnjih mednarodnih ureditev na področju podnebnih sprememb, vključno s sredstvi za spodbujanje nizkoogljičnih tehnologij in energijske učinkovitosti, pripravo in sprejetjem ukrepov za oblikovanje cen ogljika, vključno s sistemi trgovanja z emisijami ter ekosistemskimi pristopi prilagajanja podnebnim spremembam in pristopi prilagajanja upravljanja voda glede na podnebne spremembe;

- (e) Montrealskega protokola o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, in njegove kigalijske spremembe, zlasti glede:
 - (i) ukrepov za nadzor proizvodnje in porabe snovi, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, in fluoriranih ogljikovodikov ter trgovine z njimi;
 - (ii) uvajanja okolju prijaznih alternativ;
 - (iii) posodabljanja standardov ter
 - (iv) boja proti nezakoniti trgovini s snovmi, ki jih ureja ta sporazum;
- (f) spodbujanja vključujoče zelene rasti in krožnega gospodarstva;
- (g) preglednih zasebnih in javnih sistemov zagotavljanja trajnostnosti, vključno z ekološkim označevanjem;
- (h) varstva in obnove ekosistemov, dostopa do genskih virov ter poštene in pravične delitve koristi od njihove uporabe v skladu z Nagojskim protokolom o dostopu do genskih virov ter poštene in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, h Konvenciji o biološki raznovrstnosti, sprejetim 29. oktobra 2010 v Nagoji, ter vrednotenja ekosistemov in njihovih storitev ter z njimi povezanih gospodarskih instrumentov;

- (i) družbene odgovornosti podjetij, odgovornega poslovnega ravnanja in odgovornega upravljanja svetovnih dobavnih verig, tudi v zvezi s spoštovanjem, izvajanjem in razširjanjem mednarodno dogovorjenih instrumentov;
- (j) skrbnega ravnanja s kemikalijami in odpadki;
- (k) spodbujanja ohranjanja in trajnostne rabe biotske raznovrstnosti, vključno z bojem proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, kot je navedeno v členu 26.6;
- (l) spodbujanja ohranjanja gozdov in trajnostnega gospodarjenja z njimi z namenom zaustavitve krčenja gozdov in nezakonite sečnje, vključno s spodbujanjem trgovine z gozdarskimi proizvodi, ki ne povzročajo krčenja ali degradacije gozdov, kot je navedeno v členu 26.7, ter
- (m) spodbujanja trajnostnih ribolovnih praks in trgovine s trajnostno upravljanimi ribiškimi proizvodi ter varstva in obnove morskega okolja, kot je navedeno v členu 26.8.

ČLEN 26.14

Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj

1. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj, ustanovljen s členom 33.4.1(l) (Pododbori in drugi organi), se sestane v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, razen če se pogodbenici dogovorita drugače, nato pa po potrebi v skladu s členom 33.4.3 (Pododbori in drugi organi).
2. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj:
 - (a) olajšuje in spremlja učinkovito izvajanje in upravljanje tega poglavja, vključno z dejavnostmi sodelovanja, ki se izvajajo na podlagi tega poglavja;
 - (b) izvaja naloge iz členov 26.17 do 26.19;
 - (c) pripravlja priporočila za Odbor za trgovino, tudi v zvezi s temami za razpravo z notranjo svetovalno skupino in forumom civilne družbe iz členov 33.5 (Notranje svetovalne skupine) in 33.6 (Forum civilne družbe), ter
 - (d) obravnava vse druge zadeve v zvezi s tem poglavjem po dogovoru pogodbenic.

3. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj po vsakem srečanju izda javno poročilo.
4. Vsaka pogodbenica ustrezno upošteva sporočila in mnenja javnosti o zadevah v zvezi s tem poglavjem ter o takih sporočilih in mnenjih obvešča pododbor za trgovino in trajnostni razvoj ter njegove mehanizme civilne družbe iz členov 33.5 (Notranje svetovalne skupine) in 33.6 (Forum civilne družbe).

ČLEN 26.15

Kontaktne točke za trgovino in trajnostni razvoj

Vsaka pogodbenica imenuje kontaktno točko za olajšanje komunikacije in usklajevanja med pogodbenicama o vseh zadevah v zvezi z izvajanjem tega poglavja ter drugi pogodbenici uradno sporoči svoje kontaktne podatke. Pogodbenici se nemudoma medsebojno uradno obvestita o vseh spremembah kontaktnih podatkov.

ČLEN 26.16

Reševanje sporov

Pogodbenici v primeru nesoglasja glede razlage ali uporabe tega poglavja uporabita izključno postopke za reševanje sporov iz členov 26.17 in 26.18.

ČLEN 26.17

Posvetovanja

1. Pogodbenica lahko zahteva posvetovanja z drugo pogodbenico o razlagi ali uporabi tega poglavja s predložitvijo pisnega zahtevka kontaktni točki druge pogodbenice, vzpostavljeni v skladu s členom 26.15. V zahtevku navede razloge za zahtevo po posvetovanjih, vključno z opisom sporne zadeve. Posvetovanja se začnejo takoj, ko pogodbenica predloži zahtevek za posvetovanja, vsekakor pa najpozneje 30 dni po datumu prejema zahtevka, razen če se pogodbenici dogovorita drugače. Posvetovanja potekajo v živo ali, če se pogodbenici tako dogovorita, z elektronskimi sredstvi.

2. Pogodbenici začneta posvetovanja, da bi dosegli obojestransko zadovoljivo rešitev zadeve. V zvezi z zadevami, povezanimi z večstranskimi sporazumi iz tega poglavja, pogodbenici upoštevata informacije MOD ali ustreznih večstranskih okoljskih organizacij ali organov, da bi zagotovili skladnost med svojim delom in delom teh organizacij ali organov. Kadar je to ustrezno in vzajemno dogovorjeno, se pogodbenici posvetujeta s takimi organizacijami ali organi ali katerim koli drugim strokovnjakom ali organom, ki se jima zdi primeren.
3. Če pogodbenica 30 dni po datumu prejema zahtevka iz odstavka 1 meni, da je o zadevi potrebna nadaljnja razprava, lahko pisno zahteva sklic pododbora za trgovino in trajnostni razvoj, pri čemer o tem uradno obvesti kontaktno točko iz odstavka 1. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj se sestane nemudoma in si prizadeva doseči obojestransko zadovoljivo rešitev zadeve.
4. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj po potrebi zaprosi za nasvet notranjih svetovalnih skupin iz člena 33.5 (Notranje svetovalne skupine) ali drugih strokovnjakov.
5. Vsaka rešitev, ki jo dosežeta pogodbenici, se objavi.

ČLEN 26.18

Skupina strokovnjakov

1. Če pogodbenici v 90 dneh po predložitvi zahtevka za posvetovanja iz člena 26.17 ne dosežeta sporazumne rešitve, lahko katera koli pogodbenica zahteva ustanovitev skupine strokovnjakov, ki bo proučila zadevo. Zahtevek se predloži v pisni obliki kontaktni točki druge pogodbenice, določeni v skladu s členom 26.15. V zahtevku se navedejo razlogi za zahtevo po ustanovitvi skupine strokovnjakov, vključno z navedbo pravne podlage za pritožbo.
2. Če ni drugače določeno v tem členu, se uporabljajo členi 31.6 (Ustanovitev arbitražnega senata), 31.10 (Naloge arbitražnega senata), 31.20 (Zamenjava članov arbitražnega senata), 31.21 (Poslovnik), 31.22 (Začasna prekinitvev in prenehanje), 31.23 (Prejem informacij) in 31.24 (Pravila razlage), oddelek E (Skupne določbe) poglavja 31 (Reševanje sporov) ter prilogi 31-A (Poslovnik) in 31-B (Kodeks ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje).

3. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj na svojem prvem srečanju po začetku veljavnosti tega sporazuma sestavi seznam najmanj 15 posameznikov, ki so pripravljeni in sposobni delovati kot člani skupine strokovnjakov. Seznam je sestavljen iz treh podseznamov: enega podseznama za vsako od pogodbenic in enega podseznama posameznikov, ki niso državljani nobene od pogodbenic in ki lahko opravljajo funkcijo predsednika skupine strokovnjakov. Vsaka pogodbenica predlaga vsaj pet posameznikov za svoj podseznam. Pogodbenici izbereta tudi vsaj pet posameznikov za seznam predsednikov. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj zagotovi, da je seznam posodobljen in da ves čas vključuje najmanj 15 strokovnjakov.

4. Posamezniki iz odstavka 3 morajo imeti strokovno znanje ali izkušnje na področju delovnega ali okoljskega prava, vprašanj, obravnavanih v tem poglavju, ali reševanja sporov, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov. So neodvisni, delujejo kot posamezniki, ne sprejemajo navodil od nobene organizacije ali vlade v zvezi s spornimi vprašanji, niso povezani z vlado nobene od pogodbenic ter ravnajo v skladu z določbami Priloge 31-B (Kodeks ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje).

5. Ustanovi se skupina strokovnjakov v skladu s postopki iz odstavkov 2 in 3 člena 31.6 (Ustanovitev arbitražnega senata). Strokovnjaki se izberejo iz nabora posameznikov s podseznamov iz odstavka 3 tega člena v skladu s členom 31.7 (Sestava arbitražnega senata).

6. Če se pogodbenici v petih dneh po datumu ustanovitve skupine strokovnjakov, kot je opredeljena v odstavku 3 člena 31.6 (Ustanovitev arbitražnega senata), ne dogovorita drugače, so pristojnosti skupine naslednje:

„ob upoštevanju ustreznih določb poglavja 26 (Trgovina in trajnostni razvoj) tega sporazuma proučiti zadevo, navedeno v zahtevku za ustanovitev skupine strokovnjakov, oblikovati ugotovitve in priporočila za rešitev zadeve ter pripraviti poročilo v skladu z odstavkom 8 člena 26.18 (Skupina strokovnjakov).“

7. V zadevah, povezanih s spoštovanjem večstranskih sporazumov iz tega poglavja, si skupina strokovnjakov prizadeva pridobiti informacije in nasvete od ustreznih organov MOD ali drugih organov, ustanovljenih na podlagi večstranskih okoljskih sporazumov.

8. Skupina strokovnjakov pogodbenicama predloži vmesno poročilo v 90 dneh po njeni ustanovitvi in končno poročilo najpozneje 30 dni po izdaji vmesnega poročila. Ti poročili vsebujeta ugotovitve glede dejstev, uporabe zadevnih določb in osnovne utemeljitve vseh ugotovitev in priporočil. Vsaka pogodbenica objavi končno poročilo v 15 dneh po tem, ko ga predloži skupina strokovnjakov.

9. Pogodbenici razpravljata o ustreznih ukrepih, ki jih je treba izvesti, ob upoštevanju poročila in priporočil skupine strokovnjakov. Pogodbenica, ki izvaja ustrezne ukrepe, najpozneje tri mesece po objavi poročila obvesti svojo notranjo svetovalno skupino iz člena 33.5 (Notranje svetovalne skupine) in drugo pogodbenico o vseh dejavnostih ali ukrepih, ki jih je treba izvesti. Pododbor za trgovino in trajnostni razvoj spremlja nadaljnje ukrepanje na podlagi poročila skupine strokovnjakov in njegovih priporočil. Notranje svetovalne skupine iz člena 33.5 (Notranje svetovalne skupine) lahko pododboru za trgovino in trajnostni razvoj predložijo pripombe v zvezi s tem.

ČLEN 26.19

Pregled

1. Za izboljšanje učinkovitega izvajanja tega poglavja bosta pogodbenici ob začetku veljavnosti Sporazuma začeli formalni postopek pregleda, pri čemer bosta med drugim upoštevali izkušnje, pridobljene z izvajanjem tega poglavja, razvoj politike v vsaki pogodbenici, razvoj mednarodnih sporazumov in stališča, ki jih bodo predstavili deležniki. Pogodbenici si bosta prizadevali zaključiti postopek pregleda v 12 mesecih.

2. Za namene odstavka 1 pogodbenici na zasedanjih pododbora za trgovino in trajnostni razvoj razpravljata predvsem o delovanju institucionalnih določb in določb glede reševanja sporov iz členov 26.14 do 26.18, vključno z morebitnim pregledom njihove učinkovitosti in izboljšanjem mehanizma izvrševanja, vključno z možnostjo uporabe faze skladnosti in ustreznih protiukrepov v skrajnem primeru.
3. Pododbor za trgovino in trajnostni nadzor lahko pripravi spremembe ustreznih določb tega poglavja na podlagi izida razprav iz odstavkov 1 in 2, in sicer v skladu s postopkom za spremembo iz člena 33.8 (Spremembe).
4. Brez poseganja v rezultate pregleda pogodbenici preučita tudi možnost in način vključitve Pariškega sporazuma kot bistvenega elementa tega sporazuma.

POGLAVJE 27

PREGLEDNOST

ČLEN 27.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „ukrepi splošne uporabe“ pomenijo zakone, predpise, postopke in upravne odločbe, ki se splošno uporabljajo;
- (b) „zainteresirana oseba“ pomeni katero koli fizično ali pravno osebo, ki jo zadeva ukrep splošne uporabe, ter
- (c) „upravni ukrep“ pomeni ukrep ali sklep s pravnim učinkom, ki vpliva na pravice in obveznosti določene osebe v posameznem primeru, in zajema sprejetje ali nesprejetje upravnega ukrepa ali odločbe, kot je določeno v pravu pogodbenice.

ČLEN 27.2

Cilj

Pogodbenici si prizadevata spodbujati pregledno regulativno okolje.

ČLEN 27.3

Objava

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se vsak ukrep, ki se splošno uporablja v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu:
 - (a) nemudoma objavi prek uradno določenega medija in, če je to izvedljivo, elektronskih sredstev ali se kako drugače da na voljo na način, ki trgovcem in drugim zainteresiranim stranem omogoča seznanitev z njim, ter
 - (b) če ga sprejme vladni subjekt na centralni ravni, obrazloži njegov cilj in utemeljitev.

2. Vsaka pogodbenica ob uvedbi ali spremembi ukrepa iz odstavka 1 v čim večji meri zagotovi, da je med objavo in začetkom veljavnosti ukrepa na voljo dovolj časa za seznanitev z njim.

ČLEN 27.4

Zagotavljanje informacij

1. Pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice nemudoma zagotovi informacije in odgovori na vprašanja v zvezi z obstoječimi ali predlaganimi ukrepi splošne uporabe, ki bistveno vplivajo na izvajanje tega sporazuma.
2. Informacije, predložene v skladu s tem členom, ne posegajo v to, ali je ukrep skladen s tem sporazumom.

ČLEN 27.5

Izvrševanje ukrepov splošne uporabe

1. Vsaka pogodbenica objektivno, nepristransko, dosledno in razumno izvaja vse ukrepe splošne uporabe v zvezi z vsemi zadevami, ki so zajete v tem sporazumu.

2. Pri uporabi ukrepov splošne uporabe v posebnih primerih za določene osebe, blago ali storitve iz druge pogodbenice, vsaka pogodbenica:

- (a) poskuša osebo, ki jo upravni postopek neposredno zadeva, v razumnem roku in v skladu s svojimi zakoni in predpisi obvestiti o začetku postopka, vključno z opisom narave postopka, poročilom pravnega organa, v okviru katerega se postopek začne, ter, kadar je primerno, splošnim opisom kakršnih koli spornih vprašanj;
- (b) taki osebi zagotovi razumno možnost, da predstavi dejstva in argumente v podporo njenemu stališču pred kakršnim koli dokončnim upravnim ukrepom, če to dopuščajo čas, narava postopka in javni interes, ter
- (c) zagotovi, da so postopki v skladu z njeno zakonodajo.

ČLEN 27.6

Pregled in pritožba

1. Vsaka pogodbenica ustanovi ali ohrani sodišča, arbitražna ali upravna sodišča oziroma vzpostavi ali ohrani postopke za namene takojšnjega pregleda in, kadar je to upravičeno, popravke upravnih odločitev v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu¹³⁷. Vsaka pogodbenica zagotovi, da pritožbene ali revizijske postopke nediskriminatorno in nepristransko izvajajo sodišča, ki so neodvisna od organa, pristojnega za upravno izvrševanje, in nimajo bistvenega interesa glede izida zadeve.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da imajo stranke v postopkih iz odstavka 1 pravico do:
 - (a) razumne možnosti, da podprejo ali zagovarjajo svoja stališča, ter
 - (b) odločbe, ki temelji na dokazih in vlogah v zapisniku ali, kadar to zahteva zakonodaja pogodbenice, evidence, ki jo pripravi pristojni upravni organ.

¹³⁷ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica za pregled in popravek upravnega ukrepa zahteva izčrpanje razpoložljivih upravnih pravnih sredstev.

3. Odločbo iz pododstavka 2(b), ob upoštevanju možnosti pritožbe ali nadaljnega pregleda v skladu z zakonodajo zadevne pogodbenice, izvrši urad ali organ, pooblaščen za upravno izvrševanje, ki tudi ureja njeno delovanje.

POGLAVJE 28

DOBRE REGULATIVNE PRAKSE

ČLEN 28.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

(a) „regulativni organ“ pomeni:

(i) za Evropsko unijo: Evropsko komisijo in

(ii) za Mehiko: zvezno javno upravo, vključno z vsemi decentraliziranimi organi zvezne javne uprave, ter

(b) „regulativni ukrepi“ pomenijo ukrepe splošne uporabe, ki jih pripravi regulativni organ in sprejme pogodbenica ter skladnost s katerimi je obvezna, pri čemer so to:

(i) za Evropsko unijo:

(A) uredbe in direktive, kot je določeno v členu 288 PDEU, ter

(B) delegirani in izvedbeni akti, kot je določeno v členu 290 oziroma 291 PDEU, ter

(ii) za Mehiko:

(A) zakoni in zakonski odloki, ki jih predloži izvršilna veja zvezne vlade, ter

(B) vsi drugi upravni akti, ki se splošno uporabljajo, med drugim tudi uredbe, odloki, sporazumi in „Normas Oficiales Mexicanas“ (NOM, mehiški uradni standardi).

ČLEN 28.2

Splošna načela

1. Pogodbenici priznavata pomen:
 - (a) uporabe dobrih regulativnih praks v procesu načrtovanja, oblikovanja, izdajanja, izvajanja, ocenjevanja in pregledovanja regulativnih ukrepov, da se dosežejo cilji notranje politike, ter
 - (b) ohranjanja in krepite koristi tega sporazuma z uporabo dobrih regulativnih praks za olajšanje trgovine z blagom in storitvami ter povečanje naložb med pogodbenicama.

2. Vsaka pogodbenica ima pravico določiti svoj pristop k dobrim regulativnim praksam iz tega sporazuma, in sicer na način, ki je skladen z njenim pravnim okvirom, prakso in temeljnimi načeli¹³⁸, na katerih temelji njen regulativni sistem.

¹³⁸ Kar zadeva Evropsko unijo, taka načela vključujejo tista, ki so vključena v PDEU in izhajajo iz nje.

3. Določbe tega poglavja se ne razlagajo tako, da bi od pogodbenice zahtevale, naj:
 - (a) odstopa od nacionalnih postopkov za opredelitev svojih regulativnih prednostnih nalog ter za pripravo in sprejetje regulativnih ukrepov, ki zagotavljajo ravni varstva, za katere meni, da so ustrezne;
 - (b) sprejme ukrepe, ki bi ogrozili ali ovirali pravočasno sprejetje regulativnih ukrepov za doseganje ciljev njene javne politike, ali
 - (c) doseže kakršen koli konkreten regulativni izid.

ČLEN 28.3

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za regulativne ukrepe v zvezi z vsemi zadevami, zajetimi v tem sporazumu.
2. To poglavje se ne uporablja za regulativne organe ter regulativne ukrepe, prakse ali pristope držav članic.

ČLEN 28.4

Notranje posvetovanje in usklajevanje regulativnega razvoja

1. Pogodbenici priznavata, da je izvajanje dobrih regulativnih praks mogoče olajšati z nacionalnimi mehanizmi, ki izboljšujejo notranje posvetovanje in usklajevanje, potrebno za postopke ali mehanizme za razvoj regulativnih ukrepov.
2. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani postopke ali mehanizme notranjega usklajevanja ali pregleda v zvezi z regulativnimi ukrepi, ki jih razvija njen regulativni organ.
3. Namen takih postopkov ali mehanizmov bi moral biti med drugim:
 - (a) spodbujanje dobrih regulativnih praks, vključno s tistimi iz tega poglavja;
 - (b) krepitev notranjih posvetovanj in usklajevanja za opredelitev in preprečevanje nepotrebnega podvajanja in nedoslednosti zahtev v regulativnih ukrepih pogodbenice;
 - (c) spodbujanje, da se morebitni učinki regulativnih ukrepov v pripravi, vključno s tistimi za mala in srednja podjetja, upoštevajo v nadaljnjem postopku odločanja;

- (d) zagotavljanje skladnosti z mednarodnimi trgovinskimi in naložbenimi obveznostmi ter
- (e) spodbujanje upoštevanja ustreznega razvoja dogodkov v mednarodnih in drugih forumih.

4. Pogodbenici priznavata, da se lahko postopki ali mehanizmi iz odstavka 2 razlikujejo glede na njune okoliščine. V zvezi s tem lahko vsaka pogodbenica v skladu s svojimi notranjimi pravili in postopki izboljša svoj regulativni sistem z dodatnimi mehanizmi notranjega posvetovanja in usklajevanja.

5. Vsaka pogodbenica lahko ustanovi ali ohrani osrednji usklajevalni organ.

ČLEN 28.5

Preglednost regulativnih postopkov in mehanizmov

Vsaka pogodbenica objavi opise postopkov in mehanizmov, ki jih njen regulativni organ uporablja za pripravo, oceno ali pregled regulativnih ukrepov. Ti opisi se nanašajo na zadevne smernice, pravila ali postopke, vključno s tistimi glede omogočanja javnosti, da predloži pripombe.

ČLEN 28.6

Zgodnje obveščanje o načrtovanih regulativnih ukrepih

1. Vsaka pogodbenica vsaj enkrat letno objavi seznam načrtovanih pomembnih¹³⁹ regulativnih ukrepov, za katere njen regulativni organ razumno pričakuje, da jih bo sprejel v enem letu.
2. Vsaka pogodbenica mora v zvezi z vsakim regulativnim ukrepom s seznama iz odstavka 1 objaviti tudi:
 - (a) kratek opis področja uporabe in ciljev ter
 - (b) predvideni čas za njegovo sprejetje, vključno z obdobjem za javno posvetovanje, če je to mogoče.

¹³⁹ Pojasniti je treba, da „pomemben regulativni ukrep“ pomeni ukrep z znatnim regulativnim učinkom, kot ga določi posamezna pogodbenica v skladu s svojimi pravili in postopki.

ČLEN 28.7

Javna posvetovanja

1. Pri oblikovanju pomembnega regulativnega ukrepa vsaka pogodbenica v skladu s svojimi pravili in postopki:
 - (a) objavi osnutek regulativnega ukrepa ali posvetovalne dokumente, ki vsebujejo dovolj podrobnosti o novem regulativnem ukrepu v pripravi, da lahko vsakdo oceni, ali in kako bi lahko ukrep znatno vplival na njegove interese;
 - (b) vsem na nediskriminatorni podlagi ponudi razumne možnosti za predložitev pripomb ter
 - (c) prouči prejete pripombe.

2. Vsaka pogodbenica bi morala uporabljati elektronska komunikacijska sredstva in si prizadevati za uporabo namenske enotne točke dostopa za zagotavljanje informacij v zvezi z javnimi posvetovanji, vključno s tem, kako predložiti pripombe.

3. Vsaka pogodbenica objavi vse prejete pripombe in povzetek rezultatov posvetovanj. Ta obveznost ne velja v obsegu, ki je potreben za varstvo zaupnih informacij ali osebnih podatkov ali za neobjavljanje neprimernih vsebin.

ČLEN 28.8

Ocena regulativnega učinka

1. Vsaka pogodbenica spodbuja svoj regulativni organ, naj pri oblikovanju pomembnih regulativnih ukrepov v skladu z veljavnimi pravili in postopki izvaja ocene regulativnega učinka.
2. Regulativni organ posamezne pogodbenice pri izvajanju ocene regulativnega učinka v skladu z odstavkom 1 vzpostavi in vzdržuje postopke in mehanizme, ki spodbujajo upoštevanje naslednjih dejavnikov:
 - (a) potrebe po regulativnem ukrepu, vključno z naravo in pomenom težave, ki naj bi jo regulativni ukrep obravnaval;
 - (b) vseh izvedljivih in ustreznih regulativnih in neregulativnih alternativnih možnosti, vključno z možnostjo neregulacije, ki bi dosegle cilj javne politike zadevne pogodbenice;

- (c) kolikor je to mogoče in ustrezno, morebitnih stroškov in koristi ter družbenega, gospodarskega in okoljskega vpliva takih alternativnih možnosti, tudi na mednarodno trgovino in naložbe ter na mala in srednja podjetja, ob priznavanju, da je nekatere stroške in koristi težko količinsko opredeliti in izraziti denarno;
- (d) kadar je ustrezno, kako se obravnavane možnosti nanašajo na morebitne relevantne mednarodne standarde, vključno z razlogom za kakršno koli odstopanje, ter
- (e) kako se cilji javne politike najbolje dosežejo v smislu uspešnosti in učinkovitosti.

3. Regulativni organ se pri izvajanju ocene regulativnega učinka v skladu z odstavkom 1 opira na najboljše razumno pridobljene dokaze, vključno z znanstvenimi, tehničnimi, gospodarskimi ali drugimi informacijami.

4. Zadevna pogodbenica v zvezi z oceno regulativnega učinka, ki jo je regulativni organ izvedel za regulativni ukrep, pripravi končno poročilo, v katerem podrobno opiše dejavnike, ki jih je regulativni organ upošteval v svoji oceni, in upoštevne ugotovitve. Tako poročilo se objavi najpozneje na datum objave regulativnega ukrepa.

ČLEN 28.9

Retrospektivna ocena

1. Regulativni organ posamezne pogodbenice vzdržuje postopke ali mehanizme za spodbujanje rednih retrospektivnih ocen ali pregledov svojih regulativnih ukrepov v časovnih presledkih, ki se mu zdijo primerni.
2. Regulativni organi pogodbenice pri opravljanju rednih retrospektivnih ocen proučijo, ali obstajajo priložnosti za učinkovitejše doseganje ciljev javne politike in zmanjšanje nepotrebnih regulativnih bremen, tudi za mala in srednja podjetja. Vsaka pogodbenica bi morala na podlagi takih rednih retrospektivnih ocen določiti, ali bi bilo treba njene regulativne ukrepe spremeniti, poenostaviti, razširiti ali razveljaviti.
3. Vsaka pogodbenica javno objavi svoje načrte za take redne retrospektivne ocene in njihove rezultate.

ČLEN 28.10

Register regulativnih ukrepov

Vsaka pogodbenica v skladu s svojimi pravili in postopki zagotovi, da so veljavni regulativni ukrepi na voljo na enotnem, prosto dostopnem spletnem mestu. To spletno mesto bi moralo omogočati iskanje regulativnih ukrepov po sklicih ali besedah in bi se moralo redno posodablјati.

ČLEN 28.11

Kontaktna točka

1. Kontaktne točke za komunikacijo med pogodbenicama o zadevah, ki izhajajo iz tega poglavja, so:
 - (a) v primeru Mehike generalni direktorat za mednarodno trgovino podsekretariata za zunanjo trgovino ministrstva za gospodarstvo (*Dirección General de Disciplinas de Comercio Internacional de la Subsecretaría de Comercio Exterior de la Secretaría de Economía*) ali njegov naslednik ter
 - (b) v primeru Evropske unije Generalni direktorat za trgovino ali njegov naslednik.

2. Vsaka kontaktna točka je pristojna, da se v okviru svojega regulativnega organa po potrebi posvetuje in usklajuje o zadevah, ki izhajajo iz tega poglavja.
3. Vsaka pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico o kontaktnih podatkih svoje kontaktne točke, pri čemer jo nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah kontaktnih podatkov.

ČLEN 28.12

Sodelovanje in izmenjava informacij

1. Pogodbenici sodelujeta, da bi olajšali izvajanje tega poglavja. To lahko vključuje organizacijo ustreznih dejavnosti, vključno z medsebojno pomočjo, za okrepitev sodelovanja med njunimi regulativnimi organi.
2. Pogodbenici najpozneje eno leto po začetku veljavnosti tega sporazuma izmenjata informacije o svojih obstoječih pravilih in postopkih v zvezi z dobrimi regulativnimi praksami ter po potrebi o vseh ukrepih, sprejetih za izvajanje tega poglavja.

ČLEN 28.13

Reševanje sporov

Pogodbenica nima na voljo možnosti reševanja sporov v skladu s poglavjem 31 (Reševanje sporov) v zvezi z uporabo ali razlago določb tega poglavja.

POGLAVJE 29

MALA IN SREDNJA PODJETJA

ČLEN 29.1

Cilj

Pogodbenici priznavata pomen krepitve sodelovanja v zadevah, pomembnih za mala in srednja podjetja (v nadaljnjem besedilu: MSP), s sredstvi iz tega poglavja in drugih določb tega sporazuma, ki bi lahko posebej koristile MSP.

ČLEN 29.2

Izmenjava informacij

1. Vsaka pogodbenica vzpostavi ali ohrani javno dostopno spletno mesto, ki vsebuje informacije v zvezi s tem sporazumom, med drugim:

(a) besedilo tega sporazuma, vključno z vsemi prilogami;

- (b) povzetek tega sporazuma ter
 - (c) informacije, namenjene MSP, ki vsebujejo:
 - (i) opis določb tega sporazuma, ki so po mnenju pogodbenice pomembne za MSP obeh pogodbenic, ter
 - (ii) vse dodatne informacije, za katere pogodbenica meni, da bi koristile MSP, ki želijo izkoristiti možnosti, ki jih ponuja ta sporazum.
2. Vsaka pogodbenica na spletno mesto iz odstavka 1 doda povezave do:
- (a) ustreznega spletnega mesta druge pogodbenice ter
 - (b) spletnih mest svojih vladnih organov in drugih ustreznih subjektov, za katera pogodbenica meni, da zagotavljajo koristne informacije za MSP, ki želijo trgovati ali poslovati v pogodbenici.
3. Spletna mesta iz pododstavka 2(b) vsebujejo informacije v zvezi s:
- (a) carinskimi zakoni in drugimi predpisi ter postopki za uvoz, izvoz in tranzit ter obrazci in dokumenti, ki se zanje zahtevajo;

- (b) zakoni in predpisi ter postopki v povezavi s pravicami intelektualne lastnine;
- (c) tehničnimi predpisi in, kadar je ugotavljanje skladnosti s strani tretjih oseb obvezno, kot je določeno v poglavju 9 (Tehnične ovire v trgovini), obveznimi postopki ugotavljanja skladnosti in povezavami do seznamov organov za ugotavljanje skladnosti;
- (d) sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi v povezavi z uvozom in izvozom;
- (e) pravili o javnih naročilih, zbirko podatkov z obvestili o javnih naročilih in ustreznimi določbami poglavja 21 (Javna naročila);
- (f) postopki registracije podjetja ter
- (g) drugimi informacijami, za katere pogodbenica meni, da bi koristile MSP.

4. Vsaka pogodbenica na spletno mesto iz odstavka 1 doda povezavo do zbirke podatkov, v kateri je mogoče elektronsko iskati po tarifni nomenklaturi. Zbirka podatkov:

- (a) vključuje naslednje informacije v zvezi z dostopom blaga na trg pogodbenice:
 - (i) stopnje carin in tarifne kvote, če je ustrezno, v zvezi z državami z največjimi ugodnostmi in državami, ki nimajo največjih ugodnosti, ter preferencialnimi stopnjami carin in tarifnimi kvotami;

- (ii) trošarine;
 - (iii) davek na dodano vrednost;
 - (iv) carinske dajatve ali druge pristojbine, vključno s pristojbinami za posamezne izdelke;
 - (v) pravila o poreklu, kot so določena v poglavju 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla), in
 - (vi) merila, ki se uporabljajo za določitev carinske vrednosti blaga, ter
- (b) si prizadeva, da vključuje naslednje informacije v zvezi z dostopom blaga na trg pogodbenice:
- (i) druge tarifne ukrepe;
 - (ii) povračilo carinskih dajatev, odlog ali druge vrste olajšav za zmanjšanje, povračilo ali oprostitev carinskih dajatev;
 - (iii) če je primerno, zahteve glede označevanja države porekla, vključno z namestitvijo in načinom označevanja;

(iv) informacije, ki se zahtevajo za uvozne postopke, ter

(v) informacije, povezane z netarifnimi ukrepi.

5. Vsaka pogodbenica redno posodablja informacije in povezave, zagotovljene v skladu z odstavki 1 do 4, da zagotovi njihovo točnost.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so informacije, zagotovljene v skladu s tem členom, predstavljene na način, ki je primeren za uporabo s strani MSP. Vsaka pogodbenica si prizadeva, da so informacije na voljo v angleškem jeziku.

7. Pogodbenica nobeni osebi iz pogodbenice ne zaračuna pristojbine za dostop do informacij, zagotovljenih v skladu z odstavki 1 do 4.

ČLEN 29.3

Kontaktne točke za MSP

1. Vsaka pogodbenica določi kontaktno točko (v nadaljnjem besedilu: kontaktna točka za MSP), ki je pristojna za opravljanje nalog iz tega člena, in drugi pogodbenici uradno sporoči njene kontaktne podatke. Pogodbenici se nemudoma medsebojno uradno obvestita o kakršnih koli spremembah kontaktnih podatkov.

2. Kontaktna točka za MSP:

- (a) zagotovi, da se pri izvajanju tega sporazuma upoštevajo potrebe MSP, ter prouči načine za povečanje trgovinskih in naložbenih priložnosti za MSP s krepitvijo sodelovanja med pogodbenicama na področju MSP;
- (b) opredeljuje načine in izmenjuje informacije, da bi lahko MSP pogodbenic izkoristili nove priložnosti, ustvarjene s tem sporazumom;
- (c) zagotovi, da so informacije na spletnih mestih iz člena 29.2 posodobljene in relevantne za MSP, ter prouči možnost vključitve vseh dodatnih informacij, ki jih lahko priporoči, na ta spletna mesta;
- (d) obravnava vse druge zadeve glede izvajanja tega sporazuma v zvezi z MSP, ki so v interesu MSP, vključno z:
 - (i) izmenjavo informacij;
 - (ii) sodelovanjem, kadar je ustrezno, pri delu pododborov in delovnih skupin, ustanovljenih na podlagi tega sporazuma, in predstavitev svojih posebnih področij delovanja, zadev in priporočil posebnega pomena za MSP tem pododborom in delovnim skupinam, pri čemer preprečuje podvajanje delovnih programov, ter

- (iii) opredelitvijo in predlaganjem možnih vzajemno sprejemljivih rešitev, da se izboljša zmožnost MSP za sodelovanje v trgovini in naložbah med pogodbenicama;
 - (e) redno poroča o svojih dejavnostih za obravnavo Odboru za trgovino ter
 - (f) po dogovoru pogodbenic obravnava vse druge zadeve, ki izhajajo iz tega sporazuma in se nanašajo na MSP.
3. Kontaktni točki za MSP se sestajata po potrebi in opravljata svoje delo prek ustreznih komunikacijskih kanalov, o katerih se dogovorita in ki lahko vključujejo elektronsko pošto, videokonference ali druga elektronska komunikacijska sredstva.
4. Kontaktni točki za MSP lahko pri izvajanju svojih dejavnosti po potrebi sodelujeta s strokovnjaki in zunanjimi organizacijami.

ČLEN 29.4

Neuporaba reševanja sporov

Pogodbenica nima na voljo možnosti reševanja sporov v skladu s poglavjem 31 (Reševanje sporov) v zvezi z razlago ali uporabo določb tega poglavja.

POGLAVJE 30

SUROVINE

ČLEN 30.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju:

- (a) „dovoljenje“ pomeni dovoljenje, licenco, koncesijo ali podoben upravni ali pogodbeni instrument, s katerim pristojni organ pogodbenice daje subjektu pravico, da na njenem ozemlju opravlja določeno gospodarsko dejavnost;
- (b) „subjekt“ pomeni katero koli fizično osebo ali podjetje oziroma skupino teh oseb ali podjetij ter
- (c) „surovine“ pomenijo snovi, ki se uporabljajo pri proizvodnji industrijskih proizvodov, razen predelanih ribiških proizvodov in kmetijskih proizvodov, ki jih sestavljajo sol, žveplo, zemljine in kamen, mavčni materiali, apno in cement (HS 25); rude, žindra in pepel (HS 26); blago, zajeto v HS 27; anorganske kemikalije (HS 28); organske kemikalije (HS 29); gnojila (HS 31); naravni kavčuk (HS 40); surove kože z dlako ali brez dlake (HS 41) ter osnovne in plemenite kovine in predelani minerali (prej HS 71, 72, 74–76, 78–81), razen urana in torija (HS 26.12) ter radioaktivnih elementov in izotopov (HS 28.44, 28.45).

ČLEN 30.2

Načela

1. Vsaka pogodbenica ohrani suvereno pravico, da določi, ali so na njenem ozemlju območja, ki so na voljo za raziskovanje in proizvodnjo surovin ter so opredeljena v skladu z njeno zakonodajo in Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, sklenjeno 10. decembra 1982 v Montego Bayu.

2. V skladu z določbami tega poglavja si pogodbenici pridržujeta pravico do sprejetja, ohranjanja in izvrševanja ukrepov, potrebnih za uresničevanje legitimnih ciljev javne politike, kot so zagotavljanje oskrbe s surovinami, varstvo družbe, okolja, javnega zdravja in potrošnikov ter spodbujanje javne varnosti in zaščite.

ČLEN 30.3

Izvozna in uvozna monopolizacija

Pogodbenica ne določi ali ohrani uvoznega ali izvoznega monopola za surovine. V tem členu uvozni ali izvozni monopol pomeni izključno pravico ali pooblastilo, ki ga pogodbenica podeli subjektu za uvoz ali izvoz surovin v drugo pogodbenico¹⁴⁰.

¹⁴⁰ Pojasniti je treba, da ta določba ne posega v določbe poglavja 10 (Naložbe) in poglavja 11 (Čezmejna trgovina s storitvami) ter prilog k njima in ne vključuje nobene pravice, ki bi izhajala iz podelitve izključne pravice intelektualne lastnine.

ČLEN 30.4

Določanje izvoznih cen

Pogodbenica z nobenim ukrepom ne sprejme ali ohrani višje cene za izvoz surovin v drugo pogodbenico, kot je cena, zaračunana za to blago, namenjeno na domači trg.

ČLEN 30.5

Določanje domačih cen

1. Pogodbenici lahko regulirata ceno domače dobave surovin (v nadaljnjem besedilu: regulirana cena) le z uvedbo obveznosti javne službe.
2. Če pogodbenica naloži obveznost javne službe, zagotovi, da:
 - (a) je obveznost jasno opredeljena, pregledna in sorazmerna ter
 - (b) se obveznost ne ohrani, če okoliščine ali cilji, zaradi katerih je bila uvedena, ne obstajajo več.
3. Pogodbenica, ki regulira ceno, zagotovi objavo metodologije, na kateri temelji izračun regulirane cene iz odstavka 2, pred začetkom njene veljavnosti.

ČLEN 30.6

Sodelovanje na področju surovin

Pogodbenici sodelujeta na področju surovin, da bi med drugim:

- (a) zmanjšali ali odpravili ukrepe, ki izkrivljajo trgovino in naložbe v tretjih državah ter vplivajo na surovine;
- (b) uskladili svoja stališča v mednarodnih forumih, kjer se razpravlja o trgovinskih in naložbenih vprašanjih, povezanih s surovinami, ter spodbujali mednarodne programe na področju surovin;
- (c) spodbujali izmenjavo tržnih podatkov na področju surovin;
- (d) spodbujali družbeno odgovornost podjetij v skladu z mednarodnimi standardi, kot so smernice OECD za večnacionalna podjetja in ustrezne smernice o potrebni skrbnosti;
- (e) spodbujali raziskave, razvoj, inovacije in usposabljanje na ustreznih področjih skupnega interesa na področju surovin;
- (f) spodbujali izmenjavo informacij in dobrih praks o razvoju domače politike ter
- (g) spodbujali učinkovito rabo virov, vključno z izboljšanjem proizvodnih postopkov ter trajnosti, popravljivosti, zasnove za razstavljanje, enostavne ponovne uporabe in recikliranja blaga.

POGLAVJE 31

REŠEVANJE SPOROV

ODDELEK A

Cilj in področje uporabe

ČLEN 31.1

Cilj

Cilj tega poglavja je vzpostaviti uspešen in učinkovit mehanizem za preprečevanje in reševanje kakršnih koli sporov med pogodbenicama v zvezi z razlago in uporabo tega sporazuma, da se, kadar je to mogoče, doseže sporazumna rešitev.

ČLEN 31.2

Področje uporabe

Če ni določeno drugače, se to poglavje uporablja za vse spore med pogodbenicama v zvezi z razlago ali uporabo določb tega sporazuma (v nadaljnjem besedilu: zajete določbe), če ena od pogodbenic meni, da ukrep¹⁴¹ druge pogodbenice ni v skladu s katero koli zajeto določbo.

ČLEN 31.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo opredelitve pojmov iz prilog 31-A (Poslovnik) in 31-B (Kodeks ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje).

¹⁴¹ Pojasniti je treba, da se lahko za namene tega poglavja vsako ravnanje ali opustitev, ki jo je mogoče pripisati pogodbenici, šteje za ukrep te pogodbenice. Za predlagani ukrep pogodbenice se lahko izvedejo posvetovanja v skladu s členom 31.5. Za pregled predlaganega ukrepa se ne ustanovi arbitražni senat.

ČLEN 31.4

Izbira razsodišča

1. V primeru spora glede ukrepa, ki domnevno krši obveznost iz tega sporazuma in vsebinsko enakovredne obveznosti iz drugega mednarodnega sporazuma, katerega podpisnici sta obe pogodbenici, vključno s Sporazumom o STO, razsodišče za rešitev spora izbere pogodbenica, ki želi kršitev odpraviti.
2. Ko pogodbenica začne postopke za reševanje sporov v skladu s tem oddelkom ali drugim mednarodnim sporazumom, ne začne postopkov reševanja sporov pri drugem razsodišču v zvezi z ukrepom iz odstavka 1, razen če prvo izbrano razsodišče iz postopkovnih ali jurisdikcijskih razlogov ne more odločiti o zadevi.
3. Za namene tega člena se šteje, da:
 - (a) se postopki za reševanje sporov v okviru tega oddelka začnejo, ko ena od pogodbenic vloži zahtevek za ustanovitev arbitražnega senata v skladu s členom 31.6;
 - (b) se postopki za reševanje sporov v skladu s Sporazumom o STO začnejo, ko ena od pogodbenic vloži zahtevek za ustanovitev arbitražnega senata v skladu s členom 6 dogovora o reševanju sporov, ter

(c) se postopki za reševanje sporov v okviru katerega koli drugega sporazuma začnejo v skladu z ustreznimi določbami zadevnega sporazuma.

4. Brez poseganja v odstavek 2 nobena določba tega sporazuma pogodbenici ne preprečuječasne opustitve obveznosti z dovoljenjem Organa STO za reševanje sporov ali na podlagi postopkov za reševanje sporov iz drugega mednarodnega sporazuma, katerega podpisnici sta pogodbenici. Sporazum o STO ali kateri koli drug mednarodni sporazum med pogodbenicama se ne uporablja za to, da bi se pogodbenici preprečila začasna opustitev obveznosti v skladu s tem sporazumom.

ODDELEK B

Posvetovanja

ČLEN 31.5

Posvetovanja

1. Pogodbenici si prizadevata rešiti vse spore iz člena 31.2 s posvetovanji v dobri veri, da dosežeta sporazumno rešitev.

2. Pogodbenica zahteva posvetovanja s pisnim zahtevkom, ki ga predloži drugi pogodbenici ter v katerem opredeli sporni ukrep in zajete določbe, za katere meni, da se uporabljajo.
3. Pogodbenica, na katero je naslovljen zahtevek za posvetovanja, nanj odgovori nemudoma, vsekakor pa najpozneje deset dni po datumu prejema. Posvetovanja potekajo najpozneje 30 dni po datumu prejema zahtevka, in sicer na ozemlju pogodbenice, na katero je naslovljen zahtevek, razen če se pogodbenici dogovorita drugače. Posvetovanja se štejejo za končana 30 dni po datumu prejema zahtevka, razen če se pogodbenici dogovorita, da jih bosta nadaljevali.
4. Posvetovanja o nujnih zadevah, vključno s tistimi v zvezi s pokvarljivim blagom, se skličejo v 15 dneh po datumu prejema zahtevka. Posvetovanja se štejejo za končana v teh 15 dneh, razen če se pogodbenici dogovorita, da jih bosta nadaljevali.
5. Med posvetovanji vsaka pogodbenica drugi pogodbenici predloži zadostne informacije o dejstvih za celovit pregled, kako bi zadevni ukrep lahko vplival na uporabo tega sporazuma. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti sodelovanje osebja svojih pristojnih vladnih organov z ustreznim strokovnim znanjem o zadevi, ki je predmet posvetovanj.
6. Posvetovanja in zlasti stališča, ki jih pogodbenici izrazita med posvetovanji, so zaupni in ne posegajo v pravice katere koli od pogodbenic v nadaljnjih postopkih. Vsaka pogodbenica varuje vse zaupne informacije, prejete med posvetovanji, v skladu z zahtevo pogodbenice, ki je informacije predložila.

7. Če se pogodbenica, na katero je naslovljen zahtevek za posvetovanje, nanj ne odzove v desetih dneh od datuma njegovega prejema, če se posvetovanja ne izvedejo v rokih iz odstavka 3 ali 4, če se pogodbenici strinjata, da ne bosta izvedli posvetovanja, ali če so bila posvetovanja končana brez sporazumne rešitve, lahko pogodbenica, ki je zahtevala posvetovanja, uporabi člen 31.6.

ODDELEK C

Postopki arbitražnega senata

ČLEN 31.6

Ustanovitev arbitražnega senata

1. Če pogodbenicama ne uspe rešiti spora s posvetovanji, kot so opredeljena v členu 31.5, lahko pogodbenica, ki je zahtevala posvetovanja, zahteva ustanovitev arbitražnega senata.
2. Zahtevek za ustanovitev arbitražnega senata se predloži drugi pogodbenici v pisni obliki. Pogodbenica pritožnica v zahtevku opredeli sporni ukrep in pojasni, kako je ta ukrep neskladen z zajetimi določbami, na način, ki zadostuje za jasno predstavitev pravne podlage za pritožbo.

3. Po predložitvi zahtevka se ustanovi arbitražni senat.

ČLEN 31.7

Sestava arbitražnega senata

1. Arbitražni senat sestavljajo trije člani.
2. Pogodbenici se v 15 dneh od datuma, ko pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, prejme pisni zahtevki za ustanovitev arbitražnega senata, posvetujeta, da bi dosegli dogovor o sestavi senata. V ta namen vsaka pogodbenica v desetih dneh po datumu prejema pisnega zahtevka v skladu s členom 31.6 imenuje člana arbitražnega senata, ki je lahko njen državljan, in drugi pogodbenici predlaga največ tri kandidate za predsednika. Pogodbenici si prizadevata, da v 15 dneh od datuma prejema pisnega zahtevka v skladu s členom 31.6 določita predsednika s seznama kandidatov za predsednika. Pogodbenica lahko nasprotuje članu arbitražnega senata, ki ga imenuje druga pogodbenica, če zadevni posameznik po njenem mnenju ne izpolnjuje zahtev iz člena 31.9.
3. Če se pogodbenici ne dogovorita o sestavi arbitražnega senata v roku iz odstavka 2, za sestavo uporabita postopke iz naslednjih odstavkov.

4. Vsaka pogodbenica v sedmih dneh po izteku roka iz odstavka 2 imenuje člana arbitražnega senata s svojega podseznama iz člena 31.8.
5. Če pogodbenica pritožnica ne imenuje člana arbitražnega senata v roku iz odstavka 4, postopek za reševanje sporov preneha ob koncu tega obdobja.
6. Če pogodbenica, na katero je naslovljen zahtevek, ne imenuje člana arbitražnega senata v roku iz odstavka 4, lahko pogodbenica pritožnica od organa za imenovanja, navedenega v poslovniku iz Priloge 31-A, zahteva, naj ga izbere z žrebom. Organ za imenovanja z žrebom izbere člana arbitražnega senata s podseznama pogodbenice, na katero je naslovljen zahtevek, iz člena 31.8 v 15 dneh po prejemu zahtevka pogodbenice pritožnice.
7. Če se pogodbenici ne moreta dogovoriti o predsedniku v roku iz odstavka 2, lahko pogodbenica pritožnica ali v primeru postopkov v skladu s členom 31.18 katera koli pogodbenica, v sedmih dneh po izteku tega roka od organa za imenovanja, navedenega v poslovniku iz Priloge 31-A, zahteva, da z žrebom izbere predsednika senata s podseznama posameznikov, ki opravljajo funkcijo predsednika, iz člena 31.8. Organ za imenovanja izbere predsednika v 15 dneh po prejemu zahtevka pogodbenice.
8. Za namene odstavkov 6 in 7 organi za imenovanja, navedeni v poslovniku iz Priloge 31-A, izberejo člane arbitražnega senata v skladu z določbami tega poglavja in poslovnika iz Priloge 31-A.

9. Če Odbor za trgovino ne sprejme katerega od seznamov iz člena 31.8, se člani ali predsednik arbitražnega senata imenujejo iz nabora posameznikov, ki jih imenujeta ena ali obe pogodbenici, o čemer se pisno uradno obvesti druga pogodbenica.

ČLEN 31.8

Seznami članov arbitražnega senata

1. Odbor za trgovino najpozneje v šestih mesecih po začetku veljavnosti tega sporazuma sestavi seznam vsaj 15 posameznikov, ki so pripravljani in sposobni opravljati nalogo članov arbitražnega senata. Seznam sestavljajo naslednji trije podseznam:

- (a) podseznam posameznikov iz Evropske unije;
- (b) podseznam posameznikov iz Mehike ter
- (c) podseznam posameznikov, ki opravljajo funkcijo predsednika arbitražnega senata.

2. Na vsakem podseznamu je najmanj pet posameznikov. Podseznam iz pododstavka 1(c) ne vsebuje posameznikov, ki so državljani katere koli od pogodbenic.

3. Odbor za trgovino lahko sprejme dodatne sezname posameznikov s strokovnim znanjem in izkušnjami v določenih sektorjih, ki jih zajema ta sporazum. Ob soglasju pogodbenic se taki dodatni sezname uporabijo za sestavo arbitražnega senata v skladu s postopkom iz člena 31.7.

ČLEN 31.9

Zahteve za člane arbitražnega senata

1. Vsak član arbitražnega senata:
 - (a) ima dokazano strokovno znanje in izkušnje na področju prava, mednarodne trgovine in drugih zadev, ki jih zajema ta sporazum, kot je reševanje sporov, ki izhajajo iz drugih mednarodnih trgovinskih sporazumov;
 - (b) je neodvisen od obeh pogodbenic, ni povezani z njima in od njiju ne sprejema navodil;
 - (c) deluje kot posameznik in glede zadev v zvezi s sporom ne sprejema navodil od nobene organizacije ali vlade ter
 - (d) ravna v skladu s kodeksom ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje iz Priloge 31-B.

2. Predsednik ima tudi izkušnje s postopki za reševanje sporov.
3. Glede na predmet posameznega spora se lahko pogodbenici dogovorita o odstopanju od zahtev iz pododstavka 1(a).

ČLEN 31.10

Naloge arbitražnega senata

Arbitražni senat:

- (a) objektivno presoja zadevo, ki jo obravnava, vključno z objektivno presojo dejstev primera, uporabnostjo zajetih določb in skladnostjo zadevnih ukrepov z zajetimi določbami;
- (b) v svojih sklepih in poročilih navede ugotovitve glede dejstev, uporabnost zajetih določb, osnovne utemeljitve sprejetih ugotovitev in sklepov ter, na skupno zahtevo pogodbenic, vsa priporočila ter
- (c) bi se moral redno posvetovati s pogodbenicama in zagotoviti ustrezne priložnosti za razvoj sporazumne rešitve.

ČLEN 31.11

Pristojnosti

1. Če se pogodbenici v petih dneh po datumu imenovanja zadnjega člana arbitražnega senata ne dogovorita drugače, so pristojnosti arbitražnega senata naslednje:

„ob upoštevanju ustreznih določb tega Sporazuma, ki jih navedeta pogodbenici, proučitev zadeve, predložene v zahtevku za ustanovitev arbitražnega senata; sprejetje ugotovitev glede skladnosti zadevnega ukrepa z določbami tega sporazuma iz člena 31.2 (Področje uporabe); izdajanje priporočil, če sta jih stranki skupaj zahtevali, in priprava poročila v skladu s členoma 31.13 (Vmesno poročilo) in 31.14 (Končno poročilo).“

2. Če se pogodbenici dogovorita o drugačnih pristojnostih, o tem uradno obvestita arbitražni senat v roku iz odstavka 1.

ČLEN 31.12

Odločitev o nujnosti

1. Če pogodbenica to zahteva najpozneje v petih dneh od datuma zahtevka za ustanovitev arbitražnega senata, senat v desetih dneh po imenovanju zadnjega člana senata odloči, ali gre za nujno zadevo. Druga pogodbenica ima možnost, da predloži pripombe na zahtevek v petih dneh od datuma njegove predložitve.
2. Kadar gre za nujno zadevo, so veljavni roki iz oddelka C razpolovljeni, razen rokov iz členov 31.6 in 31.11.

ČLEN 31.13

Vmesno poročilo

1. Arbitražni senat pogodbenicama predloži vmesno poročilo v 90 dneh od datuma imenovanja zadnjega člana senata. Če arbitražni senat meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik senata o tem pisno uradno obvesti pogodbenici, pri čemer navede razloge za zamudo in datum, na katerega namerava senat predložiti vmesno poročilo. Arbitražni senat nikakor ne predloži vmesnega poročila pozneje kot 120 dni od datuma imenovanja zadnjega člana senata.

2. Vsaka pogodbenica lahko arbitražnemu senatu predloži pisni zahtevek za presojo določenih vidikov vmesnega poročila v desetih dneh od njegovega prejema. Pogodbenica lahko predloži pripombe na zahtevo druge pogodbenice v šestih dneh od predložitve zahtevka.

ČLEN 31.14

Končno poročilo

1. Arbitražni senat pogodbenicama predloži končno poročilo v 120 dneh od datuma njegove ustanovitve. Če arbitražni senat meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik senata o tem pisno uradno obvesti pogodbenici, pri čemer navede razloge za zamudo in datum, na katerega namerava senat predložiti končno poročilo. Arbitražni senat nikakor ne predloži končnega poročila pozneje kot 150 dni od datuma njegove ustanovitve.
2. Končno poročilo vključuje razpravo o vseh pisnih zahtevkih pogodbenic v zvezi z vmesnim poročilom in jasno obravnava morebitne pripombe nanj. Po proučitvi vseh pisnih zahtevkov in pripomb pogodbenic v zvezi z vmesnim poročilom lahko arbitražni senat spremeni poročilo in opravi kakršen koli nadaljnji pregled, ki se mu zdi ustrezen.
3. Odločitev arbitražnega senata v končnem poročilu je dokončna in zavezujoča za pogodbenici.

ČLEN 31.15

Ukrepi za izpolnjevanje obveznosti

1. Pogodbenici priznavata pomen takojšnje izpolnitve obveznosti, ki izhajajo iz ugotovitev in sklepov arbitražnega senata v končnem poročilu, da se zagotovi učinkovita rešitev spora. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, sprejme vse potrebne ukrepe za takojšnjo izpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz ugotovitev in sklepov iz končnega poročila, da zagotovi skladnost z zajetimi določbami.
2. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje 30 dni po prejemu končnega poročila uradno obvesti pogodbenico pritožnico o ukrepih, ki jih je sprejela ali jih namerava sprejeti za izpolnjevanje obveznosti.
3. Razen če pogodbenici dosežeta sporazumno rešitev v skladu s členom 31.33, je treba za rešitev spora odpraviti vse ukrepe, ki niso v skladu s tem sporazumom.

ČLEN 31.16

Razumni rok

1. Če obveznosti ni mogoče izpolniti takoj, pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje 30 dni po prejemu končnega poročila uradno obvesti pogodbenico pritožnico o razumnem roku, ki ga bo potrebovala za izpolnitev obveznosti. Pogodbenici si prizadevata za dogovor o razumnem roku za izpolnitev obveznosti iz končnega poročila. Razumni rok ne bi smel biti daljši od 15 mesecev od predložitve končnega poročila v skladu s členom 31.14.
2. Če se pogodbenici ne dogovorita o razumnem roku, lahko pogodbenica pritožnica ne prej kot 20 dni po prejemu uradnega obvestila iz odstavka 1 od prvotnega arbitražnega senata pisno zahteva, naj določi razumni rok. Arbitražni senat predloži svojo odločitev pogodbenicama v 20 dneh od datuma prejema zahtevka.
3. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, pošlje pogodbenici pritožnici pisno uradno obvestilo o svojem napredku pri izpolnjevanju obveznosti iz končnega poročila vsaj en mesec pred iztekom razumnega roka.
4. Pogodbenici se lahko dogovorita za podaljšanje razumnega roka.

ČLEN 31.17

Pregled izpolnitve obveznosti

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje na dan izteka razumnega roka uradno obvesti pogodbenico pritožnico o vseh ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnitev obveznosti iz končnega poročila.
2. Če se pogodbenici ne strinjata glede obstoja ukrepov, sprejetih za izpolnitev obveznosti iz zajetih določb, ali glede njihove skladnosti z zajetimi določbami, lahko pogodbenica pritožnica od prvotnega arbitražnega senata pisno zahteva, naj odloči o zadevi. V zahtevku opredeli vse sporne ukrepe in pojasni, kako so neskladni z zajetimi določbami, na način, ki zadostuje za jasno predstavitev pravne podlage za pritožbo. Arbitražni senat predloži svojo odločitev pogodbenicama v 60 dneh od datuma prejema zahtevka.

ČLEN 31.18

Začasna pravna sredstva

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, na zahtevo pogodbenice pritožnice in po posvetovanjih z njo predloži ponudbo za začasno nadomestilo, če:

- (a) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, uradno obvesti pogodbenico pritožnico, da ne more izpolniti obveznosti iz končnega poročila, ali
- (b) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, ne predloži uradnega obvestila o ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnitev obveznosti, v roku iz člena 31.15 ali do datuma izteka razumnega roka, ali
- (c) arbitražni senat ugotovi, da ni bil sprejet noben ukrep za izpolnitev obveznosti ali da ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, ni v skladu z zajetimi določbami.

2. Pogodbenica pritožnica lahko pod katerim koli pogojem iz pododstavka 1(a) do (c), pisno uradno obvesti pogodbenico, proti kateri je vložena pritožba, da namerava začasno prekiniti uporabo obveznosti iz zajetih določb, če:

- (a) se pogodbenica pritožnica odloči, da ne bo vložila zahtevka v skladu z odstavkom 1, ali

(b) kadar je vložen zahtevek v skladu z odstavkom 1, se pogodbenici ne dogovorita o začasnem nadomestilu v 20 dneh po:

- (i) datumu uradnega obvestila pogodbenice, proti kateri je vložena pritožba, da ne more izpolniti obveznosti iz končnega poročila;
- (ii) izteku razumnega roka ali
- (iii) izdaji odločitve arbitražnega senata v skladu s členom 31.17.

3. V uradnem obvestilu je navedena raven nameravane začasne prekinitve obveznosti. Pogodbenica pritožnica bi si morala pri odločanju o tem, katere koristi bo začasno prekinila, najprej prizadevati za začasno prekinitve koristi v sektorju ali sektorjih, na katere vpliva ukrep, za katerega je arbitražni senat ugotovil, da ni v skladu s tem sporazumom ali da povzroča izničenje ali poslabšanje. Za sektorje, zajete v tem poglavju, ki niso sektorji, v katerih je arbitražni senat ugotovil izničenje ali poslabšanje, se lahko uporabi začasna prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, zlasti če pogodbenica pritožnica meni, da je taka prekinitve v drugem sektorju izvedljiva ali učinkovita za spodbujanje izpolnjevanja obveznosti. Stopnja začasne prekinitve koncesij ali drugih obveznosti ne presega ravni, ki je enakovredna izničenju ali poslabšanju zaradi kršitve.

4. Pogodbenica pritožnica lahko začasno prekine obveznosti 15 dni po datumu predložitve uradnega obvestila iz odstavka 2, razen če je pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, vložila zahtevek v skladu z odstavkom 5.

5. Če pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, meni, da priglašena raven začasne prekinitve koncesij ali drugih obveznosti presega raven, ki je enakovredna izničenju ali poslabšanju zaradi kršitve, lahko pred iztekom 15-dnevnega roka iz odstavka 4 od prvotnega arbitražnega senata pisno zahteva, naj odloči o zadevi. Arbitražni senat določi raven koristi, za katere meni, da so enakovredne, in svojo odločitev predloži pogodbenicama v 30 dneh od datuma predložitve zahtevka. Pogodbenica pritožnica ne prekine nobenih obveznosti, dokler arbitražni senat ne sprejme odločitve. Začasna prekinitve obveznosti je skladna s to odločitvijo.

6. Prekinitve obveznosti in nadomestilo iz tega člena sta začasna in prenehata, ko:

- (a) pogodbenici dosežeta sporazumno rešitev v skladu s členom 31.33;
- (b) pogodbenici soglašata, da je ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, omogočil skladnost pogodbenice, proti kateri je vložena pritožba, z zajetimi določbami, ali
- (c) so bili vsi ukrepi, sprejeti za izpolnitev obveznosti, za katere je arbitražni senat ugotovil, da niso v skladu z zajetimi določbami, umaknjeni ali spremenjeni, tako da pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, deluje v skladu s temi določbami.

ČLEN 31.19

Pregled vseh ukrepov, sprejetih za izpolnitev obveznosti po sprejetju začasnih pravnih sredstev

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, uradno obvesti pogodbenico pritožnico o vseh ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnitev obveznosti po začasni prekinitvi obveznosti ali uporabi začasnega nadomestila, odvisno od primera. Z izjemo primerov iz odstavka 2 pogodbenica pritožnica preneha začasno prekinitve obveznosti v 30 dneh od datuma prejema uradnega obvestila. Kadar je bilo uporabljeno nadomestilo, z izjemo primerov iz odstavka 2, lahko pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, tako nadomestilo preneha uporabljati v 30 dneh od prejema uradnega obvestila, da je izpolnila obveznosti.

2. Če pogodbenici v 30 dneh od prejema uradnega obvestila ne dosežeta dogovora o tem, ali pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, s priglašnim ukrepom deluje v skladu z zajetimi določbami, pogodbenica pritožnica od prvotnega arbitražnega senata pisno zahteva, naj odloči o zadevi. Arbitražni senat predloži svojo odločitev pogodbenicama v 60 dneh od datuma prejema zahtevka. Če arbitražni senat meni, da je ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, v skladu z zajetimi določbami, začasna prekinitve obveznosti oziroma uporaba nadomestila preneha. Če je ustrezno, se stopnja začasne prekinitve obveznosti ali nadomestila prilagodi glede na odločitev arbitražnega senata.

ČLEN 31.20

Zamenjava članov arbitražnega senata

Če član arbitražnega senata ne more sodelovati v postopkih za reševanje sporov, odstopi ali ga je treba zamenjati, ker ne izpolnjuje zahtev kodeksa ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje iz Priloge 31-B, se imenuje nov član arbitražnega senata v skladu s členom 31.7 in poslovnikom iz Priloge 31-A. Rok za predložitev poročila ali odločitve se po potrebi podaljša do imenovanja novega člana arbitražnega senata.

ČLEN 31.21

Poslovnik

1. Postopke arbitražnega senata iz tega oddelka urejata to poglavje in poslovnik iz Priloge 31-A.
2. Poslovnik zlasti zagotavlja, da:
 - (a) imata pogodbenici pravico do vsaj enega zaslišanja pred arbitražnim senatom, na katerem lahko vsaka pogodbenica ustno predstavi svoja stališča;

- (b) ima vsaka pogodbenica možnost, da predloži začetno pisno stališče in pisno nasprotno stališče;
 - (c) vsaka pogodbenica ob upoštevanju varstva zaupnih informacij objavi svoja pisna stališča, pisno različico ustne izjave in morebitne pisne odgovore na zahtevo ali vprašanje arbitražnega senata čim prej po predložitvi teh dokumentov in najpozneje na dan predložitve končnega poročila ter
 - (d) arbitražni senat in pogodbenici vse informacije, ki jih katera koli pogodbenica predloži senatu, obravnavajo kot zaupne.
2. Vsa zaslišanja arbitražnega senata so odprta za javnost, razen če se pogodbenici ne dogovorita drugače.

ČLEN 31.22

Začasna prekinitiv in prenehanje

1. Arbitražni senat na zahtevo obeh pogodbenic kadar koli začasno prekine svoje delo za obdobje, o katerem se dogovorita pogodbenici, ki pa ne presega 12 zaporednih mesecev. Arbitražni senat nadaljuje svoje delo pred koncem obdobja začasne prekinitve na pisno zahtevo obeh pogodbenic ali na zadnji dan obdobja začasne prekinitve na pisno zahtevo ene od pogodbenic. Pogodbenica, ki predloži zahtevek, o tem ustrezno obvesti drugo pogodbenico.

2. Če pred koncem obdobja začasne prekinitve nobena od pogodbenic ne zahteva nadaljevanja dela arbitražnega senata, pooblastila arbitražnega senata prenehajo in postopek se ustavi. To ne posega v pravico pogodbenice, da začne nove postopke v zvezi z isto zadevo.

3. Če je delo arbitražnega senata začasno prekinjeno, se ustrezna obdobja iz tega oddelka podaljšajo za enako obdobje, za katero se je delo senata prekinilo.

ČLEN 31.23

Prejem informacij

1. Arbitražni senat lahko na zahtevo pogodbenice ali na lastno pobudo od pogodbenic zahteva informacije, za katere meni, da so potrebne in primerne. Pogodbenici se nemudoma in v celoti odzoveta na kakršen koli zahtevek arbitražnega senata za predložitev takih informacij.

2. Arbitražni senat lahko na zahtevo pogodbenice ali na lastno pobudo od katerega koli vira zahteva kakršne koli informacije, za katere meni, da so primerne. Arbitražni senat ima tudi pravico, da pridobi mnenje ali tehnični nasvet strokovnjakov, če meni, da je to primerno, in ob upoštevanju pogojev, o katerih se dogovorita pogodbenici, kadar je ustrezno.

3. Arbitražni senat obravnava stališča *amicus curiae*, ki jih predložijo fizične osebe iz pogodbenice ali pravne osebe s sedežem v pogodbenici, v skladu s poslovníkom iz Priloge 31-A.
4. Vse informacije, ki jih arbitražni senat pridobi v skladu s tem členom, se razkrijejo pogodbenicama, ki lahko v zvezi z njimi predložita pripombe.

ČLEN 31.24

Pravila razlage

1. Arbitražni senat razlaga zajete določbe v skladu z običajnimi pravili razlage mednarodnega javnega prava, vključno s tistimi iz Dunajske konvencije o pravu mednarodnih pogodb. Arbitražni senat tudi upošteva relevantne razlage iz poročil svetov STO in pritožbenega organa, ki jih sprejme Organ STO za reševanje sporov.
2. Poročila in odločitve arbitražnega senata ne povečajo ali zmanjšajo pravic in obveznosti pogodbenic, določenih na podlagi tega sporazuma.

ČLEN 31.25

Poročila in odločitve arbitražnega senata

1. Posvetovanja arbitražnega senata so zaupna. Arbitražni senat si po najboljših močeh prizadeva za sprejemanje osnutkov poročil in odločitev s soglasjem. Če to ni mogoče, o zadevi odloči z večino glasov. Ločena mnenja članov arbitražnega senata se ne razkrijejo v nobenem primeru.
2. Pogodbenici brezpogojno sprejmeta odločitve in poročila arbitražnega senata. Poročila in odločitve ne ustvarjajo nobenih pravic ali obveznosti v zvezi s fizičnimi ali pravnimi osebami.
3. Vsaka pogodbenica objavi poročila in odločitve arbitražnega senata čim prej po datumu njihove predložitve pogodbenicama, ob upoštevanju varstva zaupnih informacij.

ODDELEK D

Mehanizem mediacije

ČLEN 31.26

Cilj

Cilj mehanizma mediacije je olajšati sprejemanje sporazumnih rešitev s celovitim in hitrim postopkom ob pomoči mediatorja.

ČLEN 31.27

Začetek postopka mediacije

1. Pogodbenica lahko od druge pogodbenice kadar koli pisno zahteva, naj začne postopek mediacije v zvezi s katerim koli svojim ukrepom, ki domnevno negativno vpliva na trgovino ali naložbe med pogodbenicama. Posvetovanja pred začetkom postopka mediacije niso potrebna.

2. Zahteva mora biti dovolj podrobna, da jasno predstavlja pomisleke pogodbenice, ki jo je predložila, pri čemer se v njej:

- (a) opredeli zadevni ukrep;
- (b) navede izjava o negativnih vplivih, ki jih po mnenju pogodbenice, ki predloži zahtevo, ukrep ima ali bo imel na trgovino ali naložbe med pogodbenicama, ter
- (c) pojasni, kako so ti vplivi po mnenju pogodbenice, ki je predložila zahtevo, povezani z ukrepom.

3. Postopek mediacije se lahko začne le na podlagi medsebojnega dogovora pogodbenic.

Pogodbenica, ki prejme zahtevek, razumevajoče obravnava tak zahtevek in ga v pisnem odgovoru pogodbenici, ki je predložila zahtevek, sprejme ali zavrne v desetih dneh po njegovem prejemu. V nasprotnem primeru se šteje, da je zahtevek zavrnjen.

ČLEN 31.28

Izbira mediatorja

1. Pogodbenici si prizadevata sprejeti dogovor o mediatorju, če je to mogoče, najpozneje v 15 dneh po prejemu sprejetja zahtevka.

2. Če se pogodbenici ne moreta dogovoriti o mediatorju v roku iz odstavka 1, lahko katera koli pogodbenica od organa za imenovanja, navedenega v poslovniku iz Priloge 31-A, zahteva, naj v petih dneh po prejemu zahtevka z žrebom izbere mediatorja s podseznama posameznikov, ki opravljajo funkcijo predsednika, iz člena 31.8.
3. Če Odbor za trgovino ob vložitvi zahtevka v skladu s členom 31.27 ni sprejel podseznama posameznikov, ki opravljajo funkcijo predsednika, iz člena 31.8, se mediator izbere z žrebom med posamezniki, ki jih ena ali obe pogodbenici imenujeta za ta podseznam, odvisno od primera.
4. Mediator ni državljan nobene od pogodbenic in ga ne zaposluje nobena od pogodbenic, razen če se pogodbenici dogovorita drugače.
5. Mediator ravna v skladu s kodeksom ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje iz Priloge 31-B.

ČLEN 31.29

Pravila pri postopku mediacije

1. Pogodbenica, ki zahteva začetek postopka mediacije, v desetih dneh od imenovanja mediatorja mediatorju in drugi pogodbenici predloži podroben pisni opis svojih pomislekov, zlasti v zvezi z izvajanjem spornega ukrepa in njegovimi mogočimi negativnimi vplivi na trgovino ali naložbe med pogodbenicama. Druga pogodbenica lahko v 20 dneh po prejemu tega opisa predloži pisne pripombe nanj.
2. Mediator pregledno pomaga pogodbenicama, da razjasnita sporni ukrep in njegove možne negativne vplive na trgovino ali naložbe med njima. Mediator lahko organizira srečanja med pogodbenicama, se z njima skupaj ali posamezno posvetuje, za pomoč ali nasvet zaprosi ustrezne strokovnjake in deležnike ter zagotovi vso dodatno podporo, ki jo zahtevata pogodbenici. Mediator se posvetuje s pogodbenicama, preden se za pomoč ali nasvet obrne na ustrezne strokovnjake ali deležnike.
3. Mediator lahko daje nasvete ali predlaga rešitev v obravnavo pogodbenicama. Pogodbenici lahko ponujeno rešitev sprejmeta ali zavrneta ali pa se dogovorita o drugačni rešitvi. Mediator ne daje nasvetov ali pripomb glede skladnosti spornega ukrepa s tem sporazumom.

4. Postopek mediacije poteka na ozemlju pogodbenice, na katero je bil naslovljen zahtevek za začetek postopka mediacije, ali po medsebojnem dogovoru na kateri koli drugi lokaciji ali s katerim koli drugim komunikacijskim sredstvom.
5. Pogodbenici si prizadevata doseči sporazumno rešitev v 60 dneh od imenovanja mediatorja. Pri doseganju take rešitve lahko pogodbenici proučita možnost dokončanja vseh potrebnih notranjih postopkov. Do sprejetja dokončnega dogovora lahko pogodbenici proučita morebitne vmesne rešitve, zlasti če se ukrep nanaša na pokvarljivo blago.
6. Mediator na zahtevo katere koli od pogodbenic pogodbenicama predloži osnutek poročila o dejanskem stanju, v katerem so navedeni:
- (a) kratek povzetek spornega ukrepa;
 - (b) uporabljeni postopki ter
 - (c) vse dosežene sporazumne rešitve, vključno z morebitnimi vmesnimi rešitvami.
7. Mediator pogodbenicama omogoči, da v 15 dneh predložita pripombe na osnutek poročila o dejanskem stanju. Mediator pogodbenicama po proučitvi njunih pripomb v 15 dneh predloži končno poročilo o dejanskem stanju. Poročilo o dejanskem stanju ne vključuje nobene razlage tega sporazuma.

8. Postopek se konča:

- (a) s sprejetjem sporazumne rešitve, dosežene med pogodbenicama na datum njenega sprejetja;
- (b) ko pogodbenici dosežeta sporazumni dogovor v kateri koli fazi postopka, in sicer na datum tega dogovora;
- (c) ko mediator po posvetovanju s pogodbenicama predloži pisno izjavo, da nadaljnja prizadevanja v okviru mediacije ne bi bila koristna, in sicer na datum predložitve te izjave ali
- (d) s pisno izjavo pogodbenice, potem ko prouči sporazumne rešitve v okviru postopka mediacije ter morebitne nasvete in predlagane rešitve mediatorja, in sicer na datum predložitve te izjave.

ČLEN 31.30

Zaupnost

1. Če se pogodbenici ne dogovorita drugače, so vse faze postopka mediacije, vključno z morebitnimi nasveti ali predlaganimi rešitvami, zaupne. Vsaka pogodbenica lahko javnosti razkrije, da se izvaja mediacija.

2. Če se pogodbenici strinjata, so sporazumne rešitve dostopne javnosti. Različica, ki se razkrije javnosti, ne vsebuje nobenih informacij, ki jih je pogodbenica označila za zaupne.

ČLEN 31.31

Povezava s postopki za reševanje sporov

1. Postopek mediacije ne posega v pravice in obveznosti pogodbenic iz oddelkov B in C ali postopkov za reševanje sporov iz katerega koli drugega sporazuma. Pojasniti je treba, da se lahko postopek mediacije začne ali nadaljuje med potekom postopkov arbitražnega senata.

2. Pogodbenica se ne sklicuje na spodaj navedeno niti tega ne predloži kot dokaz v drugih postopkih za reševanje sporov iz tega sporazuma ali katerega koli drugega sporazuma, niti arbitražni senat ne presoja o navedenem:

- (a) stališča druge pogodbenice med postopkom mediacije ali informacije, zbrane izključno v skladu z odstavkom 2 člena 31.29;
- (b) dejstvo, da je druga pogodbenica izrazila pripravljenost, da sprejme rešitev v zvezi z ukrepom, ki je predmet mediacije, ali
- (c) nasveti ali predlogi mediatorja.

3. Razen če se pogodbenici dogovorita drugače, mediator ni član arbitražnega senata v postopkih za reševanje sporov iz tega sporazuma ali katerega koli drugega mednarodnega sporazuma, če je imel v isti zadevi vlogo mediatorja.

ODDELEK E

Skupne določbe

ČLEN 31.32

Zahteva za pojasnila

1. Pred vložitvijo zahtevka za posvetovanja ali mediacijo v skladu s členom 31.5 oziroma 31.27 lahko pogodbenica zahteva pojasnila o ukrepu, ki negativno vpliva na trgovino ali naložbe med pogodbenicama. Pogodbenica, na katero je tak zahtevek naslovljen, v 20 dneh po njegovem prejemu predloži pisni odgovor s pripombami na zahtevana pojasnila.
2. Od pogodbenice se običajno pričakuje, da zahteva pojasnila v skladu z odstavkom 1, preden zahteva posvetovanja ali začne postopek mediacije ali druge ustrezne postopke sodelovanja ali posvetovanja v skladu s tem sporazumom.

ČLEN 31.33

Sporazumna rešitev

1. Pogodbenici lahko kadar koli sprejmeta sporazumno rešitev v zvezi s katerim koli sporom iz člena 31.2.
2. Če se sporazumna rešitev doseže med postopkom arbitražnega senata ali mediacije ali med katerim koli drugim načinom reševanja sporov, o katerem se dogovorita pogodbenici, vključno s postopki, ki vključujejo dobre usluge ali spravo, pogodbenici o tej rešitvi skupaj uradno obvestita predsednika arbitražnega senata ali mediatorja, odvisno od primera. Po takem uradnem obvestilu se postopek arbitražnega senata ali mediacije konča.
3. Vsaka pogodbenica sprejme potrebne ukrepe za izvedbo sporazumne rešitve v dogovorjenem roku.
4. Pogodbenica, ki izvaja rešitev, najpozneje do izteka dogovorjenega roka pisno obvesti drugo pogodbenico o vseh ukrepih, ki jih je sprejela za izvedbo sporazumne rešitve.

ČLEN 31.34

Roki

1. Vsi roki iz tega poglavja se štejejo v koledarskih dneh od dneva, ki sledi dnevu storitve dejanja, na katero se nanašajo.
2. Kateri koli rok iz tega poglavja se lahko podaljša z medsebojnim soglasjem obeh pogodbenic.
3. V skladu z oddelkom C lahko arbitražni senat pogodbenicama kadar koli predlaga, naj spremenita kateri koli rok iz tega poglavja, pri čemer navede razloge za svoj predlog.

ČLEN 31.35

Stroški

1. Vsaka pogodbenica krije svoje stroške, ki nastanejo pri udeležbi v postopkih arbitražnega senata ali mediacije.

2. Pogodbenici sta solidarno odgovorni za organizacijske stroške, vključno s honorarji in stroški članov arbitražnega senata in mediatorja, ter si jih enakomerno delita. Plačilo za člane arbitražnega senata se določi v skladu s poslovnikom iz Priloge 31-A. Plačilo mediatorja se določi v skladu s plačilom predsednika arbitražnega senata na podlagi poslovnika iz Priloge 31-A.

ČLEN 31.36

Upravljanje postopka za reševanje sporov

1. Vsaka pogodbenica:
 - (a) določi urad, pristojen za upravljanje postopkov za reševanje sporov iz tega poglavja, ter
 - (b) v treh mesecih po začetku veljavnosti tega sporazuma pisno uradno obvesti drugo pogodbenico o lokaciji urada in njegovih kontaktnih podatkih.
2. Vsaka pogodbenica je odgovorna za delovanje in stroške svojega urada.

3. Ne glede na odstavek 1 se lahko pogodbenici dogovorita, da bosta skupaj pooblastili zunanji organ za zagotavljanje podpore pri nekaterih upravnih nalogah v zvezi s postopkom za reševanje sporov iz tega poglavja.

ČLEN 31.37

Zasebne pravice

Pogodbenica ne zagotavlja pravice do ukrepanja v skladu s svojim notranjim pravom proti drugi pogodbenici, ker ukrep druge pogodbenice ni skladen s tem sporazumom.

ČLEN 31.38

Sprememba prilog

Svet za trgovino lahko spremeni prilogi 31-A (Poslovnik) in 31-B (Kodeks ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje).

POGLAVJE 32

IZJEME

ČLEN 32.1

Splošne izjeme

1. Člen XX GATT 1994, vključno z njegovimi opombami in dopolnilnimi določbami, je vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del ter se smiselno uporablja za poglavja 2 (Trgovina z blagom), 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla), 4 (Olajševanje carinskih postopkov in trgovine), 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi), 8 (Energetika), 9 (Tehnične ovire v trgovini) in 22 (Podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravni monopoli), 10 (Liberalizacija naložb) ter poglavje 30 (Surovine).
2. Pogodbenici soglašata, da:
 - (a) ukrepi iz člena XX(b) GATT 1994 vključujejo okoljske ukrepe¹⁴², ki so potrebni za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, ter

¹⁴² Pogodbenici priznavata pravico do sklicevanja na člen XX(b) GATT1994 v zvezi z ukrepi, sprejetimi v skladu z večstranskimi okoljskimi sporazumi, katerih podpisnici sta.

(b) se člen XX(g) GATT 1994 uporablja za ukrepe v zvezi z ohranjanjem živih in neživih neobnovljivih naravnih virov.

3. Če pogodbenica namerava sprejeti kakršne koli ukrepe v skladu s členom XX(i) in (j) GATT 1994, drugi pogodbenici zagotovi:

(a) vse ustrezne informacije ter

(b) na zahtevo razumno priložnost za posvetovanje v zvezi s katero koli zadevo, povezano s tem ukrepom, da bi se poiskala rešitev, sprejemljiva za obe strani.

Pogodbenici se lahko dogovorita o kakršnih koli sredstvih, potrebnih za rešitev zadev, ki so predmet posvetovanja iz pododstavka 3(b).

Kadar zaradi izjemnih in kritičnih okoliščin, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje, ni mogoče predhodno zagotoviti informacij in se posvetovati, lahko pogodbenica, ki namerava uvesti zadevne ukrepe, nemudoma sprejme ukrepe, ki so potrebni za obravnavo teh okoliščin, in o njih takoj obvesti drugo pogodbenico.

4. Točke (a), (b) in (c) člena XIV GATS so vključene v ta sporazum in so njegov sestavni del ter se smiselno uporabljajo za poglavja 11 (Čezmejna trgovina s storitvami), 12 (Začasna prisotnost fizičnih oseb iz poslovnih razlogov), 13 (Domača zakonodaja), 14 (Vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij), 16 (Telekomunikacijske storitve), 17 (Storitve mednarodnega pomorskega prevoza), 18 (Finančne storitve), 19 (Digitalna trgovina) in 22 (Podjetja v državni lasti, podjetja, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravni monopoli) ter poglavje 10 (Liberalizacija naložb).

5. Pogodbenici soglašata, da ukrepi iz člena XIV(b) GATS vključujejo okoljske ukrepe¹⁴³, potrebne za zaščito življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin.

ČLEN 32.2

Obdavčitev

1. V tem členu:

- (a) „prebivališče“ pomeni prebivališče za davčne namene ter
- (b) „davčna konvencija“ pomeni konvencijo o preprečevanju dvojnega obdavčevanja ali kateri koli drug mednarodni sporazum ali dogovor, ki se v celoti ali pretežno nanaša na obdavčitev in katerega podpisnica je katera koli od pogodbenic.

¹⁴³ Pogodbenici priznavata pravico do sklicevanja na člen XIV(b) GATS v zvezi z ukrepi, sprejetimi v skladu z večstranskimi okoljskimi sporazumi, katerih podpisnici sta.

2. Nobena določba tega sporazuma ne vpliva na pravice in obveznosti pogodbenic na podlagi davčne konvencije. V primeru neskladnosti med tem sporazumom in katero koli davčno konvencijo prevlada davčna konvencija, kar zadeva to neskladnost.

3. Členi 10.8 (Obravnavo po načelu največjih ugodnosti), 11.7 (Obravnavo po načelu največjih ugodnosti) in 18.4 (Obravnavo po načelu največjih ugodnosti) ter odstavek 4 člena 18.7 (Čezmejna trgovina s finančnimi storitvami) se ne uporabljajo za prednost, ki jo pogodbenica dodeli v skladu z davčno konvencijo.

4. Ob upoštevanju zahteve, da se taki ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo samovoljne ali neupravičene diskriminacije med pogodbenicama v primeru podobnih okoliščin ali prikrito omejevanje trgovine in naložb, se nobena določba tega sporazuma ne razlaga tako, da bi pogodbenici preprečevala sprejemanje, ohranjanje ali izvajanje katerega koli ukrepa, namenjenega zagotavljanju pravične ali učinkovite uvedbe ali pobiranja neposrednih davkov, ki:

- (a) razlikujejo med davkoplačevalci, ki niso v enakem položaju, zlasti glede na njihovo prebivališče ali kraj, kjer so vložili svoj kapital, ali
- (b) so namenjeni preprečevanju izogibanja davkom ali davčnih utaj v skladu z določbami katere koli davčne konvencije ali nacionalne davčne zakonodaje.

ČLEN 32.3

Razkritje informacij

1. Nobena določba tega sporazuma od nobene pogodbenice ne zahteva, naj da na voljo zaupne informacije, katerih razkritje bi oviralo izvrševanje zakonodaje, bilo kako drugače v nasprotju z javnim interesom ali bi posegalo v legitimne poslovne interese določenih javnih ali zasebnih podjetij.
2. Razkritje informacij med celotnim postopkom za reševanje sporov v skladu s tem sporazumom se ureja z določbami poglavij, ki se uporabljajo.
3. Kadar pogodbenica drugi pogodbenici predloži informacije v skladu s tem sporazumom, tudi prek organov, ustanovljenih na podlagi tega sporazuma, ki se štejejo za zaupne v skladu z zakoni in predpisi pogodbenice, ki je predložila informacije, druga pogodbenica te informacije obravnava kot zaupne, razen če se s pogodbenico, ki je predložila informacije, dogovori drugače.

ČLEN 32.4

Oprostitev obveznosti STO

Če pravica ali obveznost iz določbe tega sporazuma podvaja pravico ali obveznost iz Sporazuma o STO, se šteje, da je vsak ukrep, sprejet na podlagi sklepa o oprostitvi obveznosti, sprejetega v skladu z odstavkoma 3 in 4 člena IX Sporazuma o STO, skladen z ustrezno določbo tega sporazuma.

ČLEN 32.5

Varnostna izjema

Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da:

- (a) se od pogodbenice zahteva, naj zagotovi kakršne koli informacije, katerih razkritje bi bilo po njenem mnenju v nasprotju z njenimi bistvenimi varnostnimi interesi, ali dovoli dostop do takih informacij, ali
- (b) se pogodbenici prepreči sprejetje kakršnih koli ukrepov, za katere ta presodi, da so potrebni za zavarovanje njenih bistvenih varnostnih interesov:
 - (i) v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojnih pripomočkov ali trgovino z njimi ter v zvezi s tako trgovino in posli z drugim blagom in materiali, ki se izvajajo neposredno ali posredno za oskrbo vojaških ustanov;
 - (ii) v zvezi z zagotavljanjem storitev in tehnologije ter gospodarskimi dejavnostmi, ki se izvajajo neposredno ali posredno za oskrbo vojaških ustanov;
 - (iii) v zvezi s fizijskimi in fuzijskimi materiali ali materiali, iz katerih so pridobljeni;
 - (iv) sprejetih v času vojne ali drugega izrednega stanja v mednarodnih odnosih;
- (c) pogodbenici preprečuje, da bi sprejela ukrep za izpolnitev mednarodnih obveznosti v okviru Ustanovne listine Združenih narodov za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti.

POGLAVJE 33

INSTITUCIONALNE IN KONČNE DOLOČBE

ODDELEK A

Institucionalne določbe

ČLEN 33.1

Svet za trgovino

1. Ustanovi se Svet za trgovino. Svet za trgovino:
 - (a) nadzira izpolnjevanje ciljev tega sporazuma;
 - (b) nadzira delovanje in izvajanje tega sporazuma ter
 - (c) proučuje vse zadeve, ki izhajajo iz okvira tega sporazuma.

Svet za trgovino sestavljajo predstavniki Unije, pristojni za trgovinske in naložbene zadeve, na eni strani in predstavniki mehiškega ministrstva za gospodarstvo na drugi strani, na ministrski ravni, ali njihovi pooblaščen zastopniki. Sopredsedujeta mu predstavnik Unije in predstavnik Mehike.

2. Svet za trgovino lahko pri doseganju ciljev tega sporazuma spremeni:

- (a) Prilogo 2-A (Seznam za odpravo tarif) in Prilogo 2-E (Ustrezni ukrepi v zvezi z vinskimi proizvodi in žganimi pijačami);
- (b) poglavje 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla), vključno s Prilogami 3-A do 3-D;
- (c) ustrezne sezname in razporede Mehike v skladu z odstavkom 6 člena 10.12 (Neskladni ukrepi in izjeme) in odstavka 4 člena 11.8 (Neskladni ukrepi in izjeme);
- (d) Prilogi 21-A (Zajeta javna naročila Evropske unije) in 21-B (Zajeta javna naročila Mehike);
- (e) Prilogo 25-B (Seznam geografskih označb);
- (f) Prilogi 31-A (Poslovník) in 31-B (Kodeks ravnanja za člane arbitražnega senata in mediatorje).

3. Svet za trgovino lahko pri doseganju ciljev tega sporazuma tudi:

(a) sprejme zavezujoče razlage določb tega sporazuma;

(b) sprejme take druge sklepe, kot so določeni v tem Sporazumu, ter

(c) pri opravljanju svojih nalog po dogovoru pogodbenic sprejme kateri koli drug ukrep.

4. Svet za trgovino sprejme svoj poslovnik.

5. Svet za trgovino sprejema sklepe in priporočila s soglasjem pogodbenic po dokončanju njunih notranjih postopkov, potrebnih za sprejetje. Sklepi so zavezujoči za pogodbenici, ki sprejmeta vse potrebne ukrepe za njihovo izvajanje. Vsaka pogodbenica v skladu z veljavnimi pravnimi postopki izvaja morebitne spremembe iz pododstavka 2, točka (a), v roku, ki ga določita pogodbenici.

6. Svet za trgovino se sestaja v skladu z medsebojnim dogovorom, na datum in z dnevnim redom, ki ju vnaprej določita pogodbenici, izmenično v Bruslju in Ciudad de México. Z medsebojnim dogovorom se lahko na zahtevo ene od pogodbenic skličejo posebna srečanja. Srečanja lahko potekajo tudi prek tehnoloških sredstev, ki jih imata na voljo pogodbenici.

7. Svet za trgovino se bo sestel tri leta po začetku veljavnosti tega sporazuma, da bi razpravljalo o:

(a) spremembah poglavja 8;

(b) spremembah naslednjih tarifnih postavk v Prilogi 2-A-2:

(i) tarifna kvota za goveje meso: tarifne postavke: 0201 20 20, 0201 20 30, 0201 20 50, 0201 20 90, 0201 30 00, 0202 20 10, 0202 20 30, 0202 20 50, 0202 20 90, 0202 30 10, 0202 30 50, 0202 30 90, 0210 20 10 in 0210 20 90;

(ii) tarifna kvota za klavnične proizvode goved: tarifne postavke: 0206 10 95, 0206 29 91 in 0210 99 51;

(iii) tarifna kvota za perutnino: tarifne postavke: ex 0207 13 10, 0207 13 20, 0207 13 50, 0207 13 60, 0207 13 70, ex 0207 14 10, 0207 14 20, 0207 14 50, 0207 14 60, 0207 14 70, 0207 27 10, 1602 32 11, 1602 32 19, 1602 32 30 in 1602 32 90;

(iv) tarifna kvota za etanol: tarifne postavke: 2207 10 00, 2207 20 00 in 2208 90 99;

(c) možnosti pregleda pravil o poreklu za določene izdelke iz poglavja 28, poglavja 38 (tarifna podštevilka 3824 90), poglavja 85 (tarifna številka 8507) in poglavja 87 (tarifne številke 8701 do 8707) oddelka B Priloge 3-A zaradi morebitne uskladitve pravil, ki se uporabljajo za Mehiko, s pravili, ki se uporabljajo za EU, med drugim ob upoštevanju ocene takratnega upoštevnega trga električnih vozil.

ČLEN 33.2

Odbor za trgovino

1. Ustanovi se Odbor za trgovino. Odbor za trgovino je odgovoren za splošno izvajanje tega sporazuma.

2. Odbor za trgovino sestavljajo predstavniki Unije na višji ravni, pristojni za trgovinske in naložbene zadeve, na eni strani in predstavniki mehiškega ministrstva za gospodarstvo na drugi strani, v skladu z ustreznimi zahtevami posamezne pogodbenice, ali njihovi pooblaščenimi zastopniki. Sopredsedujeta mu predstavnik Unije in predstavnik Mehike.

3. Odbor za trgovino:
 - (a) pomaga Svetu za trgovino pri opravljanju njegovih nalog;
 - (b) je odgovoren za ustrezno izvajanje in uporabo določb tega sporazuma ter za vrednotenje rezultatov, doseženih z njegovo uporabo;
 - (c) si brez poseganja v poglavje 31 (Reševanje sporov) prizadeva preprečiti in reševati razlike ali spore, ki bi lahko nastali v zvezi z razlago ali uporabo tega sporazuma;

- (d) nadzoruje delo pododborov in drugih organov, ustanovljenih s tem sporazumom, ter
- (e) obravnava načine za nadaljnjo utrditev trgovine in naložb med pogodbenicama.

4. Odbor za trgovino lahko pri opravljanju svojih dolžnosti iz odstavka 3:

- (a) poleg pododborov in drugih organov, ustanovljenih s tem sporazumom, ustanovi dodatne pododbore in druge organe, sestavljene iz predstavnikov pogodbenic, jim dodeli odgovornosti v okviru svoje pristojnosti, se odloči spremeniti naloge, dodeljene pododborom in drugim organom, ki jih ustanovi, ter jih razpusti;
- (b) Svetu za trgovino priporoči sprejetje sklepov v skladu s specifičnimi cilji tega sporazuma, vključno s spremembami iz pododstavka 2, točka (a), člena 33.1 (Svet za trgovino), ali sprejme take sklepe in izvaja naloge Sveta za trgovino, kot je določeno v tem sporazumu, v časovnih presledkih med sejami Sveta za trgovino ali kadar se Svet za trgovino ne more sestati, ter
- (c) v okviru svojih nalog sprejme kakršne koli druge ukrepe, o katerih se lahko dogovorita pogodbenici, ali ukrepe po navodilih Sveta za trgovino.

5. Odbor za trgovino sprejme svoj poslovnik.

6. Odbor za trgovino sprejema sklepe in priporočila s soglasjem pogodbenic in v skladu s svojim poslovnikom po dokončanju njunih notranjih postopkov, potrebnih za sprejetje. Sklepi so zavezujoči za pogodbenici, ki sprejmeta vse potrebne ukrepe za njihovo izvajanje.

7. Odbor za trgovino se sestaja v skladu z medsebojnim dogovorom, na datum in z dnevnim redom, ki ju vnaprej določita pogodbenici, izmenično v Bruslju in Ciudad de México. Z medsebojnim dogovorom se lahko na zahtevo ene od pogodbenic skličejo posebna srečanja. Srečanja lahko potekajo tudi prek tehnoloških sredstev, ki jih imata na voljo pogodbenici.

ČLEN 33.3

Koordinatorja

1. Vsaka pogodbenica določi koordinatorja za ta sporazum in drugo pogodbenico o tem obvesti v 60 dneh od začetka veljavnosti tega sporazuma.
2. Koordinatorja:
 - (a) olajšujeta komunikacijo med pogodbenicama o vsaki zadevi, ki jo zajema ta sporazum, in z drugimi kontaktnimi točkami, vzpostavljenimi v skladu z njim;

- (b) skupaj pripravljata programe in izvajata vse druge potrebne priprave za sestanke Sveta za trgovino in Odbora za trgovino v skladu s tem členom ter
- (c) po potrebi spremljata izvajanje sklepov Sveta za trgovino in Odbora za trgovino.

ČLEN 33.4

Pododbori in drugi organi

1. Pogodbenici ustanovita naslednje pododbore in druge organe, sestavljene iz predstavnikov pogodbenice Unije na eni strani in predstavnikov Mehike na drugi strani:

- (a) odbor za trgovino z blagom;
- (b) pododbor za kmetijstvo;
- (c) pododbor za trgovino z vini in žganimi pijačami;
- (d) pododbor za carino, olajševanje trgovine in pravila o poreklu;
- (e) pododbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe;

- (f) skupna delovna skupina za dobrobit živali in antimikrobično odpornost;
- (g) pododbor za tehnične ovire v trgovini;
- (h) pododbor za storitve in naložbe;
- (i) pododbor za finančne storitve;
- (j) pododbor za javna naročila;
- (k) pododbor za intelektualno lastnino;
- (l) pododbor za trgovino in trajnostni razvoj.

2. Odbor za trgovino sprejme poslovnik, ki določa sestavo, naloge ter delovanje pododborov in drugih organov.

3. Če ni drugače določeno v tem sporazumu ali dogovorjeno med pogodbenicama, se pododbori in drugi organi sestanejo po potrebi ali na zahtevo katere koli pogodbenice ali Odbora za trgovino. Srečanja potekajo v živo ali prek tehnoloških sredstev, ki jih imata na voljo pogodbenici. Srečanja v živo potekajo izmenično v Bruslju in Ciudad de México.

4. Pododborom in drugim organom soprodsedujeta predstavnik Unije in predstavnik Mehike.

5. Pododbori in drugi organi iz odstavka 1 poročajo o svojih dejavnostih Odboru za trgovino in lahko dajo ustrezna priporočila v primerih, določenih v tem sporazumu. Priporočila se predložijo soglasno.

6. Ustanovitev pododborov in drugih organov pogodbenicama ne preprečuje, da katero koli zadevo predložita neposredno Odboru za trgovino.

ČLEN 33.5

Notranje svetovalne skupine

1. Vsaka pogodbenica v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma imenuje eno ali več notranjih svetovalnih skupin.

2. Notranje svetovalne skupine svetujejo zadevni pogodbenici o zadevah, ki jih zajema ta sporazum.

3. Če je imenovana več kot ena notranja svetovalna skupina, ima lahko vsaka notranja svetovalna skupina različne člane, vendar zagotavlja uravnoteženo zastopanost neodvisnih organizacij civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami, poslovnimi organizacijami in sindikati, dejavnimi na področjih gospodarstva, trajnostnega razvoja, socialnih zadev, človekovih pravic, okolja in drugih zadev.

4. Vsaka pogodbenica se vsaj enkrat letno sestane s svojimi notranjimi svetovalnimi skupinami. Vsaka pogodbenica upošteva stališča in priporočila, ki jih predložijo njene notranje svetovalne skupine o zadevah, pomembnih za ta sporazum.
5. Za povečanje ozaveščenosti javnosti o notranjih svetovalnih skupinah, vsaka pogodbenica objavi seznam organizacij, ki sodelujejo v njih, in kontaktno točko za vsako notranjo svetovalno skupino.
6. Pogodbenici svoje notranje svetovalne skupine spodbujata k medsebojnemu sodelovanju.

ČLEN 33.6

Forum civilne družbe

1. Pogodbenici olajšata organizacijo foruma civilne družbe z udeleženci pogodbenic za vodenje javnega dialoga o zadevah, ki so pomembne za ta sporazum.
2. Forum civilne družbe se sestaja istočasno kot Odbor za trgovino. Pogodbenici lahko s tehnološkimi sredstvi olajšata sodelovanje v forumu civilne družbe.

3. Forum civilne družbe je odprt za sodelovanje neodvisnih organizacij civilne družbe, ustanovljenih na ozemljih pogodbenic, vključno s člani posameznih notranjih svetovalnih skupin iz člena 33.5 (Notranje svetovalne skupine). Pogodbenici spodbujata uravnoteženo zastopanost neodvisnih organizacij civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami, poslovnimi organizacijami in sindikati, dejavnimi na področjih gospodarstva, trajnostnega razvoja, socialnih zadev, človekovih pravic, okolja in drugih zadev.

4. Predstavniki pogodbenic, ki sodelujejo v Odboru za trgovino, se lahko po potrebi udeležijo srečanja foruma civilne družbe, da bi predložili informacije o zadevah, povezanih z delovanjem tega sporazuma, in vzpostavili dialog s forumom civilne družbe.

5. Temu srečanju predsedujeta sopredsednika Odbora za trgovino ali njuna predstavnik, kot je ustrezno. Vsaka pogodbenica objavi uradne izjave, ki jih predstavi na forumu civilne družbe.

ODDELEK B

Končne določbe

ČLEN 33.7

Ozemlje uporabe

1. Če ni določeno drugače, se ta sporazum uporablja za Evropsko unijo na ozemljih, na katerih se uporabljata PEU in PDEU, ter pod pogoji iz teh pogodb. Določbe v zvezi s tarifno obravnavo blaga, pravili o poreklu in postopki v zvezi s poreklom se uporabljajo tudi za carinsko območje Evropske unije, ki ni zajeto v prvem stavku. Izraz „ozemlje“ v poglavju 4 (Olajševanje carinskih postopkov in trgovine) ter členu 2.7 (Blago, ponovno uvedeno po popravilu ali spremembi), členu 2.13 (Začasni uvoz blaga) in členu 25.66 (Ukrepi za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine na mejah) tega sporazuma se v zvezi z Unijo razume tako, da se nanaša na carinsko območje Evropske unije. Carinsko območje Evropske unije je ozemlje iz člena 4 Uredbe (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Uredba (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije, kot je bila objavljena v UL L 269, 10.10.2013, str. 1.

2. Če ni določeno drugače, se ta sporazum v zvezi z Mehiko uporablja za kopensko ozemlje, zračni prostor, celinske vode, teritorialno morje in vsa območja zunaj teritorialnega morja Mehike, na katerih lahko Mehika uveljavlja suverene pravice in jurisdikcijo, kot je določeno v njenem notranjem pravu, v skladu s Konvencijo Združenih Narodov o pomorskem mednarodnem pravu, podpisano 10. decembra 1982 v Montego Bayu.

ČLEN 33.8

Spremembe

1. Ta sporazum se lahko spremeni s pisnim dogovorom med pogodbenicama. Vsaka sprememba začne veljati na datum, ki ga določita pogodbenici, ter po izpolnitvi njunih pravnih zahtev in postopkov.

2. Ne glede na odstavek 1 lahko Svet za trgovino in Odbor za trgovino v primerih, določenih v tem sporazumu, s sklepom spremenita določbe ali priloge k temu sporazumu.

ČLEN 33.9

Začetek veljavnosti

1. Pogodbenici podpišeta in odobrita ta sporazum v skladu s svojimi notranjimi postopki.
2. Ta sporazum začne veljati prvi dan drugega meseca po datumu, na katerega se pogodbenici medsebojno uradno obvestita o dokončanju notranjih postopkov v ta namen.
3. Uradna obvestila v skladu s tem členom se za Evropsko unijo pošljejo generalnemu sekretariatu Sveta Evropske unije, za Mehiko pa mehiškemu ministrstvu za zunanje zadeve, ki sta depozitarja tega sporazuma.

ČLEN 33.10

Povezava z drugimi sporazumi

1. Naslovi III do V Sporazuma o gospodarskem partnerstvu in političnem usklajevanju in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Združenimi mehiškimi državami na drugi, podpisanega 8. decembra 1997 v Bruslju, se razveljavijo in nadomestijo s tem sporazumom. Sklepi Skupnega sveta in Skupnega odbora iz Priloge 33 se nadomestijo s tem sporazumom ob začetku njegove veljavnosti.

2. Sklici na zgornje sklepe v vseh drugih sporazumih med pogodbenicama se razumejo kot sklici na ta sporazum.

3. Z odstopanjem od člena 33.16 (Trajanje in odpoved) in če se pogodbenici ne dogovorita drugače, sklepi in priporočila, ki jih sprejmejo organi, ustanovljeni v skladu s členi 33.1, 33.2 in 33.4 tega sporazuma, ostanejo v veljavi in še naprej ustvarjajo učinke v okviru posodobljenega globalnega sporazuma. Ob začetku veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma se sklepi in priporočila Sveta za trgovino štejejo za sklepe in priporočila Skupnega sveta, ustanovljenega v skladu s členom 1.2 dela IV posodobljenega globalnega sporazuma, sklepi in priporočila Odbora za trgovino pa se štejejo za sklepe in priporočila Skupnega odbora, ustanovljenega v skladu s členom 1.3 dela IV posodobljenega globalnega sporazuma.

4. Ne glede na člen 33.16(1):
 - (a) se začasni ukrepi, sprejeti v skladu s členoma 2.24(7) in 20.4 tega sporazuma, ki veljajo na datum začetka veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma, uporabljajo do njihovega običajnega prenehanja veljavnosti;

 - (b) se dvostranski zaščitni ukrepi, sprejeti v skladu z oddelkom C poglavja 5 tega sporazuma, ki veljajo na datum začetka veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma, uporabljajo do njihovega običajnega prenehanja veljavnosti;

- (c) se postopki reševanja sporov, ki so se že začeli v skladu s členom 31.6 tega sporazuma, od datuma začetka veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma štejejo za spor v okviru posodobljenega globalnega sporazuma in se nadaljujejo do njihovega konca ter
- (d) zavezujoči izid katerega koli postopka reševanja sporov, sproženega v skladu s členom 31.6 tega sporazuma, za pogodbenici ostane zavezujoč tudi po datumu začetka veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma.

5. Ne glede na člen 33.16(1) pogodbenici tega sporazuma ne moreta začeti postopkov reševanja sporov na podlagi posodobljenega globalnega sporazuma v zvezi z zadevami, ki so bile zajete v končnem poročilu arbitražnega senata v skladu s poglavjem 31 tega sporazuma.

6. Ne glede na člen 33.16(1) pri izračunu prehodnih obdobj, določenih v enakovrednih določbah posodobljenega globalnega sporazuma, se upoštevajo prehodna obdobja, ki so že v celoti ali delno potekla v okviru tega sporazuma. Ta prehodna obdobja v okviru posodobljenega globalnega sporazuma se izračunajo od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma.

7. Ne glede na člen 33.16(1) se pri izračunu postopkovnih rokov, določenih v enakovrednih določbah posodobljenega globalnega sporazuma, upoštevajo postopkovni roki, ki so že v celoti ali delno pretekli v okviru tega sporazuma.

ČLEN 33.11

Priloge, protokoli in skupne izjave

1. Priloge, vključno z njihovimi dodatki, protokoli in opombami, ter skupne izjave k temu sporazumu so njegov sestavni del.
2. Vsaka priloga k temu sporazumu, vključno z njenimi dodatki, označena s kodo, ki se začne z arabsko številko, je sestavni del poglavja tega sporazuma, ki je označeno z isto arabsko številko in v katerem je sklic na to prilogo.
3. Priloge I do VII k temu sporazumu, vključno z njihovimi dodatki, ki so označene z rimsko številko, so sestavni del poglavij 10 do 19 tega sporazuma. Če ni določeno drugače, se opredelitve pojmov iz poglavij 10 do 19 uporabljajo tudi za navedene priloge.

ČLEN 33.12

Pristop novih držav članic k Evropski uniji

1. Evropska unija nemudoma obvesti Mehiko o vsaki prošnji tretje države za pristop k Evropski uniji.

2. Evropska unija uradno obvesti Mehiko o začetku veljavnosti vseh pogodb v zvezi s pristopom tretje države k Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: pristopna pogodba).
3. Evropska unija med pogajanja s tretjo državo, ki želi pristopiti:
 - (a) na zahtevo Mehike in v največji možni meri zagotovi informacije v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu, ter
 - (b) upošteva vse pomisleke Mehike v zvezi z zadevami, zajetimi v tem sporazumu.
4. Odbor za trgovino:
 - (a) dovolj zgodaj pred datumom pristopa prouči vse učinke pristopa na ta sporazum ter
 - (b) pred začetkom veljavnosti pristopa tretje države k Evropski uniji obravnava učinke tega pristopa na ta sporazum in se dogovori o vseh potrebnih spremembah, prilagoditvah ali prehodnih ukrepih v zvezi s tem sporazumom, da se pogodbenicama od datuma pristopa nove države članice k Evropski uniji čim bolj omogoči njegova uporaba.

5. Odbor za trgovino sprejema sklepe v skladu s členom 33.2.6 (Odbor za trgovino).

ČLEN 33.13

Prihodnji pristopi k temu sporazumu

K temu sporazumu lahko pristopi katera koli država, ki je pripravljena izpolnjevati obveznosti iz njega, ob upoštevanju pogojev, o katerih se lahko dogovorijo zadevna država in pogodbenici, ter po odobritvi v skladu z veljavnimi pravnimi postopki vsake pogodbenice in države pristopnice.

ČLEN 33.14

Zasebne pravice

Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da osebam podeljuje pravice ali nalaga obveznosti, razen tistih, ki so ustvarjene med pogodbenicama v skladu z mednarodnim javnim pravom, ali da, brez poseganja v nacionalno zakonodajo Mehike, dovoljuje neposredno sklicevanje na ta sporazum v nacionalnih pravnih sistemih pogodbenic.

ČLEN 33.15

Verodostojna besedila

Ta sporazum je sestavljen v dveh izvodih v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, hrvaškem, irskem, italijanskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem in švedskem jeziku, pri čemer je vsako besedilo enako verodostojno.

ČLEN 33.16

Trajanje in odpoved

1. Ta sporazum velja do začetka veljavnosti posodobljenega globalnega sporazuma.
2. Evropska unija ali Mehika lahko drugo pogodbenico pisno uradno obvesti o svoji nameri, da odpove ta sporazum. Odpoved začne veljati šest mesecev po datumu prejema tega uradnega obvestila.